

SDU
IJES

**SDU International
Journal of Educational Studies**

**Volume 1
Number 1
Year 2014**

EDITORIAL BOARD

Editor in Chief

F. Osman PEKEL, Suleyman Demirel University, Turkey

Editor

Veysel DEMİRER, Suleyman Demirel University, Turkey

Technical Support

Veysel DEMİRER, Suleyman Demirel University, Turkey

SDU International Journal of Educational Studies (SDU IJES)

SDU International Journal of Educational Studies (SDU IJES) is published biannual as an international scholarly, peer-reviewed online journal. In this journal, research articles which reflect the survey with the results and translations that can be considered as a high scientific quality, scientific observation and review articles are published. Teachers, students and scientists who conduct research to the field (e.g. articles on pure sciences or social sciences, mathematics and technology) and in relevant sections of field education (e.g. articles on science education, social science education, mathematics education and technology education) in the education faculties are target group. In this journal, the target group can benefit from qualified scientific studies are published. The publication languages are English and Turkish. Articles submitted the journal should not have been published anywhere else or submitted for publication. Authors have undertaken full responsibility of article's content and consequences. SDU International Journal of Educational Studies has all of the copyrights of articles submitted to be published

Abstracting and Indexing

Google Scholar

Contact Info

SDU International Journal of Educational Studies (SDU IJES)

Email: sduijes@gmail.com

Web: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sduijes>

TABLE OF CONTENTS / İÇİNDEKİLER

Pre-service English Teachers' Reflections on the Use of E-mails and Blogs in Teaching	1
Literature	
Hilal Bozoğlan	
Ergenlikte Görülen Problem Davranışlar Ve Aile Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	11
<i>Gökmen Arslan, Murat Balkıs</i>	
Tablet Bilgisayarlar ve Eğitim Ortamlarında Kullanımı: Bir Alanyazın Taraması	24
<i>Abdullah Özkale, Mustafa Koç</i>	
Öğretmen Adaylarının Köy Kavramına Yönelik Düşüncelerinin Metaforlar Yolu İle Analizi:	36
Denizli İli Örneği	
<i>Nurettin Bilgen, Şaban Tezcan, Akif Karatepe, Cemalettin Ayaz</i>	
Hâki'nin Süleymán-nâmesinde Harp Unsurları	45
<i>Kadir Alper</i>	
Coğrafya Öğretmenlerinin Meslek Tercihlerinde Lise Coğrafya Öğretmenlerinin Etkisi Üzerine	54
Bir Çalışma	
<i>Adem Özder</i>	

Pre-service English Teachers' Reflections on the Use of E-mails and Blogs in Teaching Literature

Hilal Bozoğlan*
Gazi University

Abstract

Computer based applications have started to be so widely used all around the world that their effectiveness in language teaching also started to be questioned. However, despite the vast amount of literature on the use of these applications in language teaching, our knowledge about the reflections of the learners on the use of computer based applications in teaching the literature of the target language in a comparative way is highly limited. As a response to this gap in the literature, this study focused on the use of e-mails and blogs in teaching literature to pre-service language teachers comparatively. During the literature class, the students were asked to write an alternative ending to the two novels they have read using e-mails in the first time, and blogs in the second time. Later, through the questionnaire forms the students were asked to reflect upon the use of traditional paper-pen activities, e-mails and blogs in teaching literature. It was found out that the students favored e-mails and blogs compared to traditional activities. However, they also preferred blogs to e-mails. The students also reported that the use of e-mails and blogs in teaching literature was practical and motivating and it enhanced the communication among the students.

Key words: Computer assisted language learning, Teaching literature, E-mails, Blogs

Özet

Bilgisayar temelli uygulamalar dünyanın dört bir tarafında sıklıkla kullanılmaya başlanmış ve dil öğretimindeki etkinliği de sorgulanmaya başlanmıştır. Ancak bu uygulamaların dil öğretiminde kullanımı üzerine pek çok yayın bulunmasına rağmen, öğrencilerin farklı bilgisayar temelli uygulamaların hedef dilin edebiyatının öğretilmesindeki karşılaştırmalı rolü hakkındaki görüşlerine dair elimizdeki bilgi oldukça sınırlıdır. Literatürdeki bu sınırlılığa cevap olarak, bu çalışma İngilizce öğretmenliği öğrencilerine edebiyat öğretiminde karşılaştırmalı olarak e-posta ve blog kullanımı üstünde odaklanmaktadır. Edebiyat dersinde öğrencilerden okudukları iki farklı romana önce e-posta sonra da blog kullanarak alternatif sonlar yazmaları istenmiştir. Daha sonra öğrencilere edebiyat öğretiminde e-posta, blog ve geneleksel uygulamaların kullanılmasında karşılaştırmalı olarak görüşleri sorulmuştur. Sonuçta öğrencilerin e-posta ve blog kullanımını geleneksel uygulamalara tercih ettiği bulunmuştur. Ancak, katılımcılar blog kullanımını e-posta kullanımına tercih etmiştir. Öğrenciler aynı zamanda edebiyat öğretiminde e-posta ve blog kullanımını kullanışlı ve motive edici bulmuş ve bu uygulamaların aralarındaki iletişimi artırdığını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Bilgisayar temelli dil öğretimi, Edebiyat öğretimi, E-posta, Blog

INTRODUCTION

In parallel with the developments in information and communication technologies computer-mediated communication (CMC) started to play an important role in foreign language teaching. Especially, since the early 1990s the use of web-based applications has been gaining ground in the field of language learning and teaching. A great deal of research has been conducted on both the synchronous (e.g., chat-rooms) and asynchronous (e.g., e-mails) means of CMC (Gonzalez-Bueno & Perez, 2000; Wang, 1994). There is now a considerable body of literature that indicates a positive effect of the use

* Corresponding Author: Hilal Bozoğlan, Gazi University, Department of English Language Teaching, Ankara, Turkey, hilalbozoglan@yahoo.com

of computers in language learning (Chapelle 2001; Hegelheimer & Tower, 2004; Warschauer & Healey, 1998). Several studies carried out in different contexts demonstrate that the use of computer programs support the development of learners' language skills both for academic and general purposes (Gilmour, 2004; Watson & Wright, 2005).

This paper describes two Computer Assisted Language Learning (CALL) activities, an e-mail activity and a blogging activity, carried out in the context of "English Literature" course for pre-service English teachers. The reflections of the pre-service teachers on the use of e-mail and blogging are also investigated and discussed comparatively.

Literature Review

There are various web-based applications that can be employed in the language classroom such as WebQuests, podcasts and social networks. However, the most popular CALL applications seem to be exchanging e-mails and blogging. E-mail is defined by Cohen (1996) as a tool that "simplifies communication" between the interlocutors that consists of "plain text and concise straightforward prose". Wallace and Wingate (2001), on the other hand, define e-mail as "an amazing way to send messages from one computer to another" (p.2).

Exchanging e-mails is considered to be a useful activity that enhances especially writing and reading skills of the language learners. Allowing learners to exchange opinions in a cyber-environment, e-mail serves the principles of constructivist theory, which argues that best learning occurs through interaction with others (Rüschhoff & Wolff, 1999). Also, encouraging learners to take responsibility of and organize their own learning, e-mail fosters learner autonomy (Little, 1997). Another advantage e-mails bring into the language classroom is that learning time is extended outside the class. Learners can log in and complete the activity in the comfort of their houses. Rankin (1997) states that foreign language learners are provided with more input than they could get in a traditional learning environment via e-mails. Beauvois (1998) notes that "reading vast amounts of input from classmates and from the instructor also contribute to more contact with the target language than is possible in the traditional classroom" (p.180). Moreover, exchanging e-mails creates a learning environment where the teacher is no longer in the centre (Patrikis, 1995). Fred and Roberts (1991), also, highlights the contribution of e-mail into the language classroom enhancing communication between teachers and students. Finally, what makes e-mail practical is the ease of use and the little technology knowledge it requires.

In addition to the e-mail, blogs are also used frequently for educational purposes. McIntosh (2005) describes what a blog is in the following way:

Historically, a weblog, or "blog" for short, is recognised by its regularly updated, time and date stamped posts, running down the computer screen in chronologically reverse order (i.e. the most recent post comes the first). Crucially, there is an "Add Comment" feature so that readers of posts can leave their opinions, questions or thoughts. Finally, there is a writing style element: blogs are written by one individual who gives his or her thoughts in a generally relaxed, "spoken" style (p. 2).

Blogs eliminate most of the restrictions of a conventional classroom. Stanley (2006) suggests that "blogs are a way of opening up the classroom walls and showing the wider world what is happening..." As opposed to the face-to face meetings blogs allow learners share their opinions in electronic environment without being restricted by time and space. According to Izham (2008) blogs provide a learning environment for students in which they can take place in the learning process equally. Nardi et al (2004) also note that "blogging created a sense of community that would be less likely to emerge in a conventional classroom setting" (p.41). Blogs allow students to log in and exchange information with other learners any time. Dieu (2004) explains how blogs combine meaningful and spontaneous exchange at the same time: "blogs maximize focused exposure to language in new situations, peer collaboration and contact with experts" (p. 26).

Research has shown that blogs can be used as an effective method to foster writing skills of language learners. Supyan et al. (2010) highlight the use of blogs to reduce writing apprehension among learners. According to Darabi (2006), blogs aid learners in some core principles of learning such as “active learning, student engagement and student responsibility” (p.53). Blogs engage students in different kind of tasks and help them learn from each other. Blogs have been found to be useful in developing the writing skills of low level learners, also. Nadzrah (2007), for example, suggests that low proficient learners could write constructively using blogs. Nadzrah and Kemboja (2009) also report that blogs helped learners to write more freely without being concerned about their grammatical mistakes. Godwin-Jones (2006) lists the advantages of blogs and suggests that they encourage critical analysis and articulation of ideas create a collaborative learning environment, foster persuasion and argumentation skills and offer a learner-centred environment.

Further support for the contribution of the use of CALL applications to foreign language learning comes from studies investigating the role of CALL in the language classroom in comparison to traditional paper pen methods. Stanford and Siders (2001), for example, investigated the effects of pen pal and e-pal writing on the writing skills of learners with and without disabilities in their study, and concluded that e-pal learners with and without disabilities improved their writing skills more than pen-pal learners. Kashani, Mahmud and Kalajahi (2013), on the other hand, compared the Iranian graduate students’ writing performance scores by using pen-and-paper essay writing and blogging , and concluded that blogging motivated learners for writing more in contrast with traditional methods In a similar vein, Lam and Pennington (1995) Ifeoma (2010) and Abdelrahman (2013) also investigated the effect of CALL on foreign language teaching compared to traditional methods, and found out that language learners benefited from CALL applications more than traditional language teaching methods.

Based on the previous research conducted on the use of CALL applications in foreign language teaching, it can be concluded that CALL activities are effective tools that foster the effectiveness of language teaching activities. However, although there are various CALL activities that can be used in language teaching, there is not enough data about the reflections of the learners on the use of different CALL activities in language teaching in a comparative way. Thus, the present study aims at contributing to the literature on the use of CALL in language teaching adding the reflections of learners on the use of traditional methods, e-mails and blogs comparatively. Moreover, although most of the studies on the use of CALL in language teaching focus on the development of language skills generally, this study investigates the effectiveness of e-mails and blogs in teaching literature to pre-service English language teachers.

METHOD

Participants

This study was carried out in 2012 at a university in Turkey on 38 second-year students of English Language Teaching. Most of the participants (70%) were females. The age of the participants ranged between 19 and 22. The participants were informed about the context of the research at the beginning of the term. They were informed about CALL activities briefly. It was considered that the research will not only shed light on the reflections of the pre-service teachers as to the use of e-mails and blogs in the classroom, but will also raise their awareness about CALL and provide a role model for their future teaching practices.

Measurement Tools

In order to investigate the pre-service teachers’ reflections on the use of e-mails and blogs in teaching literature, a structured questionnaire form was employed. The items in the questionnaire forms were

prepared based on the literature about CALL (Foltz Gilliam & Kendall, 2000; Pennington, 2004; Zare-ee, Shekarey & Fathi Vajargah, 2009). Moreover, in order to ensure reliability and validity of the items in the questionnaire forms an expert in the field of the use of computer mediated language learning was consulted for her opinion. Expert opinion revealed that the items in the questionnaire were consistent with the research scope and were appropriate and comprehensive for the aims of the study. Two items in the questionnaire that were found to be uncertain, vague and confusing were reworded in parallel with the expert opinion. In its final version, the questionnaire form consisted of five open-ended questions and one multiple choice questions. The questions aimed to find out whether the students favored traditional methods, e-mails or blogs and what advantages and disadvantages they attribute to traditional methods, e-mails and blogs (Appendix 1).

Research Process

Qualitative research method was chosen for the present study owing to the fact that qualitative methods could reveal learner reflections better (Merriam, 2009). The research was conducted in the context of the “English Language and Literature” course by the author, who was also the teacher of the course. The course lasted for nearly four months. During the course, the students studied two different novels in English that belong to different literary periods. In order to teach literature to pre-service English language teachers CALL activities were used by author Chapelle (2002) suggests some principles to keep in mind while deciding which CALL activity to use. According to Chapelle (2002) language learning potential, learning fit, meaning focus, authenticity, positive impact and practicality are important factors in the use of CALL applications in L2 research and practice. Thus, taking these factors into consideration the author decided to employ e-mails and blogs. When the students finished reading the first novel, *Villette* by Charlotte Bronte, they were asked to write an alternative ending to the novel using e-mail. The author wrote the first e-mail, and initiated the chain of e-mails. Each student was expected to add at least one more sentence to it, and e-mail it to the next student in the class list. Each student could see only what he/she has written himself/herself. In this way, the author aimed at arousing curiosity among the students about the final version of the ending, they themselves wrote. In order to encourage students to participate in the e-mail chain, the author informed the learners that they were going to get 10% of their final marks for their participation in the activity. When the last student in the class list added his/her sentence to the chain, he/she sent the final version to the author who shared and discussed it with the other students in the classroom. Appendix 2 provides an extract taken from the last version of the story written by the students through the e-mail chain.

The second part of the study focused on using blogs to foster creative writing skills of pre-service language teachers. In parallel with the first activity, when learners finished reading the second novel, *Of Love and Other Demons* by Gabriel Garcia Marquez, this time they were asked to write an alternative ending for the second novel using blogging. Similar to the first activity, the author posted the first sentence on a special blog designed for this activity and started the chain. As in the e-mail chain activity, the learners were expected to add at least one more sentence and post it on the blog according to the class list. This time, all students could see other students’ posts whenever they logged into the blog. In order to make sure that they participate in the activity, the learners were told that they would get 10% of their final grade for their participation in this activity, again. The participants had one week to complete the activity. In the end of the week, there were 38 posts in total on the blog. Appendix 2 provides a picture of how the blog looked like. After the last student in the class list added his/her post to the blog, the instructor and the learners discussed the alternative ending they wrote together in the class. In the next class, the learners were asked to write down their reflections as to the use of e-mails, blogs and traditional methods in teaching literature on questionnaire forms given. Although traditional methods were not used in the context of the present study due to the time limit, the participants were asked to write their comparative reflections concerning traditional methods based on their previous experiences in their writing classes where traditional activities were employed frequently.

The questionnaire forms were analyzed through content analysis. The adjectives used by the participants to describe the use of traditional methods, e-mails and blogs for teaching creative writing skills were identified. Moreover, the frequency of the participants who favored traditional methods, e-mails and blogs were also calculated.

FINDINGS

Analysis of the answers given by the students indicated that 95% of the participants had more positive attitudes to the use of e-mails and blogs in teaching target language literature than the use of traditional methods (Figure 1). Thus, a high majority of the learners preferred using e-mails or blogs instead of traditional paper-pen methods. Among these learners who supported the use of CALL rather than traditional methods, 37% found the e-mail activity more useful and practical compared to traditional paper-pen activities and blogs. The e-mail activity was described by the participants as “fast”, “practical” “comfortable”, “enhancing communication among the students”, “exciting”, “fun to do”. Analysis of the learner reflections concerning the use of blogging in the classroom yielded that 58% of the learners favored blogging more than the traditional paper-pen activities and e-mails. They used positive adjectives such as “fast”, “enjoyable” and “easy to follow” to describe the use of blogging in the classroom. Although two learners complained about the difficulties they had with the internet connection, none of the students reported negative opinions about using e-mails and blogs. Only 5% of the participants favored traditional paper-pen methods compared to e-mails and blogs.

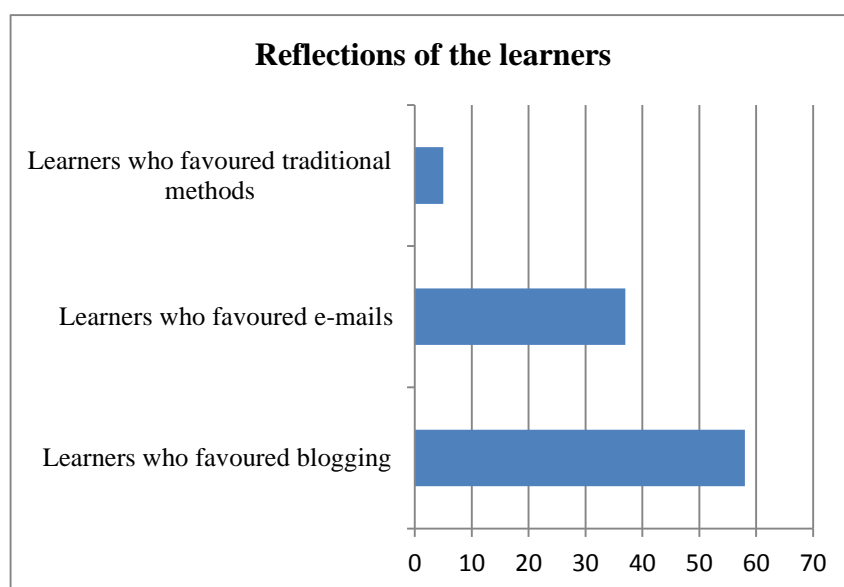

Figure 1. Percentage of learners who favored blogging, e-mails and traditional methods

Content analysis revealed that there were three factors that influenced the learners' opinions as to the use of e-mails, blogs and traditional methods in the classroom: practicality of e-mails and blogs, the contribution of emails and blogs to the communication among the students and the contribution of e-mails and blogs to the motivation of the students.

Practicality of e-mails and blogs was one of the reasons for why students preferred e-mails and blogs to traditional methods. The learner reflections below indicate the importance attached to the practicality of e-mails and blogs by the students:

“..... Both blogging and e-mail activity were practical, because we didn't need to come together to write a new ending to the story.....”

“..... I enjoyed the e-mail activity. We would have wasted a lot of time if we had done the same activity on paper in the classroom. E-mail was fast and practical.....”

“..... If we had done the e-mail activity on paper, everybody would have interfered with what his/her friend wrote, but with e-mails nobody could interfere.....”
“..... I think the blogging activity was fun. Especially, the grading system was wonderful. Doing this on the net was fine, easy and comfortable.....”
“..... It was nice to be able to see what was going on in the story just by checking the blog whenever I felt like checking it.”

The practicality was also an important factor why most of the participants favoured blogs compared to e-mails as reflected in the students' statements:

“..... Blogging was more enjoyable, because we could follow what our friend wrote easily. However, in the e-mail activity we couldn't.....”
“..... Blogging was faster than the e-mail activity.....”
“..... In the e-mail activity, we had to find out the e-mail address of the next student. Blogging was much better than exchanging e-mails.....”
“..... I think blogging was much better than exchanging e-mails, because our instructor could follow easily who wrote which line.....”

However, minority of the learners still favoured exchanging e-mails more than blogging due to the practicality and privacy offered by e-mails, and they expressed their ideas in the following ways:

“..... I liked the e-mail activity more, because there was more privacy in the e-mail activity. It wasn't possible to understand who wrote what, and I felt freer to write whatever I wanted to write.....”
“..... I think the e-mail activity was easier, and more practical. I had problems in registering in the blog, and then i had some connection problems. However, sending e-mails was much easier for me.....”

The contribution of e-mails and blogs to the communication among the students was the second reason for why students preferred e-mails and blogs to traditional methods. The students stated that the e-mail and the blogging activity enhanced the communication among them, and helped them to know each other better. The student reflections reveal how the e-mails and blogs affected the communication among the students and helped them to get to know each other better:

“..... It was nice to write an alternative ending to the novel with all of my class-mates. This was the first thing we did all together. I think it fostered our communication, as well.....”
“..... It was good to see our friends' literary sides, and how creative they could be....”

The contribution of the use of e-mails and blogs to the motivation of the students was another reason for why students preferred e-mails and blogs to traditional methods in the classroom. The students found the blogging activity exciting, motivating and helpful for their academic development. The reflections of the students above indicate how the contribution of e-mails and blogs to the motivation of learners affected the participants' opinions:

“..... I waited my turn with excitement.....”
“..... It was nice not to see the final version of the story in the e-mail activity. I really felt curious about it.....”
“..... I think now that we wrote an alternative ending to the novels on the internet, we will never forget these two books again.....”
“..... It is the age of technology today, and students should know how to use e-mails. There were some friends who learned about how to use e-mails thanks to this activity.....”

CONCLUSION and DISCUSSION

The present study focused on investigating the reflections of pre-service teachers of English on the use of e-mails and blogging in teaching literature. The results reveal that pre-service teachers of

English have positive attitudes towards the use of e-mails and blogs in teaching literature and favor e-mails and blogs more than traditional methods. These results are in parallel with the previous research that suggests blogs and e-mails are helpful in teaching literary skills (Darabi, 2006; Nadzrah, 2007; Nadzrah & Kemboja, 2009; Supyan et al., 2010).

It was found out that the participants favor both e-mails and blogs more than traditional paper-pen activities due to three factors: the practicality of e-mails and blogs, the contribution of e-mails and blogs to the communication among the students, and the contribution of e-mails and blogs to the motivation to the students. First, in line with the previous research (Stanley, 2006) the pre-service teachers express that e-mails and blogs are more comfortable, practical and easy to use than traditional methods, and they extend learning time. Secondly, the participants believe that e-mails and blogs effected the communication among them in a positive way. Rüschoff and Wolff (1999) and Nardi et al. (2000) also state that exchanging e-mails and blogging develop a sense of community and enhance the communication among the students. Lastly, the participants think that e-mails and blogs were exciting, motivating and helpful for their academic development. Similar to the findings of the present study, Stepp-Granny (2000), Anderson and Speck (2001) also report that technologically equipped classrooms increase student's motivation because of the interactive nature of the activities.

A comparison of the blogging and the e-mail activity, on the other hand, reveal that most of the pre-service teachers favor blogs more. In line with the findings of the present study, Dieu (2004) state that blogs are more popular compared to e-mails, as blogs provide more spontaneous exchange compared to e-mails. However, what made exchanging e-mails more attractive than blogging for a minority of participants, on the other hand, was the privacy it offered, in parallel with the previous research (Haworth, 1999; McLester, 2001). Ruhe (1998) also explains the contribution of e-mail to the affective climate in the language classroom in her study focusing on the privacy offered by e-mails: "Perhaps because e-mail is a very private medium, there seemed to be less of the anxiety that typically accompanies communication in a second language" (p.92). Thus, it is possible to suggest that with e-mail students could negotiate their opinions in the activity employed in the present study without the fear of seeing their language errors put on public display, which in return could have reduced their anxiety in writing in English, and made e-mail more attractive for them.

This study contributes to the literature providing the insights of pre-service teachers on the use of e-mails and blogs comparatively in teaching literature. However, it has some limitations. The design of the activity, which required all participants to follow an order to write an e-mail or to post a sentence in the blog, created some limitations and problems for the present study. As there were a few participants who couldn't write their e-mails or their posts in the blog immediately, they blocked the flow of the activity and some students had to wait for a long time before their turn came. In order to overcome this problem, a more in-depth and long-term research design can be employed in further studies. In addition to this, the sample of this study was limited to 38 pre-service English language teachers in Turkey. Future studies may investigate the use of e-mails on and blogs in language teaching in larger and more diverse samples. Moreover, this study was limited to the use of e-mails and blogs only. Further studies can dwell on the use of alternative tools such as face book or twitter. Lastly, this study focused on teaching novels, but further studies can also investigate the role of computer assisted language learning in teaching other literary genres such as poetry or drama.

The present study suggested a model for using e-mails and blogs to foster creative writing skills, and shed light on the reflections of the pre-service teachers on both activities. However, it also raised awareness of pre-service teachers about CALL activities providing two different models, which can be employed in the teachers' own writing classes in their future lessons. Along time ago Lindenau (1984) noted that the faculty dealing with foreign language education needed to develop a better understanding of the contributions of technology to the field of language teaching and learning, and she highlighted the inadequacies of teacher training programs in equipping teachers with the skills required for an effective use of web-based technologies in the classroom. It can be concluded that pre-service teachers should be equipped well enough about CALL applications, and they should feel more confident to use them in their classes.

Both blogs and e-mails are getting more popular everyday with more people using them for different purposes. Sabieh (2002) quotes an article published in September 20, 1999 issue of Newsweek, which gives a brief outline of the place of e-mails in our lives: "We've got mail-Always: It saves time and wastes it, makes life simpler and more complicated, brings us together and pushes us apart. Love it and hate it, it's everywhere, all the time and here to stay." It seems that both internet and internet based-applications have already become indispensable parts of our lives. What is left to language teachers and researchers is to take advantage of this cyber environment as much as possible.

APPENDICES

Appendix 1

Questionnaire

1. What do you think about the e-mail activity? Did you enjoy it? Do you think it was useful and practical?
2. What do you think are the advantages and disadvantages of the e-mail activity compared to traditional methods?
3. What do you think about the blogging activity? Did you enjoy it? Do you think it was useful and practical?
4. What do you think are the advantages and disadvantages of using blogs compared to traditional methods?
5. What do you think are the advantages and disadvantages of using blogs compared to e-mails?
6. Which technique is more effective in teaching creative writing skills? Please choose one.
 - Traditional methods
 - E-mails
 - Blogs

Appendix 2

"Here pause: pause at once. There is enough said. Trouble no quiet, kind heart; leave sunny imaginations hope. Let it be theirs to conceive the delight of joy born again fresh out of great terror, the rapture of rescue from peril, the wondrous reprieve from dread, the fruition of return. Let them picture union and a happy succeeding life. Do better than a hope, Demand it, create it, work for it. Don't let your future depend on other people. The most valuable person's leaving from your life and heart causes to see the reality. But, to make a decision was much easier than carrying out it. The more i thought , the more tired i felt. Minutes turned into hours, hours turned into days... And while the time passes by, in the rays of the sun I'm longing for the darkness. Happy endings are far away now...As i try to cling to the life, the black hole of the life swallow me...I lost my all hope about life. It was a real disaster. Life turns on a dime without him. I opened my eyes.I was no longer in the dream world.. No bewailing, no cry.. And I'll carry out my promise. I won't sing that song again...My lullaby.. Even in my dreams..."

Appendix 3

Hilal 18 May 2012 12:03

Delaura with Garcilaso, told her in an ardent voice: "For you was I born, for you do I have life, for you will I die, for you I am now dying"

Reply

selwa 18 May 2012 14:44

He closed his eyes to be sure she was not an illusion of the shadows and went on "your every aspect is written on my soul. For you I will carry this longing till end as the last day of the world will be the birth of our love. For you, i will never lost the will to fight..."

Reply

merve emine 19 May 2012 21:51

yes,she was there.she was not an illusion but like an illusion, she would disappear with death.words were meaningless now..

Reply

REFERENCES

- Abdelrahman, O. (2013). Use of dialogue through e-mail technology in developing writing skills to English as foreign language learners (EFL) at Al-Imam Mohammad Ben Saud Islamic University. *Journal of Educational and Psychological Sciences*, 14(4), 665-688.
- Anderson, R & Speck, B. (2001). *Using technology in K-8 literacy classrooms*. Upper Saddle River, N: J: Prentice Hall.
- Beauvois, M. (1998). Write to speak: the effects of electronic communication on the oral achievement of fourth semester French students. In J. A. Muyskens (Ed.), *Newways of learning and teaching: focus on technology and foreign language education* (pp. 165-183). Boston: Heinle & Heinle Publishers.
- Chapelle, A. C. (2001). *Computer Applications in Second Language Acquisition: Foundations for teaching, testing and research*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chapelle, C. (2002). Computer-assisted language learning. In R. Kaplan (ed.) *The oxford handbook of applied linguistics*, (pp 498-505), Oxford: Oxford University Press.
- Cohen, S. (1996). E-mail basics. *Training and Development*, 50(8), 48-50.
- Darabi, R. (2006). Basic writing and learning communities, *Journal of Basic Writing*, 25(1), 53-72.
- Dieu, B. (2004). Blogs for language learning, *Essential Teacher*, 26-30.
- Fred, P. & Roberts, J. (1991, April). *Penpals in science: Electronic mail, mentor teams, hands-on activities, small groups of children*. Paper presented at Annual Meeting of the American Educational Research Association, Spain.
- Foltz, P. W., Gilliam, S., & Kendall, S. (2000). Supporting content-based feedback in on-line writing evaluation with LSA. *Interactive Learning Environments*, 8(2), 111-127.
- Gilmour, B. (2004). *Summary Report of College English Pilot*. Newcastle: University of Newcastle Upon Tyne.
- Gonzalez-Bueno, M., & Perez, L.C. (2000). Electronic mail in foreign language writing: a study of grammatical and lexical accuracy, and quantity of language. *Foreign Language Annals*, 33(2), 189-197.
- Godwin-Jones, R. (2005). Emerging technologies: Skype and podcasting: disruptive technologies for language learning. *Language Learning and Technology*, 9(3), 9-12.
- Haworth, B. (1999). An analysis of the determinants of student e-mail use. *Journal of Education for Business*, 75(1), 55-59.
- Hegelheimer, V., & Tower, D (2004). Using CALL in the classroom: Analyzing student interactions in an authentic classroom. *System*, 32(2), 185-205.
- Ifeoma, O. (2010). Using computer-assisted language learning to improve students' English language achievement in universal basic education. *International Journal of Educational Research and Technology*, 1(1), 66-71.

- Izham, S. I. (2008). An analysis of the utilization of weblog as a tool in teaching critical reading skills among selected pre-university ESL students. Unpublished doctoral dissertation. International Islamic University Malaysia.
- Kashani, H., Mahmud, R., & Kalajahi, S. (2013). Comparing the effect of blogging as well as pen-and paper on the essay writing performance of Iranian graduate students. *English Language Teaching*, 6(10), 202-2018.
- Lam, F. S., & Pennington, M. C. (1995). The computer vs the pen: A comparative study of word processing in a Hong Kong secondary classroom. *Computer Assisted Language Learning*, 8(1), 75-92.
- Lindenau, S.E. (1984). The teacher and technology in the humanities and arts. *Modern Language Journal*, 68(2), 119-124.
- Little, D. (1997). Learner autonomy in the foreign language classroom: theoretical foundations and some essentials of pedagogical practice. *Zeitschrift für Fremdsprachenforschung*, 8(2), 227-44.
- McIntosh, E. (2005). From learning logs to learning blogs. *Scottish Centre for Information on Language Teaching and Research*, Retrieved on January, 20, 2014 from http://www.scilt.org.uk/Portals/24/Library/slr/issues/13/SLR13_McIntosh.pdf
- McLester, S. (2001). Top 10 technology breakthroughs for schools. *Technology and Learning*, 18-28.
- Merriam, S. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Nadzrah, A.B. (2007). Using blog to develop interests among ESL students: A new paradigm in language education, Paper presented at Asia TEFL.
- Nadzrah, A.B., Kemboja, I. (2009). Using blogs to encourage ESL students to write constructively in English, *AJTLHE*, 1(5), 45-57.
- Nardi, B. Schiano, D. Gumbrecht, M. , Schwartz, L. (2004). Why we blog. *Communications of the ACM*, 47(12), 41-46.
- Patrikis, P. (1995). Where is computer technology taking us. *ADFL Bulletin*, 26(2), 36-39.
- Pennington, M. (2003). The impact of the computer in second language writing. In B. Kroll (Ed.), *Exploring the dynamics of second language writing* (pp. 287-311). Cambridge: Cambridge University Press.
- Rankin, W. (1997). Increasing the communicative competence of foreign language students through the FL chatroom. *Foreign Language Annals*, 30(4), 542-546.
- Rüschhoff, B. and D. Wolff (1999). *Fremdsprachenlernen in der Wissensgesellschaft*. Munich: Hueber.
- Sabieh, C. (2002). *The influence of e-mail on language learning: A positive impact*. Paper Presented at the Annual Center for Developing English Language Teaching, Cairo, Egypt.
- Stanford, P. & Siders, J. (2001). E-pal writing! *Teaching Exceptional Children*, 34, 21-25.
- Stanley, G. (2006). *Blog-EFL: Observations and comments on the use of weblogs, emerging technologies & e-learning tools for English language teaching*. Retrieved on March, 15, 2012 from <http://blog-efl.blogspot.com>.
- Stepp-Greany, J. (2002). Student perceptions on language learning in a technological environment: Implications for the new millennium. *Language Learning and Technology*, 165-180.
- Supyan, H., Norizan, A. R., Dalia, S. Q. (2010). Developing blogs: New dimension in language teacher education. Paper presented at *Teaching and Learning of English in Asia*, November 18-20, Brunei, Darussalam.
- Wang, Y. M. (1994). E-mail dialogue journaling in an ESL reading and writing classroom. *Dissertation Abstracts International*, 54, 3316.
- Wallace, M. & Wingate, P. (2001). *An Introduction to E-mail*. London: Usborne Publishing.
- Warschauer, M. & Healey, D. (1998). Computers and language learning: an overview. *Language Teaching*, 31, 57-71.
- Watson, J. & Wright, V. (2005). Re-usable online learning materials: pipe-dream or reality? Paper presented at BALEAP Conference, Edinburgh, UK.
- Zare-ee, A., Shekarey, A., & Vajargah, K. F. (2009). The educational usefulness and use of blogging in higher education: male and female Iranian undergraduate students' views. *World Applied Sciences Journal*, 7(2), 211-219.

Ergenlikte Görülen Problem Davranışlar Ve Aile Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

The Investigation of Relationship between Problem Behaviors and Family Problems in Adolescence

Gökmen Arslan^{1†}, Murat Balkıs²

¹Süleyman Demirel Üniversitesi

²Pamukkale Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerde görülen problem davranışları aile sorunları açısından incelemektir. Araştırmanın örneklemini, Isparta ilinde farklı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören (283'ü kız ve 298'i erkek) 581 öğrenciden oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, problem davranışları ölçmek amacıyla Gençtanırım-Kuru (2010) tarafından geliştirilen "Riskli Davranışlar Ölçeği", aile sorunlarını ölçmek amacıyla ise Tuğrul (1996) tarafından geliştirilen "Gençlik Dönemi Aile Sorunlarını Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde, korelasyon ve aile sorunlarının problem davranışlar üzerindeki yordama gücü için "regresyon" analizi yapılmıştır. Sonuçlar, ergenlerde görülen problem davranışların alt boyutlardaki aile sorunları ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkiye sahip olduğu ve ergenlerde görülen problem davranışların, aile sorunları tarafından anlamlı düzeyde yordandığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, eğitimciler, psikolojik danışmanlar ve ruh sağlığı alanında çalışanlar açısından ele alınıp tartışılmış ve bir takım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Aile, Aile sorunları, Problem davranışlar

Abstract

The purpose of this study is to investigate relationship between problem behaviors and family problems of adolescents who study in different high school, in Isparta. In this study, participants consist of 581 students (283 female and 298 male), attending different high school in Isparta. Also in this study, problem behaviors and family problems was measured with Risk Behaviors Scale which was developed by Gençtanırım-Kuru (2010) and Family Problems of Young Adulthood Evaluation Scale which was developed by Tuğrul (1996). Results show that adolescents' antisocial behaviors, alcohol and smoke use, suicide tendency, eating habits, and school dropout were positively correlated with authoritarian-appressive attitudes, insensitivity and inconsistency in relation, disharmony between parents, limited social activity, disorder in the house, financial problems, intrusion and abuse, health and social problems of family problems subscales. Also regression analyses showed that adolescents' antisocial behaviors, alcohol and smoke use, suicide tendency, eating habits, and school dropout were predicted by authoritarian-appressive attitudes, insensitivity and inconsistency in relation, disharmony between parents, limited social activity, disorder in the house, financial problems, intrusion and abuse. Implications of findings were discussed and some suggestions were made for the educator, psychological counselor, and mental health professions in details.

Key words: Adolescence, Family, Family problems, Problem behaviors

* Bu çalışma Ergenlikte Görülen Problem Davranışların Aile Yapısı ve Aile Sorunları Açısından İncelenmesi başlıklı yüksek lisans tezinden çıkartılmıştır.

† İletişim: Gökmen Arslan, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, gkmnarslan@gmail.com

GİRİŞ

Genellikle yetişkinliğe hazırlık dönemi olarak görülen ergenlik, bedence büyümenin, hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel değişim ve gelişimlerin olduğu; buluşla (puberty) başladığı ve bedence büyümenin sona ermesiyle sonlandığı düşünülen, çocukluktan yetişkinlik dönemine geçişte fırtınalı bir dönem olarak tanımlanmaktadır (Crockett & Crouter, 1995; Newman & Newman, 1991). Dolayısıyla ergenler, yaşadıkları bu ani biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlere uyum sağlamakta güçlük çekebilmekte ve bu değişimler bazı uyum sorunlarına neden olabilmektedir.

Ergenlikte görülen bu uyum sorunlarının bir tanesi ise problem davranışlardır. Doğrudan veya dolaylı olarak bireyin sağlığını, öznel iyi oluşunu ve sosyal hayatını olumsuz yönde etkileyen ve ergenin gelişim görevlerini başarmasını engelleyen, kendisinden beklenen sosyal rolleri yerine getirmesine, başarı ve yeterlilik duygusunu hissetmesine engel olan davranışlar problem davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Jessor, 1991, 1998). Problem davranışlar, psiko-sosyal açıdan ergenin hem gelişimini hem de sosyal uyumunu ve fiziksel sağlığını tehlikeye sokan davranışlardır. Problem davranışlar içerisinde sigara içme, alkol kullanma, uyuşturucu maddelerin kullanımı, erken yaşta cinsel ilişkiye girme ve anti-sosyal davranışlar, riskli (alkollü, kemersiz, hızlı, ehliyetsiz) araç kullanma, evden veya okuldan kaçma, okulu bırakma, toplumsal becerilerde yetersizlik gibi davranışlar yer almaktadır (Jessor, 1987, 1991). Genellikle doğrudan veya dolaylı yoldan bireyin sağlığını, öznel iyi oluşunu ve sosyal yaşamını etkileyen ve yasal ve toplumsal kuralların ihlal edilmesiyle olumsuz sonuçlara neden olan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Jessor, 1987, 1998).

Ergenlik döneminde görülen problem davranışları açıklamaya yönelik birçok kuram bulunmaktadır. Problemleri davranışların oluşumunu biyolojik, psikolojik ve psiko-sosyal açıdan inceleyen araştırmacılar, biyolojik açıklamalarda ağırlıklı olarak genetik faktörlere ve hormon salgılanım oranlarına vurgu yaparken; psikolojik kökenli yaklaşımlar, problemleri davranışların ortaya çıkmasında erken çocukluk yaşantılarının önemine değinmekte ve ebeveyn tutumunun çocuğun kişiliği üzerindeki etkileri vurgulanmaktadır. Buna bağlı olarak ergenlik döneminde de kimlik bulma sürecinin sancılı olduğunu, başa çıkma becerilerinin yeterince gelişemediği belirtilmektedir. Psiko-sosyal kökenli yaklaşımlar ise erken çocukluk yaşantılarıyla birlikte aile ve arkadaş ilişkilerinin problem davranışların oluşması açısından önemli olduğunu kabul etmektedir. Bu yaklaşımlar problem davranışların ortaya çıkmasında aile ile olan ilişkilerin yanı sıra arkadaş ilişkilerine de vurgu yapmaktadır (Arslan, 2012; Siyez, 2006). Bu yaklaşımlardan yaygın kabul gören kuramlardan bir tanesi de problem davranışlar kuramıdır.

Problem davranış kuramına göre problem davranışlar sigara içme, alkol kullanma, diğer uyuşturucu maddeleri kullanma, erken yaşta cinsel ilişkiye girme ve anti-sosyal davranışlar olarak sınıflandırılmıştır. Problem davranış kuramı, problem davranışların nedenlerini üç sistem ile açıklamaktadır. Bunlar; kişilik sistemi, algılanan sosyal çevre ve davranış sistemidir. Bu sistemlerin birbirleri ile olan ilişkisinden faydalanmaktadır. Kişilik sistemi içerisinde yer alan motivasyonel yapı; kişinin içgüdüleri ve beklentileri doğrultusunda belirlemiş olduğu amaçları ile ilgilidir. Kişisel inanç yapısı içerisinde sosyal eleştiri, yabancılaşıma, benlik algısı ve içsel-dışsal kontrol yer almaktadır. Bu değişkenlerin problem davranışlara karşı koruyucu bir etkisinin olduğu belirtilmektedir. Algılanan çevre sistemi ise, ebeveyn, arkadaş kontrolü gibi problem davranışları direkt olarak etkilemeyen değişkenlerden oluşan uzak yapı ve problem davranışlarla ilgili arkadaş onay, arkadaş modelleri gibi direkt etkisi olan yakın yapıdan oluşmaktadır. Davranış sisteminin içinde ise yaşamın belli dönemlerinde görülen, suç içeren ya da içermeyen gibi problem davranışların yapısı ile sağlığa yönelik davranışları içeren uygun davranışlar yapısından oluşmaktadır (Costa, Donovan & Jessor, 1994; Jessor, 1987).

Ergenlik döneminde problem davranışlar üzerine yapılan çalışmalar, ergenlerin problem davranışlara yönelmelerinde ailenin önemli bir faktör olduğunu göstermektedir (Ayan, 2007; Avcı, 2006; Barrlett & Turner, 2005; Crano & Hemovich, 2009; Daddis, 2002; Fletcher, Steinberg & Wheeler, 2004; Kunt, 2003). En küçük toplumsal yapı olarak değerlendirilen aile, bünyesinde birçok işlev barındıran; anne-baba ve çocuklardan oluşan bir kurumdur. Aile, bireyin beslenme, korunma, sevilme gibi

gereksinimlerinin karşılandığı ve insan ilişkilerinde belirleyici olan anlaşma, uzlaşma, bağlılık, işbirliği gibi olumlu nitelikleri kazanabileceği bir ortam olmakla birlikte anlaşmazlık, çekişme, çatışma gibi yaşanabilecek olumsuz durumlar karşısında sergileyeceği davranışların öğrenildiği bir kurumdur. Keskin bir gözlemci olan çocuk, anne-babasının kendisiyle, kardeşleriyle ve birbirleriyle olan ilişki ağlarını gözlemler ve bu örgüyü değerlendirerek tepkilerde bulunur. Dolayısıyla; bireyin davranışlarının şekillenmesinde aile önemli bir yer edinmektedir (Yavuzer, 2003; Yörükoğlu, 2004).

Ergenlik dönemi ile birlikte ailenin ergen üzerinde etkisinin azaldığı düşünülse de ergenlik dönemi bireyin aileye en çok gereksinim duyduğu dönemlerden bir tanesidir. Bu dönem ergenin, ailenin desteğine ve rehberliğine gereksinim duyduğu bir zaman dilimidir. Ergenlik döneminde aile ortamında var olan aile içi şiddet, olumsuz aile ortamı, aile yapısında yaşanan ani değişimler gibi değişkenler, ergenlerin problem davranışlara yönelme olasılıklarını arttırmaktadır. Ergenlik döneminde görülen problem davranışlara yönelik yapılabilecek önleyici ve müdahale edici çalışmalarda ailenin önemli bir faktör olduğu unutulmamalıdır. Ergenlik dönemi ile birlikte ailenin ergen üzerinde etkisinin azaldığı düşünülse de, ergenlik dönemi bireyin aileye en çok gereksinim duyduğu dönemlerden bir tanesidir. Bu dönem ergenin, ailenin desteğine ve rehberliğine gereksinim duyduğu bir zaman dilimidir. Ergenlik döneminde aile ortamında var olan aile içi şiddet, olumsuz aile ortamı, aile yapısında yaşanan ani değişimler gibi değişkenler, ergenlerin problem davranışlara yönelme olasılıklarını arttırmaktadır. Ergenlik döneminde görülen problem davranışlara yönelik yapılabilecek önleyici ve müdahale edici çalışmalarda ailenin önemli bir faktör olduğu unutulmamalıdır (Arslan, 2012).

Yapılan çalışmalara bakıldığında birtakım ailesel özelliklerin ergenlerde görülen problem davranışlar üzerinde risk faktörleri olduğu görülmektedir. Alan yazında yapılan çalışmalar aile içerisindeki iletişimin niteliği (Engels, Harakeh, Scholte, & van Leeuw, 2008; Torrente & Vazsonyi, 2008), anne-babadan algılanan desteği ve anne-babanın model olması (Arapaki, Kokkevi, Richardson & Rotsika, 2010; Barrett & Turner, 2006; Torrente & Vazsonyi, 2008), boşanma (Goede, Maas, Meeus, Spruijt & VanderValk, 2005) ve aile içerisinde yaşanan çatışmalar ve anne-babanın çocuk yetiştirme biçimi (Baran, Demir, & Ulusoy, 2005; Barret & Turner, 2006) gibi değişkenlerin ergenlerin problem davranışlara yönelmesinde önemli faktörler olduğunu göstermektedir. Avcı (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinin problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, ailedeki roller, davranış kontrolü, gereken ilgiyi gösterebilme ve genel aile işlevlerinde karşılaştırma grubunda yer alan ailelere göre önemli oranda yetersizlik yaşadıkları bulunmuştur. Yapılan bir diğer çalışmada ise sigara ve alkol kullanan gençlerin kullanmayanlara göre ailelerinde daha fazla 'otoriter baskıcı tutum', 'anne-baba ilişkilerinde uyumsuzluk', 'ilişkilerde sınırsızlık ve istismar' olduğu saptanmıştır (Kolay-Akfert, Çakıcı & Çakıcı, 2009). Barrett ve Turner'ın (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, aileleri tarafından desteklenmenin ergenlerde madde kullanımını azalttığı bulunmuştur. Diğer yandan madde kullanımının onaylandığı veya model olunduğu aile ortamlarında yetişen ergenlerin madde kullanımına daha fazla yöneldikleri belirlenmiştir. Ayrıca otoriter aile ortamında büyüyen, ebeveyni tarafından madde kullanımının desteklendiği ve onaylandığı ortamlarda yetişen ergenlerin akranlarına göre daha fazla madde kullandıkları görülmüştür.

Problemler gösteren ergenler üzerinde yapılan çalışmalarda, parçalanmış aileye sahip, ailelerinde şiddet yaşanan, ailelerinde sık alkol kullanan birey bulunan, eğitim düzeyi düşük ebeveyn ve çalışan anneye sahip ergenlerin daha yüksek risk puanına sahip olduğu görülmektedir (Yılmaz, 2000). Hükümlü çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada, çocukların büyük kısmının aile içi şiddete maruz kaldığı, anne ve baba arasındaki tartışmalara yüksek oranlarda rastlanıldığı, anne, baba, kardeş ve diğer bireyler ile arkadaş çevresinin alkol, sigara, uyuşturucu vs. kullanmalarının yaygın olduğu görülmektedir (Kunt, 2003). Anne-babanın çocuk yetiştirme tarzı ile gencin ergenlik döneminde yaşadığı problemler arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla yapılan bir araştırmada, ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin ailesinin sosyal ve ekonomik durumu, aile içi ilişkiler ve aile içi şiddet, gencin etiketlenmesi, gencin ve ailesinin madde bağımlılığı, gencin hayatı yaşamaya değer bulmaması, gencin vücuduna zarar verme davranışı, okula devamsızlığı, evden kaçma davranışı ve arkadaşları ile ilişki kuramaması arasında güçlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Ulusoy, Özcan

Demir, & Görgün Baran, 2005). Suça karışan 117 ergen ile yürüttükleri çalışmada ise anne ve babanın öğrenim düzeyi yükseldikçe, ailedeki kişi sayısı azaldıkça ergenlerin daha az suça karıştıklarını ve ergenlerin % 64' ünün parçalanmış aileye sahip oldukları sonucunu bulmuşlardır (Akduman, Akduman, & Cantürk, 2007).

Yapılan çalışmalarda da görüldüğü gibi ailenin, ergenlik döneminde problem davranışların oluşmasında ve önlenmesinde önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Olumlu aile ortamında yetişen ergenlerde daha az problem davranışlar görülürken, buna karşın olumsuz aile ortamında yetişen ergenlerde problem davranışların görülme sıklığının arttığı gözlenmektedir. Diğer bir deyişle, ergenin içinde yaşadığı aile ortamında yaşanan sorunlar ergenlerdeki problem davranışları tetiklediği ve aile sorunlarının ergenlikte görülen problem davranışlar üzerinde önemli bir risk faktörü olduğu söylenebilir. Bu nedenle ergenlerde problem davranışların gelişmesinde ve önlenmesinde ailenin rolüne yönelik olarak yapılacak çalışmalar, problem davranışlar gösteren ergenlere yönelik olarak yapılacak müdahale çalışmalarına kaynak teşkil edecektir. Buradan hareketle bu çalışmada ergenlikte görülen problem davranışlar aile sorunları açısından incelenmiştir. Diğer bir ifade ile bu çalışmanın amacı ergenlikte görülen problem davranışlar ile aile sorunları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ortaöğretim kurumlarında öğretim gören ergenlerde görülen problem davranışlar ile aile sorunları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan bu çalışma, ilişkisel tarama modeline dayalı, betimsel bir araştırmadır. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan tarama modelleri olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2009).

Veri Toplama Araçları

Gençlik Dönemi Aile Sorunlarını Değerlendirme Ölçeği (GDASDÖ): Tuğrul (1996) tarafından bireylerin gençlik döneminde içinde yaşadıkları aile ortamından kaynaklanan stresörleri ve bu stres kaynaklarından ne kadar etkilendiklerini belirleyebilmek amacıyla hazırlanmıştır. Lazarus'un "Stresle Başa Çıkma Modeli"nden hareketle geliştirilen "Gençlik Dönemi Aile Sorunlarını Değerlendirme Ölçeği" 69 madde ve 8 alt boyuttan meydana gelmektedir. Yapılan çalışma faktör analizi sonucunda 69 madde 8 faktör altında toplanmıştır. Birinci Çalışmada alt boyutlar için elde edilen Cronbach Alfa değerleri 0.61 ile 0.91 arasında, İkinci Çalışmada 0.53 ile 0.84 arasında ve Üçüncü Çalışmada 0.45 ile 0.84 arasında değişmektedir. En düşük Cronbach Alfa değerleri sınırsızlık ve istismar ile sağlık ve sosyal sorunlar alt boyutları, en yüksek Cronbach Alfa değerleri ise otoriter-baskıcı tutum ile ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık alt boyutları için elde edilmiştir. Toplam puan açısından Cronbach Alfa katsayıları 0.93 ve 0.95 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test sonuçlarına göre, elde edilen test-tekrar test güvenilirlik katsayıları 0.74 ile 0.95 arasında değişmektedir ve tüm değerler $p < 0.001$ düzeyinde anlamlıdır. Ölçeğin geçerliliğini belirlemeye yönelik yapılan ayırt edici (diskriminant) analiz sonuçlarına göre ise, birinci çalışmada, maddelerin birlikte % 87, alt boyutların ise % 80 oranında doğrulukla sorunlu ve sorunsuz grupları ayırt edebildiği bulunmuştur. İkinci çalışma analiz sonuçlarına göre maddelerin birlikte % 97, toplam puanın ise % 86 doğruluk oranıyla babası alkol bağımlısı tanısı almış olan ve olmayan grupları ayırt edebildiği görülmüştür (Tuğrul, 199).

Riskli Davranışlar Ölçeği (RDÖ): Gençtanırım-Kuru (2010) tarafından ergenlik döneminde problem davranışları belirlemek amacıyla geliştirilen "Riskli Davranışlar Ölçeği" 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçek anti-sosyal davranışlar, alkol ve sigara kullanımı, intihar eğilimi, beslenme alışkanlıkları ve okul terki olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek Problem Davranış Kuramı'nı temel almaktadır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları kapsamında, öncelikle iç tutarlık güvenilirlik katsayısını hesaplama yoluna başvurulmuştur. Birinci çalışmada RDÖ'nün toplamı için iç tutarlılık katsayısı 0.91

olarak hesaplanmıştır. Diğer çalışmada ise RDÖ'nün toplamı için iç tutarlılık katsayısı 0.90 olarak hesaplanmıştır. Yapılan çalışmalar, RDÖ'nün uygun geçerlilik ve güvenilirlik katsayılarına sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Verilerin Analiz Süreci

Araştırmalarda uygun istatistikleri uygulayabilmek için birtakım varsayımların sağlanması gerekir. Analiz öncesi, veri setindeki kayıp ve uç değerlere ilişkin problemler giderildikten sonra normallik ve varyansların homojenliğine bakılmıştır (Pallant, 2005). Hatalı kodlamalar ve kayıp değerlere ilişkin problemler giderildikten sonra, veri setindeki uç değerler ve normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığı incelenmiştir. Normallik varsayımı için basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılmıştır. Elde edilen z değerlerinin ± 1.96 (Field, 2009; Ghasemi & Zahediasl, 2012) aralığında kaldığı, tek yönlü varyans analizi ile homojenlik test edilmiş ve bu varsayımın sağlandığı görülmüştür ($p > .05$). Sonrasında araştırma verilerinin analizinde korelasyon ve aile sorunlarının problem davranışlar üzerindeki yordama gücü için "regresyon" analizi kullanılmıştır. Analizler bilgisayar ortamında, SPSS 15.0 paket programı yardımıyla ve 0.05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

BULGULAR

Gençlik dönemi aile sorunları ve ergenlik döneminde görülen problem davranışlara ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 1 ve Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 1. Ergenlik döneminde görülen problem davranışlara ilişkin betimleyici istatistikler

	N	Minimum	Maximum	\bar{x}	Ss
Anti-Sosyal Davranışlar	581	7.00	32.00	12.9897	4.40061
Alkol Kullanımı	581	7.00	29.00	8.0413	2.88127
Sigara Kullanımı	581	6.00	30.00	8.5577	4.93323
İntihar Eğilimi	581	4.00	20.00	11.9122	3.05482
Beslenme Alışkanlıkları	581	5.00	25.00	13.9759	4.75751
Okul Terki	581	7.00	35.00	8.9225	3.54321

Ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerde görülen problem davranışlara ilişkin elde edilen betimleyici istatistikler incelendiğinde; öğrencilerin altı problem davranışlardan en fazla beslenme alışkanlıklarında ($\bar{x} = 13.98$) problem yaşadıkları görülmektedir. Ergenlerin diğer problem davranışların düzeyine ilişkin ortalamalar anti-sosyal davranışlar için $\bar{x} = 12.99$; intihar eğilimi için $\bar{x} = 11.91$; okul terki için $\bar{x} = 8.92$; sigara kullanımı için $\bar{x} = 8.55$ ve alkol kullanımı için $\bar{x} = 8.04$ düzeyindedir. Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin problem davranışlardan sigara ve alkol kullanımı ile okul terki puanları beslenme alışkanlıkları, anti-sosyal davranışlar ve intihar eğilimi ile karşılaştırıldığında daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Gençlik dönemi aile sorunlarına ilişkin betimleyici istatistikler

	N	Minimum	Maximum	\bar{x}	Ss
Otoriter-baskıcı Tutum	581	15.00	74.00	28.6454	11.24561
İliş. Duyarsızlık ve Tutarsızlık	581	14.00	63.00	27.3907	10.74038
Anne-Baba İliş. Uyumsuzluk	581	9.00	45.00	12.9139	5.43705
Sosyal Etkin. Kısıtlılık	581	7.00	35.00	12.5491	4.67898
Ev Ort. Düzensizlik	581	5.00	22.00	7.0809	3.00952
Ekonomik Sorunlar	581	5.00	23.00	7.7160	3.46861
İliş. Sınırsızlık ve İstismar	581	7.00	30.00	9.9811	3.42375
Sağlık ve Sosyal Sorunlar	581	7.00	29.00	10.5301	3.94416

Gençlik dönemi aile sorunlarına ilişkin elde edilen betimleyici istatistikler incelendiğinde; ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerin gençlik dönemi aile sorunlarından otoriter-baskıcı tutum boyutunda $\bar{x} = 28.64$; ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık boyutunda $\bar{x} = 27.39$; anne-baba ilişkisinde uyumsuzluk boyutunda $\bar{x} = 12.91$; sosyal etkinliklerde kısıtlılık boyutunda $\bar{x} = 12.54$; ev ortamındaki düzensizlik boyutunda $\bar{x} = 7.08$; ekonomik sorunlar boyutunda $\bar{x} = 7.71$; ilişkilerde sınırsızlık ve istismar boyutunda $\bar{x} = 9.98$ ve sağlık ve sosyal boyutunda $\bar{x} = 10.53$ puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir. Ergenlerin en fazla sorunu otoriter-baskıcı tutum boyutunda; en az sorunu ev ortamında düzensizlik boyutunda yaşadıkları görülmektedir.

Ergenlerde görülen problem davranışlar ile gençlik dönemi aile sorunlarına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde (Tablo 3); ergenlik döneminde görülen problem davranışlardan, anti-sosyal davranışlar ile gençlik dönemi aile sorunlarının otoriter-baskıcı tutum boyutu arasında $r(581) = 0.331$, $p < 0.01$; ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık boyutu arasında $r(581) = 0.314$, $p < 0.01$; anne-baba ilişkisinde uyumsuzluk boyutu arasında $r(581) = 0.273$, $p < 0.01$; sosyal etkinliklerde kısıtlılık boyutu arasında $r(581) = 0.216$, $p < 0.01$; ev ortamındaki düzensizlik boyutu arasında $r(581) = 0.270$, $p < 0.01$; ekonomik sorunlar boyutu arasında $r(581) = 0.183$, $p < 0.01$; ilişkilerde sınırsızlık ve istismar boyutu arasında $r(581) = 0.211$, $p < 0.01$ ve sağlık ve sosyal boyutu arasında $r(581) = 0.240$, $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Ergenlik döneminde görülen problem davranışlardan, alkol kullanımı ile gençlik dönemi aile sorunlarının otoriter-baskıcı tutum boyutu arasında $r(581) = 0.185$, $p < 0.01$; iliş. duyarsızlık ve tutarsızlık boyutu arasında $r(581) = 0.181$, $p < 0.01$; anne-baba ilişkisinde uyumsuzluk boyutu arasında $r(581) = 0.186$, $p < 0.01$; sosyal etkinliklerde kısıtlılık boyutu arasında $r(581) = 0.093$, $p < 0.01$; ev ortamındaki düzensizlik boyutu arasında $r(581) = 0.294$, $p < 0.01$; ilişkilerde sınırsızlık ve istismar boyutu arasında $r(581) = 0.140$, $p < 0.01$ ve sağlık ve sosyal boyutu arasında $r(581) = 0.198$, $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Ergenlik döneminde görülen problem davranışlardan, sigara kullanımı ile gençlik dönemi aile sorunlarının otoriter-baskıcı tutum boyutu arasında $r(581) = 0.199$, $p < 0.01$; ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık boyutu arasında $r(581) = 0.205$, $p < 0.01$; anne-baba ilişkisinde uyumsuzluk boyutu arasında $r(581) = 0.181$, $p < 0.01$; sosyal etkinliklerde kısıtlılık boyutu arasında $r(581) = 0.111$, $p < 0.01$; ev ortamındaki düzensizlik boyutu arasında $r(581) = 0.223$, $p < 0.01$; ekonomik sorunlar boyutu arasında $r(581) = 0.103$, $p < 0.01$; ilişkilerde sınırsızlık ve istismar boyutu arasında $r(581) = 0.127$, $p < 0.01$ ve sağlık ve sosyal boyutu arasında $r(581) = 0.155$, $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Ergenlik döneminde görülen problem davranışlardan, intihar eğilimi ile gençlik dönemi aile sorunlarının otoriter-baskıcı tutum boyutu arasında $r(581) = 0.394$, $p < 0.01$; ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık boyutu arasında $r(581) = 0.372$, $p < 0.01$; anne-baba ilişkisinde uyumsuzluk boyutu arasında $r(581) = 0.250$, $p < 0.01$; sosyal etkinliklerde kısıtlılık boyutu arasında $r(581) = 0.337$, $p < 0.01$; ev ortamındaki düzensizlik boyutu arasında $r(581) = 0.244$, $p < 0.01$; ekonomik sorunlar boyutu arasında $r(581) = 0.214$, $p < 0.01$; ilişkilerde sınırsızlık ve istismar boyutu arasında $r(581) = 0.237$, $p < 0.01$ ve sağlık ve sosyal boyutu arasında $r(581) = 0.254$, $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Ergenlik döneminde görülen problem davranışlardan, beslenme alışkanlıkları ile gençlik dönemi aile sorunlarının otoriter-baskıcı tutum boyutu arasında $r(581) = 0.117$, $p < 0.01$; ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık boyutu arasında $r(581) = 0.114$, $p < 0.01$; ev ortamındaki düzensizlik boyutu arasında $r(581) = 0.133$, $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Problem davranışlar ve aile sorunlarına ilişkin korelasyon değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1 Anti-Sosyal Davranışlar	1													
2 Alkol Kullanımı	0.274 (**)	1												
3 Sigara Kullanımı	0.391 (**)	0.520 (**)	1											
4 İntihar Eğilimi	0.274 (**)	0.118 (**)	0.149 (**)	1										
5 Beslenme Alışkanlıkları	0.329 (**)	0.196 (**)	0.229 (**)	0.256 (**)	1									
6 Okul Terki	0.370 (**)	0.176 (**)	0.242 (**)	0.262 (**)	0.104 (*)	1								
7 Otoriter-Baskıcı Tutum	0.331 (**)	0.185 (**)	0.199 (**)	0.394 (**)	0.117 (**)	0.354 (**)	1							
8 İliş. Duyarsızlık ve Tutarsızlık	0.314 (**)	0.181 (**)	0.205 (**)	0.372 (**)	0.114 (**)	0.377 (**)	0.816 (**)	1						
9 Anne-Baba İliş. Uyumsuzluk	0.273 (**)	0.186 (**)	0.181 (**)	0.250 (**)	0.035 (**)	0.372 (**)	0.719 (**)	0.741 (**)	1					
10 Sosyal Etkin. Kısıtlılık	0.216 (**)	0.093 (*)	0.111 (**)	0.337 (**)	0.039 (**)	0.327 (**)	0.773 (**)	0.729 (**)	0.657 (**)	1				
11 Ev Ort. Düzensizlik	0.270 (**)	0.294 (**)	0.223 (**)	0.244 (**)	0.133 (**)	0.338 (**)	0.662 (**)	0.672 (**)	0.754 (**)	0.614 (**)	1			
12 Ekonomik Sorunlar	0.183 (**)	0.008 (*)	0.103 (*)	0.214 (**)	-0.074 (**)	0.326 (**)	0.517 (**)	0.550 (**)	0.587 (**)	0.510 (**)	0.504 (**)	1		
13 İliş. Sınırsızlık ve İstismar	0.211 (**)	0.140 (**)	0.127 (**)	0.237 (**)	0.029 (**)	0.371 (**)	0.610 (**)	0.627 (**)	0.702 (**)	0.589 (**)	0.643 (**)	0.555 (**)	1	
14 Sağlık ve Sosyal Sorunlar	0.240 (**)	0.198 (**)	0.155 (**)	0.254 (**)	0.065 (**)	0.352 (**)	0.632 (**)	0.600 (**)	0.680 (**)	0.577 (**)	0.701 (**)	0.538 (**)	0.648 (**)	1

p<.05 *p<.01

Ergenlik döneminde görülen problem davranışlardan, okul terki ile gençlik dönemi aile sorunlarının otoriter-baskıcı tutum boyutu arasında $r(581) = 0.354, p < 0.01$; ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık boyutu arasında $r(581) = 0.377, p < 0.01$; anne-baba ilişkisinde uyumsuzluk boyutu arasında $r(581) = 0.372, p < 0.01$; sosyal etkinliklerde kısıtlılık boyutu arasında $r(581) = 0.327, p < 0.01$; ev ortamındaki düzensizlik boyutu arasında $r(581) = 0.338, p < 0.01$; ekonomik sorunlar boyutu arasında $r(581) = 0.326, p < 0.01$; ilişkilerde sınırsızlık ve istismar boyutu arasında $r(581) = 0.371, p < 0.01$ ve sağlık ve sosyal boyutu arasında $r(581) = 0.352, p < 0.01$ düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Ergenlikte görülen problem davranışlar ve aile sorunlarına ilişkin çoklu regresyon analiz sonuçları

Anti-sosyal Davranışlar	B	Standart Hata	β	T	p
Sabit	90.289	0.587		150.819	0.000***
Otoriter-Baskıcı Tutum	0.107	0.031	0.273	30.475	0.001**
Sosyal Etkin. Kısıtlılık	-0.143	0.062	-0.152	-20.327	0.020*
R= 0.356	R ² = 0.127				
Alkol Kullanımı	B	Standart Hata	β	T	p
Sabit	60.602	0.388		170.004	0.000**
Sosyal Etkin. Kısıtlılık	-0.123	0.041	-0.199	-30.018	0.003*
Ev Ort. Düzensizlik	0.350	0.064	0.366	50.445	0.000**
R= 0.331	R ² = 0.110				
Sigara Kullanımı	B	Standart Hata	β	T	p
Sabit	60.168	0.680		90.077	0.000***
Sosyal Etkin. Kısıtlılık	-0.176	0.071	-0.167	-20.467	0.014*
Ev Ort. Düzensizlik	0.317	0.113	0.194	20.816	0.005**
R= 0.264	R ² = 0.07				
İntihar Eğilimi	B	Standart Hata	β	T	p
Sabit	80.589	0.397		210.653	0.000***
Otoriter-baskıcı Tutum	0.076	0.021	0.279	30.656	0.000***
İliş. Duyarsızlık ve Tutarsızlık	0.058	0.021	0.203	20.748	0.006**
Anne-Baba İliş. Uyumsuzluk	-0.082	0.041	-0.146	-20.026	0.043*
R= 0.416	R ² = 0.173				
Beslenme Alışkanlıkları	B	Standart Hata	β	T	p
Sabit	130.262	0.655		200.234	0.000***
İliş. Duyarsızlık ve Tutarsızlık	0.070	0.035	0.157	20.008	0.045*
Anne-Baba İliş. Uyumsuzluk	-0.141	0.067	-0.161	-20.098	0.036*
Ev Ort. Düzensizlik	0.353	0.109	0.223	30.251	0.001**
Ekonomik Sorunlar	-0.259	0.073	-0.189	-30.563	0.000***
R= 0.263	R ² = 0.069				
Okul Terki	B	Standart Hata	β	T	p
Sabit	40.166	0.456		90.132	0.000**
İliş. Sınırsızlık ve İstismar	0.129	0.060	0.125	20.144	0.032*
R= 0.432	R ² = 0.187				

*p < 0.05 **p < 0.01 ***p < 0.001

Aile sorunlarının ergenlikte görülen problem davranışları yordayıp yordamadığına ilişkin verilen çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, gençlik dönemi aile sorunlarının, ergenlerde görülen anti-sosyal davranışlardaki toplam varyansın yaklaşık % 13'ünü, alkol kullanımının % 11'ini, beslenme alışkanlıkları ve sigara kullanımının % 7'sini, intihar eğiliminin yaklaşık %17'sini ve okul terkinin toplam varyansın % 19'ünü açıkladığı görülmektedir. Gençlik dönemi aile sorunlarından, otoriter baskıcı tutum ($\beta = 0.273, p < 0.01$) ve sosyal etkinliklerde kısıtlılık ($\beta = 0.152, p < 0.05$) boyutlarının ergenlerdeki anti-sosyal davranışların, sosyal etkinliklerde kısıtlılık ($\beta = .199, p < 0.05$) ve ev ortamında düzensizlik ($\beta = 0.366, p < 0.01$) boyutlarının ergenlerdeki alkol kullanımının, sosyal etkinliklerde kısıtlılık ($\beta = 0.167, p < 0.05$) ve ev ortamında düzensizlik ($\beta = 0.194, p < 0.01$) boyutlarının ergenlerdeki sigara kullanımının, otoriter-baskıcı tutum ($\beta = .279, p < 0.01$); ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık ($\beta = 0.203, p < 0.01$) ve anne-baba ilişkilerinde uyumsuzluk ($\beta = 0.146, p < 0.05$) boyutlarının ergenlerdeki intihar eğiliminin, ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık ($\beta = 0.157,$

$p < 0.05$); anne-baba ilişkilerinde uyumsuzluk ($\beta = 0.161$, $p < 0.05$); ev ortamında düzensizlik ($\beta = 0.223$, $p < 0.05$) ve ekonomik sorunlar ($\beta = 0.189$, $p < 0.01$) boyutlarının ergenlerdeki beslenme alışkanlıklarının ve ilişkilerde sınırsızlık ve istismar ($\beta = 0.125$, $p < 0.05$) boyutunda ergenlerdeki okul terkinin önemli yordayıcısı olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Ergenlik döneminde görülen problem davranışlar ile gençlik dönemi aile sorunlarına ilişkin elde edilen bulgular, problem davranışların gençlik dönemi aile sorunlarının bütün alt boyutlarıyla pozitif yönde ilişkili olduğu ve ergenlerde görülen problem davranışların, gençlik dönemi aile sorunları tarafından anlamlı düzeyde yordandığını göstermektedir.

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ergenlerde görülen problem davranışlar ile gençlik dönemi aile sorunlarından otoriter-baskıcı tutuma ilişkin elde edilen bulgular, otoriter-baskıcı aile ortamlarına sahip ergenlerin, problem davranışlardan anti-sosyal davranışlar, alkol ve sigara kullanımı, intihar eğilimi, beslenme alışkanlıkları ve okul terki boyutlarından aldıkları puanların, akranlarına göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile otoriter-baskıcı tutumun baskın olduğu aile ortamında yaşayan ergenlerin, akranlarına oranla daha fazla problem davranışlara yöneldikleri görülmektedir. Bu tür katı disiplin kurallarının uygulandığı, çoğunlukla ebeveynin istek ve beklentilerinin ön planda olduğu ve bireyin istismar edildiği aile ortamının problem davranışlar üzerinde risk faktörü olduğu ifade edilebilir.

Ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerden, otoriter-baskıcı aile ortamına sahip ergenlerde görülen problem davranışların, akranlarına göre daha yüksek düzeyde olduğuna ilişkin elde edilen bulgular, alan yazında problem davranışlar ile ailesel özellikleri ilişkisini inceleyen çalışma bulguları ile paralellik göstermektedir (Balkaya & Ceyhan, 2007; Barret & Turner, 2006; Kolay-Akfert ve diğ., 2009). Ergenlerde görülen problem davranışlar ve ailesel özellikler üzerine yapılan bazı araştırmalarda, ebeveyn tutumları otoriter yöne kaydıka, anti-sosyal davranışlar, sigara, alkol kullanımı gibi problem davranışlarda artış olduğu belirtilmektedir (Balkaya & Ceyhan, 2007; Herken, 1997). Baran, Demir ve Ulusoy (2005) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ile gencin sigara bağımlılığı arasındaki ilişkiye bakılmış ve baskıcı-otoriter ebeveynin çocuklarında sigara bağımlılığının daha yüksek oranda olduğu bulunmuştur.

Otoriter-baskıcı tutum boyutundan elde edilen bulgulara ek olarak, otorite kurmak amacıyla, bir ceza yöntemi olarak fiziksel ceza ülkemizde sık rastlanan bir durumdur. Özellikle geleneksel aile yapısında, sözel disiplin yöntemleri yerine fiziksel ceza yöntemlerinin yeğlendiği; bunun yanı sıra, fiziksel ceza yöntemlerinin yaygın bir şekilde kullanıldığı bilinmektedir. Aile içerisinde şiddet gören çocuklar üzerine yapılan çalışmalarda, bu çocukların huysuzluk, hırçınlık, tedirginlik, suça yönelen davranışlar, başkaları ile rahat iletişim kuramama, anti-sosyal ve saldırgan davranışlar, düşük sosyal yeterlilik ve kendini kontrol edememe davranışlarına sahip oldukları bulunmuştur (Ayan, 2007). Bu durum ebeveynin kendi istek ve görüşlerini kabul ettirebilmek için yaptığı baskının, ergene uygulanan sözel ve fiziksel istismar ile katı disiplin anlayışının problem davranışlar üzerinde koruyucu değil; aksine risk faktörü olduğunu göstermektedir.

Ergenlik döneminde görülen problem davranışlar ile gençlik dönemi aile sorunlarından ilişkilerde sınırsızlık/istismar ve duyarsızlık/tutarsızlığa ilişkin bulgular, ilişkilerde sınırsızlık/istismar ve duyarsızlık/tutarsızlığın olduğu yani ergenin ihmal ve istismar edildiği, kuralların belirsiz ve tutarsız olduğu aile ortamına sahip ergenlerin problem davranışlardan anti-sosyal davranışlar, alkol ve sigara kullanımı, intihar eğilimi, beslenme alışkanlıkları ve okul terki boyutlarından aldıkları puanların akranlarına göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile elde edilen bu bulgular, ilişkilerde duyarsız/tutarsız ve istismarın olduğu aile ortamlarının problem davranışlar üzerinde risk faktörü olduğunu göstermektedir. Steinberg (2007) ilgisiz-kayıtsız tutum gösteren ebeveynlere sahip ergenlerin; alkol, madde bağımlılığı, erken yaşta cinsellik ve suç niteliği taşıyan problem davranışları sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerden, gençlik dönemi aile sorunlarından ilişkilerde sınırsızlık/istismar ve duyarsız/tutarsızlığın olduğu aile ortamına sahip olanların problem davranışlarının akranlarına göre daha yüksek düzeyde olduğuna ilişkin elde edilen bulguların, alan yazında problem davranışlar ile ailesel özellikler üzerine yapılmış çalışmalardan elde edilen bulgular ile örtüştüğü görülmektedir (Abbott, Catalano, Fleming & Haggerty, 2010 Arapaki ve diğ., 2010; Bulut, 2010). Torrente ve Vazsonyi (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, erkek ergenlerde görülen anti-sosyal davranışlar ile anne desteği arasında güçlü bir ilişki bulunmuş, bunu ebeveynlerde algılanan destek, anne ile olan iletişim ve psikolojik destek takip etmiştir. Ayrıca yapılan bazı çalışmalarda, bireylere ebeveyn tarafından şiddet uygulanması, babadan algılanan düşük düzeyde kontrol ve ebeveyni ile olan ilişkilerinde memnuniyetsizlik gibi değişkenlerin ergenlerde görülen problem davranışlar üzerinde önemli derecede etkili olduğu bulunmuştur (Arapaki ve diğ., 2010). Bu verilere dayanarak bireyin duygusal olarak ihmal edildiği, aile içi iletişimsizliğin yaşandığı, aile kurallarının belirsiz olduğu, tutarsız disiplin anlayışının var olduğu aile ortamlarında büyüyen ergenlerin, akranlarına göre daha fazla problem davranışlara yöneldikleri söylenebilir.

Ebeveynler arasında yaşanan çatışmaların, ergenlikte görülen problem davranışlar üzerinde önemli bir risk faktörü olduğu bilinmektedir (Akduman ve diğ., 2007; Alıkaşifoğlu & Ercan, 2002; Bulut, 2010). Ergenlik döneminde görülen problem davranışlar ile gençlik dönemi aile sorunlarından; anne-baba ilişkilerinde uyumsuzluk boyutundan elde edilen bulgulara bakıldığında, anne-baba ilişkilerinde uyumsuzluğun ergenlerde görülen problem davranışlardan anti-sosyal davranışlar, alkol ve sigara kullanımı, intihar eğilimi ve okul terki üzerinde risk faktörü olduğu görülmektedir. Anne-baba ilişkilerinde uyumsuzlukların yaşandığı aile ortamına sahip ergenlerde akranlarına göre daha fazla anti-sosyal davranışlar, alkol ve sigara kullanımı, intihar eğilimi ve okul terki görüldüğü söylenebilir. Anne-babası arasında çatışmaların yoğun olduğu yani uyum sorunlarının daha sık yaşandığı aile ortamlarına sahip ergenlerde daha fazla problem davranışların görüldüğüne ilişkin elde edilen bulguların, Benson, Buehler ve Gerard (2006) tarafından 416 ergen üzerinde yapılan araştırmadan elde edilen bulgular ile örtüştüğü görülmektedir. Bu araştırmada ergenlik döneminde görülen problem davranışlar üzerinde ebeveyn arasında yaşanan uyum sorunlarının önemli etkisi olduğu ve ebeveyn arası çatışma ve uyum sorunları ile ergenlikte görülen içe ve dışa-yönelim uyum sorunları arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Ebeveyn arasında gerginliklerin yaşanması, eşlerin fiziksel veya sözel olarak istismar edildiği aile ortamlarının; anti-sosyal davranışlar, alkol ve sigara kullanımı, intihar eğilimi ve okul terki için önemli risk faktörleri olduğu ve bu tarz aile ortamlarında yetişen ergenlerin kendilerini ifade etme yolu olarak da problem davranışlara yöneldikleri de söylenebilir.

Anne-baba ilişkisinde uyumsuzluk boyutundan elde edilen bulguların yanı sıra, anne-baba ilişkisinde yaşanacak problemlerin ergen açısından önemli stres kaynakları olduğu söylenebilir. Stresörlerin yoğun olduğu aile ortamlarının ergenler üzerinde negatif etki bıraktığı ve ergenlerin problem davranışlara daha fazla yöneldikleri bilinmektedir (Akkül, Öztop, Özdemir, Ünalın & Şahin, 2009; Schoen, Simantov & Klein, 2000). Örneğin; intihar girişiminde bulunmuş ergenler üzerinde yapılan bir araştırmada, en sık karşılaşılan stres etkeni olarak aile içerisinde yaşanan çatışmalar olduğu belirtilmiştir (Akkül ve diğ., 2009). Ergenlerin bu stresörlerle başa çıkamamaları veya stresörler karşısında zayıf/yetersiz kalmaları problem davranışlara yönelmelerinde önemli risk faktörleri olduğu söylenebilir.

Gençlik dönemi aile sorunlarından sosyal etkinliklerde kısıtlılık boyutundan elde edilen bulgular, ailenin sosyal etkinliklere katılma düzeyinin sınırlı olmasının, sosyal aktiviteler açısından sınırlamaların olmasının ergenlerde görülen problem davranışlarla pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Ergenlik döneminde görülen problem davranışlar ile sosyal aktivitelere ilişkin alan yazında yapılan çalışmalar, sosyal etkinliklere katılımın problem davranışlar üzerinde koruyucu bir role sahip olduğuna vurgulayan ve Peltzer (2010) tarafından 24.593 ergen üzerinde yapılan çalışma ile benzerlik göstermektedir. Peltzer (2010) tarafından yapılan çalışmada, boş zamanlarını herhangi bir aktivite yapmadan geçiren ergenler ile madde kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Gençlik dönemi aile sorunlarından sosyal etkinliklerde kısıtlılık boyutundan elde edilen bulguların yanı sıra aile üyeleri tarafından, ergenin sportif, sanatsal, boş zaman faaliyetlerinin desteklendiği ve arkadaşları ile birlikte olmasının engellenmediği ve desteklendiği aile ortamlarının ergenlikte görülen problem davranışlar üzerinde koruyucu faktör olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgu, Balkaya ve Ceyhan (2007) tarafından 1454 ergen üzerinde yapılan araştırmadan elde edilen bulgular ile paralellik göstermektedir. Balkaya ve Ceyhan (2007) tarafından ailelerince tüm arkadaşları onaylanan ve desteklenen ergenlerin problem davranışlar puan ortalamalarının, ailelerince birkaç ve çoğu arkadaşı onaylanmayan ergenlerin puan ortalamalarından daha düşük olduğu belirtilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, ailenin sosyal etkinliklere katılma düzeyinin yüksek olması ve aile üyelerinin birlikte ortak aktivitelere katılmasının, ergenlerde görülen problem davranışlar üzerinde koruyucu bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Ergenlik döneminde görülen problem davranışlar ile aile sorunlarından sağlık, sosyal ve ekonomik sorunlara ilişkin elde edilen bulgular, aile içinde yaşanan, sağlık, sosyal ve ekonomik sorunlardaki artış ile birlikte problem davranışlardan anti-sosyal davranışlar, alkol ve sigara kullanımı, intihar eğilimi ve okul terkinin görülme sıklığında da bir artışın yaşandığını göstermektedir. Arapaki ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan araştırmada, düşük ekonomik duruma sahip ergenlerde, intihar oranının yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Bearinger, Blum, Shew, Sieving ve Resnick, (2000) tarafından, ekonomik yapının problem davranışlar üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmada, gelir arttıkça sigara, alkol, intihar gibi problem davranışların azaldığı belirtilmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgular, yukarıda aktarılan çalışmaların bulguları ile paralellik göstermektedir.

Sağlık/sosyal ve ekonomik sorunlar aile üyeleri açısından önemli stres kaynaklarıdır. Aile ortamlarında stres kaynakları arttıkça problem davranışlarda da artışların yaşandığı bilinmektedir (Akkül ve diğ., 2009). Ergenlikte görülen problem davranışlar, bu stres kaynaklarıyla başa çıkma stratejisi olarak düşünülebilir. Aile içerisinde yaşanabilecek önemli ekonomik kısıtlılıklar ile sağlık-sosyal sorunlarının varlığının, problem davranışlar üzerinde risk faktörü olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, aile ortamının bireyin davranışları üzerindeki etkisi düşünüldüğünde, aile içerisinde sorun çözme biçiminin, aile üyelerinin sahip oldukları özelliklerin (madde kullanımı, intihar gibi) kolaylıkla model alınabileceği söylenebilir. Yapılan bir çalışmada aileleri tarafından madde kullanımının onaylandığı veya model olduğu aile ortamlarında yetişen ergenlerin, daha fazla madde kullanımına yöneldikleri bulunmuştur (Barrett & Turner, 2006).

Gençlik dönemi aile sorunlarından ev ortamında düzensizlik boyutundan elde edilen bulgular, düzensiz ev ortamına sahip ergenlerin problem davranışlara akranlarına göre daha fazla yöneldikleri, ev ortamında düzensizlik arttıkça problem davranışlarda da artışın yaşandığını göstermektedir. Bu nedenle ev işleri ve düzeni ile ilgili ortaya çıkabilecek aksaklıkların problem davranışlar üzerinde risk faktörü olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak ergenlik döneminde görülen problem davranışlar üzerinde gençlik dönemi aile sorunlarından otoriter-baskıcı tutum, ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlık, anne-baba ilişkilerinde uyumsuzluk, sosyal etkinliklerde kısıtlılık, ev ortamında düzensizlik, ekonomik sorunlar, ilişkilerde sınırsızlık ve istismar ile sağlık ve sosyal sorunların risk faktörü olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile aile içerisinde sorunlar arttıkça ergenlerin daha fazla problem davranışlara yöneldiklerine söylenebilir. Ayrıca alan yazında yapılan çalışmalarda elde edilen bulgularla paralellik gösterdiği görülmektedir.

Ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerde görülen problem davranış oranlarının gün geçtikçe artması, ergenlere yönelik yapılabilecek önleyici ve koruyucu çalışmaların da önemini arttırmaktadır. Bireyin gelişiminde ailenin rolü göz önüne alındığında, problem davranışlara yönelik yapılacak çalışmalarda ailenin önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Bu bağlamda ailelere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesinin ergenlik döneminde görülen problem davranışlar açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Araştırma bulguları, ergenlik döneminde görülen problem davranışlar ile gençlik dönemi aile sorunlarından sosyal etkinliklerde kısıtlılık boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir

ilişkinin olduğunu göstermektedir. Sosyal aktivitelerin daha az olduğu veya sınırlamaların olduğu aile ortamlarına sahip ergenlerin akranlarına göre daha fazla problem davranışlara yöneldikleri söylenebilir. Bu nedenle ailelere yönelik hazırlanacak eğitim programlarında aile ortamında uygulanabilecek sosyal etkinliklere ağırlık verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada kullanılan “Riskli Davranışlar Ölçeği” anti-sosyal davranışlar, alkol kullanımı, sigara kullanımı, intihar eğilimi, beslenme alışkanlıkları ve okul terki boyutlarından oluşmaktadır. Bu boyutlardan elde edilen bulgular aile sorunları açısından incelenmiştir. Bu bağlamda daha kapsamlı ölçekler ile problem davranışların farklı boyutlarına ilişkin çalışmalar yapılabilir. Bununla birlikte araştırma kapsamında elde edilen bulgular, ölçek aracılığıyla elde edilmiş, dolaylı bir gözlemi yansıtmaktadır. Nitel bir yöntem kullanılarak, problem davranışların boyutları ergen ve aile algısı açısından incelenebilir. Ayrıca ailesel işlevler açısından düşünüldüğünde daha az problem davranış sergileyen ergenlerin ailesel ve bireysel özelliklerine ilişkin profil daha fazla problem davranış sergileyen ergenler ile karşılaştırılarak, önleyici ve müdahale edici çalışmalar geliştirilebilir. Ayrıca aile işlevlerine yönelik hazırlanacak eğitim programlarının etkililiğinin sınanması amacıyla deneysel çalışmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abbott, R. D. Catalano, R. F. Fleming, C. B. & Haggerty, K. P., (2010). Relationships between level and change in family, school, and peer factors during two periods of adolescence and problem behavior at age 19. *Youth Adolescence*, 39(6)70–82.
- Akduman, G., Akduman, B. & Cantürk, G. (2007). Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerinin incelenmesi, *Türk Pediatri Arşivi*, 42(4), 156-161.
- Akkül, N., Öztıp, D., Özdemir, Ç., Ünalın, D. & Şahin, H. (2009). İntihar girişiminde bulunan 6-16 yaş grubuna ait 2002-2006 yılları başvuru kayıtlarının değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4, (11), 159-172.
- Alikaşifoğlu, M. & Ercan, O. (2002). Ergenlerde madde kullanımı, *Türk Pediatri Arşivi*, 37, 66- 73.
- Arapaki, A., Kokkevi, A., Richardson, C., & Rotsika, V. (2010). Changes in associations between psychosocial factors and suicide attempts by adolescents in Greece from 1984 to 2007. *European Journal of Public Health*, 21(6), 694–698.
- Arslan, G. (2012). Ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerde görülen problem davranışların aile sorunları ve aile yapısı açısından incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Aşkın, R., Bodur, S., Herken, H., Kaya, N., Özkan, İ. & Turan, M. (1997). Gençlerde sigara kullanımı ile anne-baba tutumu ve sosyo-demografik özelliklerin ilişkisi, *Tıp Dergisi*, 7(4),189-93.
- Avcı, R. (2006). Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 8(3), 206-214.
- Balkaya, A. & Ceyhan, E. (2007). Lise öğrencilerinin suç davranışı düzeylerinin bazı kişisel ve ailesel nitelikler bakımından incelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(11), 13-27.
- Baran, G., Demir, N. & Ulusoy, D. (2005). Türkiye’de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar, ankara örnekleme, *Bilig*, 32, 83-108.
- Barrett, A., E., & Turner, R., J. (2006). Family structure and substance use problems in adolescence and early adulthood: examining explanations for the relationship, *Society Forthe Study of Addiction*, 101, 109-120.
- Bearinger, L. H., Beuhring, T., Blum, R. W., Shew, M. L., Sieving, R. E. & Resnick, M. D. (2000). The effects of race/ethnicity, income, and family structure on adolescent risk behaviors. *American Journal of Public Health*, 90(12), 1879–1884.
- Benson, M.J., Buehler, C. & Gerard, J.M. (2006). Interparental hostility and early adolescent problem behavior: The mediating role of specific aspects of parenting. *Journal of Research on Adolescence*, 16(2), 265–292.
- Bulut, F. (2010). Ergenlerde görülen kural dışı davranışların aile işlevselliği, aile risk faktörü ve yaşam kalitesi açısından incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.

- Costa, F.M., Donovan, J.E. & Jessor, R. (1994). *Beyond adolescence: problem behavior and young adult development*. Cambridge University Press, USA.
- Crano, W. D., & Hemovich, V. (2009). Family structure and adolescent drug use: an exploration of single-parent families, *Subst Use Misuse*, 44(14), 2099–2113.
- Crockett, L., & Crouter, A. (1995). *Pathways through adolescence*. Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.
- Daddis, C. (2002). Family structure, parental monitoring, and adolescent problem behaviour in middle-class african american families, poster presented at thebiennial meeting of the society for research on adolescence, http://www.psych.rochester.edu/research/socialdev/documents/Family_Structure.pdf (14.04.2014).
- Engels, R. C., M. E., Harakeh, Z., Leeuw, R. N. H., Scholte, R. H. J., & vanLeeuwe, J. F. J. (2008). Parental smoking-specific communication, adolescents' smoking behavior and friendship selection. *J Youth Adolescence*. 37, 1229–1241..
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Londra: Sage Publications.
- Fletcher, A. C., Steinberg, L., & Williams-Wheeler, M. (2005). Parental influences on adolescent problem behavior: revisiting stantin and kerr. *Child Development*, 75(3), 781-796.
- Gençtanırım-Kuru, D. (2010). Ergenlik döneminde riskli davranışların yordanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ghasemi A. & Zahediasl, S. (2012). Normality tests for statistical analysis: A guide for non-statisticians. *Int J Endocrinol Metab.*, 10(2), 486-489.
- Goede, M., Maas, G., Meeus, W., Spruijt, E., & VanderValk, I. (2005). Family structure and problem behavior of adolescents and young adults: a growth-curve study. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(6), 533–546.
- Jessor, R. (1987). Problem-behavior theory, psychosocial development, and adolescent problem drinking, *British Journal of Addiction*, 82, 331-342.
- Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: a psychosocial framework for understanding and action, *Journal of Adolescent Health*, 12, 597-605.
- Jessor, R. (1998). *New perspectives on adolescent risk behavior*. Cambridge University Press, USA.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayınları, İstanbul.
- Klein, J. D., Schoen, C., & Simantov, E. (2000). Health-compromising behaviors: why do adolescents smoke or drink? indentify underlying risk and protective factors. *Pediatrics and Adolescent Medicine*, 154(10), 1025–1033.
- Kolay-Akfert, S., Çakıcı, E., & Çakıcı, M. (2009). Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 40-47.
- Kunt, V. (2003). Suç ve çocuk. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Newman, B., & Newman, P. (1991). *Development through life: a psychosocial approach*. Brooks/Cole Publishing Company, California.
- Siyez, D. M. (2006). 15-17 yaş arası ergenlerde görülen problem davranışların koruyucu ve risk faktörleri açısından incelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Torrente, G., & Vazsonyi, A. (2008). The salience of the family in antisocial and delinquent behaviors among spanish adolescents. *The Journal of Genetic Psychology*, 169(2) 187-197.
- Tuğrul, C. (1996). Gençlik dönemindeki aile sorunlarını değerlendirme ölçeği: faktör yapısı, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(36), 25-43.
- Ulusoy, D., Özcan-Demir, N., & Görgün-Baran, A. (2005). Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ve ergen problemleri: Ankara ili örneği. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 367-386.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Çocuk ruh sağlığı*. Özgür Yayınları: İstanbul.

The Investigation of Relationship between Problem Behaviors and Family Problems in Adolescence

Gökmen Arslan^{1‡}, Murat Balkıs²

¹ Suleyman Demirel University

² Pamukkale University

Extended Abstract

Introduction: In the literature, adolescence, the developmental stage between childhood and adulthood, is described as a time of profound changes and, occasionally, turmoil (Newman & Newman, 1991). The other words, it is a time of many significant physical, social and biological changes. Biological change occurs as adolescents attain sexual and physical maturity and, at the same times, these physiological changes are rivaled by important social, emotional, and cognitive changes that as adolescents strive for independence and move toward adulthood (Feldman, 1997). In this process, these changes may cause various adjustment problems, and adolescents may have some problems due to no adapt these new development tasks and changes. One of these adjustment issues is problem behaviors in adolescence. Generally, problem behaviors that includes behaviors, such as alcohol abuse, delinquency, and illicit drug use, which involve transgressions of social and legal norms, can compromise adolescent's health, well-being, and positive developmental outcomes (Jessor, 1987; 1991; 1998). The researches verify that family is an important factor on behavior problems in adolescence (Avci, 2006; Ayan, 2007; Barlett & Turner, 2005; Crano & Hemovich, 2009; Daddis, 2002; Fletcher, Steinberg & Wheeler, 2004; Kunt, 2003). The results of researches also indicate that problem behaviors is related with variables such as parents support and family relationships (Arapaki, Kokkevi, Richardson & Rotsika 2010; Barrett & Turner, 2006; Torrente & Vazsonyi, 2008), divorce (Goede et al., 2005), family conflicts and parents attitudes (Baran-Görgün et al., 2005; Barret & Turner, 2006). Summarily, for the reasons outlined above, in this study was to examine relationship between problem behaviors which occur antisocial behavior, alcohol and smoke use, suicide tendency, eating habits, and school dropout and family problems in adolescence. The other words, the purpose of this study was to investigate relationship between problem behaviors and family problems of adolescents who study in different high school, in Isparta.

Method: This research, examining relationship between problem behaviors and family problems, was designed with relational screening model which is one of the general screening models. Relational screening is a research model which aims to determine the existence and/or degree of joint variation between two or more variants. Also this model might be a good alternative in cases where experimental model is not used (Karasar, 2009).

In this study, participants consist of 581 students (283 female and 298 male), attending different high school in Isparta. Also in this study, problem behaviors and family problems was measured with Risk Behaviors Scale which was developed by Gençtanırım-Kuru (2010) and Family Problems of Young Adulthood Evaluation Scale which was developed by Tuğrul (1996). Family Problems of Young Adulthood Evaluation Scale, developed by Tuğrul (1996), consist of 8 dimension, authoritarian-appressive attitudes, insensitivity and inconsistency in relation, disharmony between parents, limited social activity, disorder in the house, financial problems, intrusion and abuse, health and social problems. Also it includes 69 items. The internal consistency was measured of total scores on the tree studies revealed Cronbach's alphas ranging between 0.93 and 0.95. The internal consistency co-efficient of subscale scores were ranged between 0.45 and 0.91. the test-retest reliability co-efficient were .95 total score and ranged between 0.74 and 0.95 for subscale scores. Risk Behaviors Scale, developed by Gençtanırım-Kuru (2010), consists of 36 items and 6 dimensions. It consists of subscales, antisocial behavior, alcohol and smoke use, suicide tendency, eating habits, and school dropout. The internal consistency co-efficient of total score in the first study was 0.90 and in the other was 0.91. The internal consistency co-efficient of subscale scores in the studies were ranged between 0.58 and 0.91. The test-retest reliability co-efficient were .85 total score and ranged between 0.56 and 0.90 for subscale scores. For data analysis, it was used correlation tests. In addition, regression analysis was used to test the effects of authoritarian-appressive attitudes,

[‡] Corresponding Author: Gökmen Arslan, Suleyman Demirel University, Faculty of Education, Department of Psychological Counseling and Guidance, gkmnarslan@gmail.com

insensitivity and inconsistency in relation, disharmony between parents, limited social activity, disorder in the house, financial problems, intrusion and abuse, health and social problems on problem behaviors subscale.

Results: Results show that adolescents' antisocial behaviors, alcohol and smoke use, suicide tendency, eating habits, and school dropout were positively correlated with authoritarian-appressive attitudes, insensitivity and inconsistency in relation, disharmony between parents, limited social activity, disorder in the house, financial problems, intrusion and abuse, health and social problems of family problems subscales. Also regression analyses showed that adolescents' antisocial behaviors, alcohol and smoke use, suicide tendency, eating habits, and school dropout were predicted by authoritarian-appressive attitudes, insensitivity and inconsistency in relation, disharmony between parents, limited social activity, and disorder in the house, financial problems, intrusion and abuse.

Conclusion: Implications of findings were discussed and some suggestions were made for the educator, psychological counselor, and mental health professions in details.

Key words: Adolescence, Family, Family Problems, Problem Behaviors.

Tablet Bilgisayarlar ve Eğitim Ortamlarında Kullanımı: Bir Alanyazın Taraması

Tablet Computers and their Usage in Educational Settings: A Literature Review

Abdullah Özkale, Mustafa Koç*
Süleyman Demirel Üniversitesi

Özet

Son yıllarda yeni nesil bilgisayarlar olarak bilinen tablet bilgisayarların yaygınlaşmasında ve kullanımında ciddi bir artış gözlenmektedir. Ancak, insanlar bu teknolojiler hakkındaki bilgilerin çoğunu ticari web siteleri veya reklamlardan edinmektedir zira bu alandaki akademik çalışmalar oldukça azdır. Dolayısıyla bu çalışmada tablet bilgisayarlar ve eğitsel kullanımları hakkında alanyazın taraması yapılmış ve detaylı bilgiler sunulmuştur. Çalışmada öncelikle tablet bilgisayarların tarihsel gelişimi, donanım ve yazılım özellikleri ve fonksiyonları analiz edilmektedir. Daha sonra bu araçların eğitim ve öğretim ortamlarında kullanımı alanyazındaki akademik çalışmalar ışığında tartışılmaktadır. Böylelikle, tablet bilgisayarlar ve eğitsel potansiyellerinin eğitici ve öğrencilere bilimsel açıdan tanıtılması ve bilinçli kullanımı hedeflenmektedir. Bulgular öğretim amaçlı tablet bilgisayar kullanımı, tablet bilgisayarlara yönelik tutum ve görüşler ve tablet bilgisayar kullanımı ve sağlık temaları altında toplanmış, eğitimde teknoloji entegrasyonu bağlamında tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tablet bilgisayar, Teknoloji entegrasyonu, Öğretimsel kullanım, Tutum, Görüş

Abstract

There has been a rapid increase in the diffusion and usage of Tablet PCs known as new generation of computers. However, people obtain most of the information about these technologies from commercial web sites or advertisements due to the limited number of related academic studies. Therefore, this study reviews the related literature germane to Tablet PCs and their educational usages and presents detailed information. It initially analyzes the historical development of Tablet PCs, hardware and software characteristics, and functions. Next, it discusses the instructional uses of them in the educational settings in light of prior research studies in the literature. In this way, it is hoped that educational potentials of these technologies and their implementations can be introduced to teachers and students. The information and research presented in the study were gathered through reviewing scientific publications from academic web sites, electronic databases and indexes, and journals. The findings of this research review were categorized in three main themes as instructional use of Tablet PCs, attitudes and opinions about Tablet PCs, and the usage of Tablet PCs and health. Implications and suggestions were discussed within the context of technology integration in education.

Key words: Tablet PC, Technology integration, Instructional use, Attitude, Opinion

* İletişim: Mustafa Koç, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Isparta, mustafakoc@sdu.edu.tr

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde (BİT) yaşanan hızlı ve sürekli gelişmeler, günlük hayattaki birçok iş için gerekli güç kullanımını azaltırken iş kapasitesi ve verimini artırmıştır. Teknolojik cihazlar yaşamın her alanına artık çıkarılamayacak şekilde yerleşmiş ve önemli roller oynamaktadır. Özellikle bilgisayarlar geçmiş dönemlerde insanların hayallerini zorlayan fikirleri bugün yaşamın sıradan parçaları haline getirmiştir. Artık insanlar, fatura ödemek ya da para transfer etmek için bankaya gidip uzun kuyruklarda beklemeden, bilgisayar ve internete ulaşabildikleri herhangi bir yerde benzer işlemleri rahatlıkla gerçekleştirebilmektedir. Bir mimar veya mühendis, fiziksel çizimi aylarını alacak bir projeyi, bilgisayarındaki programlar sayesinde kısa sürede tamamlayabilmektedir. Bir öğretmen sadece okul saatlerinde değil, haftanın her gün ve saatinde öğrencileriyle içerik paylaşabilmekte ve iletişim kurabilmektedir. Ders konularını çoklu veya hiper ortam özellikleri sayesinde etkileşimli, eğlenceli ve kolay öğrenilebilir şekilde sunabilmektedir.

Türkiye’de 1990’lı yılların başında tüplü monitör ve disket kullanılan kasalardan oluşan bilgisayarlara sahip olmak ve yazı, çizim ve hesap işlemlerini bilgisayar üzerinden yapmak önemli bir gelişme olarak görülmekte iken, bugün farklı ihtiyaçlara karşılık veren birçok bilgisayar çeşidi bulunmaktadır. Bu sebeple insanlar kendi ilgi ve ihtiyaçlarına uygun bilgisayarları yakalayabilmek için yenilikleri sürekli takip etmektedir. Ancak yeni bilgisayar teknolojilerinin kendilerine uygunluğunu araştırırken çoğu kez internetteki ticari sitelerde bulunan salt bilgi ve yorumları veya medyadaki reklamları incelemektedir. Zira Türkiye’de bilgisayar teknolojisindeki yenilikler üzerine yapılmış yeterli sayıda akademik yayın bulunmamaktadır.

Günümüzde ortalama hayat standartlarında yaşayan hemen her ailede masaüstü veya dizüstü bilgisayar olduğunu söylemek çok da yanlış olmaz (Bulun, Gülnar, & Güran, 2004). Tablet bilgisayar ise Türkiye’de yavaş yavaş yaygınlaşan belki de birçok öğrenci, öğretmen ve velinin şu an yürütülmekte olan Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesi ile tanışacağı bir teknolojidir. Dolayısıyla bu çalışmada yeni nesil bilgisayar türü olan tablet bilgisayarlar hakkında detaylı bilgiler sunulmaktadır. Çalışmada öncelikle tablet bilgisayarların tarihsel gelişimi, donanım ve yazılım özellikleri ve fonksiyonları analiz edilmektedir. Daha sonra bu araçların eğitim ve öğretim ortamlarında kullanımına yönelik görüş ve öneriler ilgili alanyazındaki akademik çalışmalar ışığında tartışılmaktadır. Böylelikle, tablet bilgisayarlar ve eğitsel potansiyellerinin eğitici ve öğrencilere bilimsel açıdan tanıtılması ve bilinçli kullanımı hedeflenmektedir. Çalışmada verilen bilgiler internet üzerindeki akademik web siteleri, elektronik veri tabanları ve bilimsel dergilerden uygun anahtar kelimelerle taranarak ve incelenerek elde edilmiştir.

Tablet Bilgisayarların Gelişimi

Dizüstü bilgisayar (laptop) mobil kullanılabilir özellikleri ile kullanıcıların bilgisayar tercihlerini önemli ölçüde etkilemiştir. Ancak kullanıcı ara yüzleri ve işletim sistemlerinin masaüstü bilgisayarlar ile aynı olması beklentileri tam olarak karşılamamıştır (Chambers vd., 2006). Örneğin bir dosya açmak için klavye tuşlarının ya da fare aracının kullanılması insan doğasına birebir uyan bir çözüm ya da etkileşim değildir. Bir insan herhangi bir malzemeyi açarken ya da kapatırken daha çok elini kullanır. Bu türlü duyuları, psikolojik davranışları ve insan doğası ile teknolojinin entegrasyonunu inceleyen insan bilgisayar etkileşimi (İBE) çalışmaları ışığında bilgisayar üreticileri günümüzde yaygınlaşan tablet bilgisayar fikrine ulaşmışlardır (McFarlane, 2002).

1960’lı yıllarda Amerikalı bir bilgisayar mühendisi olan Alan Kay, daha çok çocukların kullanımına yönelik farklı bir bilgisayar teknolojisi tasarlamıştır. Kay’ın tasarımındaki bilgisayar hafif, ucuz, dokunmatik ekran ve mobil bir klavyeye sahiptir. “Dynabook” ismi verilen ve bugünkü tablet bilgisayarlara yakın görülen bu tasarım hiçbir zaman üretilmemiş ve tasarım aşamasında kalmıştır (Daşkiran, 2012).

Teknolojinin kırılma noktası olan 2000'lerden önce sektördeki birçok üretici, dokunmatik ekran kullanılan, video ve fotoğraf görüntülerini izlemeye olanak sağlayan daha küçük bilgisayar teknolojilerini Ar-Ge bölümlerinde tasarlamışlardır. Fakat bu girişimler de seri üretim ve tüketim safhasına geçememiştir. 2000'li yılların başında bu küçük teknolojinin genel ismi tablet bilgisayar olarak kabul görmüştür. Birçok firma farklı isimlerde Tablet PC üretmiş ve tüketicinin karşısına çıkarmıştır. Bu yıllarda tablet bilgisayarlarda dokunmatik ekran teknolojisi yerleşirken, bazı firmalar tarafından, kullanımı kolaylaştıran özel kalem teknolojisi de eklenmiştir. Ancak genel olarak 2010'ların başına kadar geçen sürede tabletlere karşı ilginin umulandan az olduğu, hatta bazı üretici firmaların yatırımlarının karşılığını alamadığı ve ciddi zararlara girdiği belirtilmektedir. Bunun başlıca sebepleri olarak; ürünlerin işlemci sistemlerinin masaüstü ve dizüstü bilgisayarlardan farklılık göstermemesi, öğrenci ve teknoloji meraklıları için fiyatının yüksekliği ve insanların bu teknoloji hakkında fazla bilgi sahibi olmaması söylenebilir (Daşkıran, 2012).

2010 ve sonrasında ise tablet bilgisayarların yaygınlaşmasında ve kullanımında ciddi bir artış olduğu gözlenmektedir. Buna sebep olarak ise; piyasaya birçok firma tarafından ürünlerin sürülmesi ve pazarlama reklamları ile tanıtımlarına önem verilmesi, fiyatların makul seviyelere çekilmesi ve yazılım ve işlemcilerin kullanıcılara göre tasarlanması gösterilebilir (Perenson, 2012).

Tablet Bilgisayarların Donanım ve Yazılım Özellikleri

Tablet bilgisayarlar, masaüstü ve dizüstü bilgisayara göre daha küçük ve daha hafiftir. Fare ve klavyesi yoktur, dokunmatik ekrana sahiptir. Kullanıcıların internete ulaşmalarını, video izleyebilmelerini, farklı programları, yazılımları ve uygulamaları kullanabilmelerini, e-kitap okuyabilmelerini sağlayan ve diğer bilgisayar çeşitleri kadar etkin yeni bir bilgisayar alternatifidir (Bulun vd., 2004; Gill, 2007; Marcial, 2010; Prey & Weaver, 2007;).

Tablet bilgisayarlar bugün farklı platformlarda, farklı donanım ve özelliklere sahip, farklı fiyat aralıklarında çok çeşitli olarak tüketicilere sunulmaktadır. Bu araçlar genel olarak dokunmatik ekran, ana platform (işlemci), açma-kapama düğmesi, hoparlör ve mikrofon, mikro kamera, ana menü-çıkış tuşu, hat haznesi, USB ve SD kart girişi, VGA ve HDMI çıkışı; özel kalem, şarj aletleri, kulaklık ve bazı eklenebilir aygıtlardan oluşmaktadır. USB bağlantısı tablet bilgisayarlara bir takım aksesuarların (klavye, hoparlör, flash bellek, vb.) eklenmesini sağlayarak bu araçların genişleyebilirliklerini artırmaktadır. SD kart girişi ise hafıza kartları sayesinde veri kaydetme ve taşımaya yardımcı olmaktadır. VGA ve HDMI çıkışları tabletlerin harici bir monitör veya projeksiyon makinesine bağlanarak ekran görüntülerinin çoğalmasını veya paylaşılmasını sağlamaktadır. SD kart ve USB girişiyle, HDMI ve VGA çıkışı; bazı tabletlere direkt sağlanırken bazılarında ek araçlar gerektirmektedir. Üretici firmalar eklenebilir klavyeler sunmakta ve böylece tüketicilerin var olan bilgisayar kullanım alışkanlıkları yeni teknolojiye aktarılmaktadır.

Dokunmatik ekran, tablet bilgisayarların hem ekran penceresi hem de istenildiğinde sanal klavyesidir. Tableti dizüstü ve masaüstü muadillerinden ayıran en önemli özelliklerin başındadır. Tabletlere dokunmatik ekran başarısı sonrası bazı firmalar dizüstü bilgisayarlara da dokunmatik ekran özelliğini eklemiştir. İBE uzmanlarına göre; dokunmatik ekran, farklı bir eklentiye ihtiyaç duymadan işlem yapılabilecek insan doğasına daha yakın bir teknolojidir. Bu yüzden araştırmacılar küçük yaşta çocukların tablet bilgisayar kullanımını kavramalarının daha kolay olduğunu gözlemiştir (Sachs & Bull, 2012). Genel olarak birkaç yanal (alt) pencereden oluşan ekranda, pencereler arası geçiş, parmağın sağa veya sola ekran üzerine dokunarak hareket ettirilmesi ile sağlanmaktadır. Ekran büyüklüğünde genel olarak 10 inç esas alınmıştır. Ancak daha küçük veya büyük ebatlarda üretilmektedir. Kapasitif (çoklu) dokunmatik ekran teknolojisi ile yapılan ekranlar, üzerine basınç uygulandığında oluşan elektrostatik alan ile basınç uygulanan farklı noktaları aynı anda algılayabilmektedir (Açıkgöz & Ateş, 2011). Tablet bilgisayarlar genel olarak yüksek ekran çözünürlük oranlarına sahiptir. Ayrıca HD (720 piksellik görüntü) ve Full HD (1080 piksellik görüntü) kalitesinde ekranlara sahip tabletlere bulunmaktadır. Özellikle dokunmatik ekranın işlevi ve çözünürlük kalitesi, tabletlerin fiyatını etkilemektedir (Akkoyun & Erkan, 2011). Ayrıca, bazı

çeşitlerinde bulunan özel elektronik kalem (smart-pen), parmak görevi görebileceği gibi, programlarda da kullanılabilen bir araçtır. Elektronik kalemlerle, özellikle Office programlarında özgün çizimler yapabilmek mümkündür (Emmungil, 2010; Jarrett & Su, 2003).

Tablet bilgisayarların tercih edilir özelliklerinden birisi de açma-kapama işleminin çok basit olmasıdır. Genel olarak aracın kenarına konulan bir tuş ile sistemi direkt açmak ya da kapatmak mümkündür. Bazılarında kılıfın ekran üzerine kapatılması ile de sistem kapanabilmektedir. Açma-kapama işlem süresi, bir televizyonun, kanalları arasında geçiş yapmak kadar kısadır. Dizüstü ve masaüstü bilgisayarların açma kapama süreleri ile kıyaslandığında bu özellik tablet kullanıcılarına önemli bir kolaylık sağlamaktadır.

Bugün tablet bilgisayar sektöründe kullanılan platformlardan bazıları IOS, Android, BlackBerryOS, WebOS ve Windows işletim sistemleridir (Şimşek, Erdemli, & Taşdelen, 2013). IOS, Apple firması tarafından kendi ürettiği mobil cihazlarda (iPad, iPhone gibi) kullanılırken, Android farklı tablet üretici firmaları tarafından kullanılmaktadır. Diğer işletim sistemleri daha çok kendi şirketlerinin ürünlerinde kullanılmaktadır. Tablet bilgisayar alımında platform farklılıkları birçok yönden önemlidir. İşlemci hızı, görüntü kalitesi, program zenginliği, e-mağaza genişliği, güvenlik ve fiyat gibi birçok özellik platforma bağlıdır. Bu yüzden tüketiciler için dikkat edilmesi gereken en önemli kriterlerden birisi işletim sistemi olmalıdır (Goadrich & Rogers, 2011).

Belli bir firmaya ait tablet bilgisayarlar ve akıllı telefonlar genel olarak aynı işletim sistemini kullanmaktadır. Bu nedenle fonksiyonları ve kullanımları birbirine birçok yönden benzemektedir (Zhou, Zhang, Jiang, & Freeh, 2011). Konuya eğilmiş bazı akademisyenlere göre; bu cihazlar masaüstü ve dizüstü bilgisayara alternatif ve aracı teknolojilerdir (Emmungil, 2010). Tabletlerin akıllı telefonlara göre en önemli farkı ekran büyüklüğüdür. Bu özellik fotoğraf ve video izlerken daha büyük ekran isteyen ve program kullanımı için bilgisayar tercihini tableten yana seçen tüketiciler için bir avantaj oluşturmaktadır. Ayrıca görüntü kalitesi akıllı telefonlara göre daha yüksektir. Tablet bilgisayar batarya boşalım süresi akıllı telefonlardan daha uzun olmakla birlikte bu durum cihazların kullanma sıklığına göre değişiklik gösterebilmektedir (Bulun vd., 2004; Corlett & Sharples, 2005).

Tablet Bilgisayar Fonksiyonları

Tablet bilgisayarlar, yazılımları ve kullandıkları farklı programları ile kullanıcılar tarafından alternatif bilgisayar seçeneğinin yanı sıra ilk veya öncelikli bilgisayar tercihi olarak da görülmektedir. Tabletlerde fotoğraf ve video çekme, görüntüleme ve biçimlendirme işlemleri yapılabilir. “Media” olarak adlandırılan bu fonksiyonlara hemen her tablette erişilebilir. Üzerindeki entegre kamera, işlemci ve programların özelliklerine göre fotoğraf ve video kaliteleri, video çekim süreleri, saklama kapasiteleri değişebilir. Bazılarında mikrofon entegre edilmediğinden ses kaydı için ek aygıtları gerekmektedir. Ayrıca biçimlendirme programları, sistem içeriğine sonradan eklenebilmektedir.

Tablet bilgisayarlarda her yaşa hitap edebilecek oyunlar oynanabilir. E-mağaza veya başka bir kaynaktan temin edilen farklı türde oyunlar, kullanıcılarının eğlenceli zaman geçirmelerini sağlamaktadır. Tableti iki el yardımıyla hareket ettirerek oynanan ve onun hareket yönünü algılayan oyunlardan, dokunmatik ekran özelliğinin tüm imkânlarını kullanan oyunlara kadar çeşitlendirilmiş oyun portföyü için gerekli işlemci hızı ve ekran kartı kalitesi, birçok üründe yeterli düzeydedir.

Tabletlerin en önemli özellikleri mobil olmaları ve taşınabilme kolaylığıdır (Marcial, 2010). Günümüz insanının, arama yapma, haber okuma, bilgiye ulaşma gibi ihtiyaçları için internet bağlantısını kullandığı göz önüne alınırsa, tabletler bu ihtiyaca, özellikleri itibarıyla, hızlı bir şekilde karşılık vermektedir. Tablet bilgisayarlar diğer bilgisayar çeşitlerinden farklı olarak; hem web sayfalarına daha hızlı girmekte hem de bunu farklı mekânlarda gerçekleştirebilmektedir. İnternet bağlantısı genel olarak Wireless Fidelity (Wi-Fi: kablosuz bağlantı alanı) sayesinde yapılmaktadır. Yine bazılarında 3G (3. Jenerasyon mobil telekomünikasyon teknolojisi) bağlantısı da bulunmaktadır. Yapılan farklı araştırmalarda elde edilen verilere göre; tablet kullanıcılarının %88'i yolda kullanırken, %35'i

tuvalete giderken bile tabletini yanından ayırmamaktadır (Daşkiran, 2012). Ayrıca tabletlerin birçok uygulamaya ulaşmak için internet bağlantısına ihtiyaç duyması ve yine en önemli işlevlerinden bir tanesinin internet kullanımı olduğu göz önüne alınırsa internet bağlantısı olmayan bir tablet bilgisayarın birçok özelliğinin kullanılamayacağı anlaşılacaktır.

Bazı tablet bilgisayarlar, telefon olarak da kullanılabilir. Bu sayede kullanıcı, ayrıca telefon taşıma zahmetinden kurtulmaktadır. Tabletın 3G özelliğine sahip olması durumunda görüntülü görüşme imkânı da bulunmaktadır. Ayrıca GSM hattı sayesinde kullanıcı, Wi-Fi internet bağlantısı olmayan mekânlarda hat üzerinden internete ulaşabilmektedir.

Tablet bilgisayarlarda e-posta sayfalarına da kolaylıkla ulaşılabilir. Yukarıdaki açıklamalar göz önüne alındığında internete bağlı bir tablette e-postaya ulaşmak da oldukça kolaydır. Aracın genel ayarlarından mail bilgilerinin girilmesi durumunda, ana menüdeki ilgili ikona tıkladığında direkt olarak e-posta hesabı açılacaktır. Bu da gün içerisinde her an yeni gönderileri kontrol etmeyi veya yollamayı basitleştirmektedir.

Tabletlerde e-kitap okunabilir hatta dokunmatik ekran özelliği ile daha gerçekçi olarak kitap okunabileceği söylenebilir. Araştırmalara göre tablet kullanıcılarının %25'i tabletlerde bulunan e-kitap programları sayesinde basılı kitaplara daha az ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. E-kitap sektörünün büyümesi ile bu oranın daha da yükselmesi beklenmektedir (Daşkiran, 2012).

Tablet bilgisayarlarda küçük notlar alınabilir, platform özelliklerine göre farklı Office programları kullanılabilir. Kullanıcılar bu programları dosya oluşturmadan ziyade mevcut dosyaları okuma/göz gezdirme amaçlı kullanmaktadırlar. Zira sanal klavye kullanımı, standart klavyelere göre daha zordur. Sanal klavyeler ekran büyüklüğü sebebiyle daha küçüktür ve dardır. Aynı zamanda yazı-ekran senkronizasyonu yavaştır (Mills, 2008). Bu olumsuz durumu giderebilmek için bazı firmalar, tabletleri, monte edilebilir klavyelerle birlikte sunmaktadır. Bu da araca aynı zamanda bir dizüstü bilgisayarı fonksiyonu katmaktadır.

Tablet ve akıllı telefonlar için olmazsa olmaz diyebileceğimiz fonksiyonlardan biri de elektronik mağazalardır (e-mağaza). Tabletlerde e-mağaza aracılığıyla birçok program ve uygulama internetten indirilerek kullanılabilir. İnternet ağı ve mobil teknolojilerin gelişmesi ile ortaya çıkan e-mağaza veya diğer ismiyle web mağaza, ticaretin ana teması olan geniş kitlelere güncel ürünleri kazandırma amacını, günümüz bilgisayar dünyasında gerçekleştirmektedir (Barwise, Elberse, & Hammond, 2000; Tractinsky, 2007). Kullanıcılar e-mağazaya internet bağlantısı aracılığıyla erişebilir, ücretli-ücretsiz çeşitli program ve uygulama indirebilir ve yükleyebilirler. Kullanılan tablet işlemcisine göre girilen e-mağaza ortamlarının uygulama sayısı ve çeşitliliği farklılıklar göstermektedir. Bu farklılık ve uygulamaların ücretli ya da ücretsiz olması, kullanıcılarının tablet tercihlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Office programlarından oyunlara, haber uygulamalarından yemek tariflerine kadar günlük hayatı kolaylaştıracak her türlü program ve uygulamaya arama motorları ile kolaylıkla ulaşılmaktadır. Burada belirtmek gerekir ki; bahsedilen e-mağazalar, normal alışveriş yapılan marketlerin web sitesi ya da internet üzerinden satış yapan sanal mağazalar değildir. Sadece kendi işletim sistemi kullanıcılarına açık, yalnızca program ve uygulama yükleyebilen sanal veri tabanlarıdır.

Tablet Bilgisayarlarla İlgili Çalışmalar

İlgili alanyazın incelendiğinde, Türkiye’de tablet bilgisayarların eğitim ortamlarında kullanımı ve eğitsel potansiyelinin araştırıldığı bilimsel çalışmalar FATİH projesi ile birlikte ivme kazandığı fakat sayılarının oldukça az olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmalarda da tablet ve uygulamalarının bir konu alanını öğretmede yardımcı araç olarak kullanılması ve bir takım öğretim çıktılarına etkisi (kazanım, başarı vb.) ile daha çok eğiticiler veya öğrencilerin tablet bilgisayarlar hakkındaki görüş ve tutumlarını belirlemeye odaklanmışlardır. Uluslararası alanyazında da benzer bir eğilimin veya yoğunlaşmanın olduğu görülmektedir. Son yıllarda Tablet PC kullanımının ergonomi ve sağlık

bağlamında araştırılmaya başlandığı da görülmektedir. Aşağıdaki bölümlerde bu konularla ilgili öncelikle ve ağırlıklı olarak Türkiye’de yapılmış bazı çalışmalara yer verilmiş ve uluslararası düzeyde yapılmış benzer çalışmalarla konular irdelenmeye çalışılmıştır.

Öğretim Amaçlı Tablet Bilgisayar Kullanımı

Türkiye’deki FATİH projesinin pilot uygulamalarının değerlendirilmesi amacıyla dört farklı ilden 11 okulun katımıyla bir çalışma yapılmıştır (Pamuk, Çakır, Ergun, Yılmaz, & Ayaş, 2013). Karma model ile desenlenmiş çalışmada öğretmen ve öğrencilerden anket, yarı-yapılandırılmış görüşme, odak grup görüşmesi ve sınıf içi gözlemler yoluyla veriler toplanmıştır. Anket verileri katılımcıların çoğunun tabletleri e-okul uygulamaları ve e-kitaplara ulaşmak için kullandıklarını gösterse de, görüşme ve gözlemlerde öğretim amaçlı tablet kullanımının çok az olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun sebepleri olarak teknik problemler, sınırlılıklar (etkileşimli tahta ve tabletler arasında bağlantı eksikliği vb.), tabletlerde kullanılacak öğrenme materyallerinin sınırlı olması ve tekno-pedagojik yeterliklere yönelik hizmet içi eğitim eksikliği gösterilmiştir. Ayrıca, sınıf gözlemlerinde bazı öğrencilerin tabletleri ders amacına uygun kullanmadığı, bazı öğretmenlerin öğrencilerin dikkat ve ilgilerini bozduğu gerekçesiyle tablet kullanmalarına izin vermediği ve öğrencilerin izin verilmediği halde bir yolunu bularak tablet bilgisayarlara oyun ve eğitsel olmayan yazılımlar yükledikleri tespit edilmiştir.

Karma yöntemle desenlenmiş ve iki tane FATİH projesi pilot okulu üzerinde yapılmış bir diğer çalışmada da paralel sonuçlara ulaşılmıştır (Alanay, Gürol, & Aydın, 2013). Öğretmenlerin gözlemlenmesi sonucunda tabletleri derslerde çok fazla kullanmadıkları görülmüştür. Bunun nedenleri arasında e-içeriklerin az ve etkisiz olmaları, öğretmenlerin isteksizlikleri ve internet bağlantısının birçok web sitesini engellemesi yer almıştır. Akbay ve Küçük (2013) ise nitel araştırma paradigmasına dayalı durum çalışmasında Kars ilinde FATİH projesi kapsamında tablet dağıtılmış bir okulun dokuzuncu sınıf öğrencileri ile mülakatlar yapmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu Tablet PC’leri e-kitap okumak için daha çok evlerinde kullandıklarını ifade etmiştir. Ayrıca okuma esnasında karşılaştıkları yeni kavramları tabletlerinden araştırarak öğrendiklerini belirtmişlerdir. Okudukları e-kitapların genellikle sözel derslerle ilgili olduğu ve sayısal derslere yönelik materyallerin çok az olduğu tespit edilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri’nde Apple firması ile ortaklaşa yapılan bir çalışmada tablet bilgisayarın anaokulu öğrencilerinin öğrenim süreç ve çıktıları üzerindeki etkileri incelenmiştir (Sachs & Bull, 2012). Ön-test son-test kontrol gruplu deneysel modelle desenlenmiş araştırmanın deney grubu 129 kontrol grubu ise 137 anasınıfı öğrencisinden oluşturulmuştur. Deney grubundaki öğrencilere tablet verilerek dokuz hafta boyunca tablet destekli öğretim yapılırken, kontrol grubundaki öğrencilere geleneksel öğretim yöntem ve araçları uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, tablet kullanan deney grubu öğrencilerinin başarılarının kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca gözlem formlarının analizi sonucunda deney grubu öğrencilerinin yoğunlaşma ve motivasyon sıkıntısı yaşamadıkları gözlenmiştir. Bununla birlikte, teknoloji destekli öğretimin öğrenci-öğretmen ilişkisini azalttığı varsayımının aksine daha etkileşimli bir iletişime imkân verdiği belirtilmiştir.

Benzer şekilde Mock (2004), derslerinde tablet bilgisayar kullanmanın avantajlarını belirlemek üzere gözlem yoluyla toplanan verilere dayanan bir çalışma yapmıştır. Bilgisayar bilimleri ve yazılım mühendisliği derslerini projeksiyon makinesi üzerinden tablet ile gerçekleştiren Mock, ders notlarını öğrencilerle interaktif olarak paylaşmış, sınıf dışında not tutma ve materyal oluşturma işlemleri için de tablet kullanmıştır. Sınıftaki ders işleme süreçleri kameralar ile kaydedilmiştir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin derslerde tablet teknolojisini kullanımı konusunda oldukça memnun oldukları ve pozitif yönde geri dönütler verdikleri tespit edilmiştir.

Chambers vd. (2006) üniversite öğrencileri için dizüstü bilgisayar ve sistemlerinin dışında alternatifler oluşturmaya odaklanmış ve bunun için tablet bilgisayar üzerine yoğunlaşmışlardır. Mühendislik, iletişim ve fen bilimleri gibi yedi farklı alandaki üniversite öğrencilerinden oluşan araştırma grubu ile sınıf ortamında çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Tablet ve uygulamalarının sınıfta etkileşimi artırdığı,

derslerin derinlemesine işlenmesinde ve çıktıların ölçülmesinde kolaylıklar sağladığı gözlenmiştir. Ayrıca öğrenciler ile yapılan görüşmelerde, katılımcılar tablet kullanımını hızlı, insan doğasına daha yakın ve hızlı çizimlere daha elverişli bulmuştur. Tablet kullanımının eğitim açısından çok yararlı olduğu, dersi akıcı hale getirdiği, elektronik kalemin aracın işlevselliğini artırdığı belirtilmiştir.

Tablet bilgisayarların öğretimsel potansiyelleri hakkında yapılmış ve yukarıda özetlenmiş sınırlı sayıdaki çalışmalar bu araçların öğrenci başarısı ve motivasyonunu artırması noktasında az da olsa delil sunmaktadır. Ancak bu sonuçlar, tabletlerin öğrenme ve öğretme üzerindeki etkisi hakkında yargıda bulunmak için yeterli olmayıp, daha fazla, farklı ve detaylı araştırmalar gerekmektedir. Dersleri etkileşimli ve kalıcı hale getirmede tabletlerin eğitsel içeriklerle donatılması ve kullanıcıların bu araçları bir öğrenme aracı veya partneri olarak benimsemeleri önemli görülmektedir. Çalışmalar da tabletlerde kullanılacak içerik eksikliğini okullarda tablet kullanımının önündeki en önemli engellerden birisi olarak göstermektedir. Burada incelenmiş çalışmalar Türkiye’de yapılan ilk araştırmalar olup, okullarda tabletlerin genellikle internet bağlantısıyla ulaşılabilen e-okul uygulamaları ve e-kitaplar için kullanıldığını göstermektedir. Bu tür materyallerin kullanımı öğrencileri aktif öğrenme ve üst düzey düşünme süreçlerine sokabilecek pedagojik yapı ve güç bakımından yetersiz kalabilir. Çünkü bu haliyle tablet öğrencilerin bilgilere daha kolay ulaşabilecekleri ve taşıyabilecekleri mobil ve dijital bir kitap/ansiklopediden öteye geçemeyebilir. Dolayısıyla öğrencileri araştırmaya, problem çözmeye, modellemeye ve işbirlikçi öğrenmeye sevk edecek aktif, görsel ve deneyime dayalı tablet uygulamaları ve yazılımlarına ihtiyaç vardır. Bu durum özellikle Türkiye’de devam eden FATİH projesinde teknolojik donanımın verilen önem ve ilgiden daha fazlasının yazılım ve hizmet içi eğitime verilmesi gerektiğini tavsiye etmektedir. Böylelikle tablet bilgisayarlara akademik bir araç bakış açısının oluşması ve benimsenmesine de katkı sağlanmış olacaktır.

Tablet Bilgisayarlara Yönelik Tutum ve Görüşler

Kenar (2012) ilköğretimdeki öğrenci velilerinin, eğitimde teknoloji entegrasyonu bağlamında okullarda tablet bilgisayar ile ilgili tutumlarındaki değişimi incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 27 deney ve 27 kontrol grubunda olmak üzere 54 öğrenci velisi oluşturmuştur. Deney grubundaki velilerin çocuklarına tablet dağıtılmış ve derslerde kullanılmış, kontrol grubundakilere ise normal eğitim verilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen veli tutum ölçeği ön-test ve son-test olarak uygulanmıştır. Veri analizleri sonucunda, çocukları tablet ile öğretim alan velilerinin diğerlerine göre, teknolojiye ve derslerde teknoloji kullanımına yönelik tutumlarında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir artış belirlenmiştir.

Eğitimde tablet bilgisayarların en önemli muhataplarından birisi olan öğrencilerin görüşleri de araştırmalara konu olmuştur. Örneğin, Aydemir, Küçük ve Karaman (2012) uzaktan eğitimde tablet kullanımına yönelik öğrenci görüşlerini incelemişlerdir. Çalışmanın örneklemini oluşturan tablet kullanıcısı 34 uzaktan eğitim yüksek lisans öğrencisine tablet kullanımına yönelik hazırlanan anketler sunulmuştur. Yapılan betimsel istatistikler sonucunda öğrencilerin tablet bilgisayarları iletişim kurma, e-kitap okuma ve sanal derslerine katılma amaçlarıyla kullandıkları belirlenmiştir. Bunun yanında öğrenciler, bu araçların uzaktan eğitim sürecini kolaylaştırdığını ve zaman ve mekân esnekliğini artırdığını belirtmiştir. Ortaokul düzeyinde yapılmış bir anket çalışmasında da öğrencilerin sınıf ve cinsiyet farkı olmaksızın tabletlerin öğretim amaçlı kullanım için uygun bir araç olduğunu düşündükleri ve bu konuda hiçbir tereddütlerinin olmadığı görülmüştür (Görhan, Öncü, & Şentürk, 2013).

Araştırma görevlilerinin eğitimde tablet bilgisayar kullanımı hakkındaki görüşlerini incelemek üzere Kamacı ve Durukan (2012) tarafından nitel bir araştırma yapılmıştır. Çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi bünyesinde bulunan beş farklı fakültenin tesadüfi seçilen beş araştırma görevlisinin yanı sıra yapılandırılmış mülakatlar yardımıyla alınan görüşlerini içermektedir. Mülakat verileri kodlama yöntemiyle içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda; araştırma görevlilerinin %80’i eğitimde tablet bilgisayar kullanmanın öğrenci başarısını artıracaklarını, öğrencilerin bilgiye daha hızlı

ve daha kolay ulaşabilmelerinde tablet bilgisayarların etkili olacağını düşündükleri belirtilmiştir. Bunun için öğretmenlerin iyi bir hizmet içi eğitimden geçmeleri ve tabletlerin uygun içerik ve uygulamalarla donatılması, internet bağlantılı tabletlerin güvenliğinin sağlanması, tablet arızalanmalarına karşı teknik altyapının hazırlanması, bu teknolojiden tüm öğretim kuşaklarının faydalanması gerekliliği dile getirilmiştir. Ayrıca katılımcılar tabletlerin küçük yaşta çocuklar için zor bir görev olan kitap taşıma zahmetini ortadan kaldırdığı fakat eğitimde başarı durumlarının incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Fen ve teknoloji öğretmenlerinin tablet bilgisayar ile ilgili görüşleri ve farklı değişkenlerle ilişkilerinin incelendiği betimsel bir çalışma Erzurum ilinde görev yapan 120 öğretmenin katılımıyla yapılmıştır (Daşdemir, Cengiz, Uzoğlu, & Bozdoğan, 2012). Öğretmenler, dersleri görsel ve animasyonlarla eğlenceli hale getirme ve öğrencilerin derse karşı ilgilerini artırmayı tabletlerin en önemli avantajı olarak görmüştür. Öte taraftan, öğrencilerin tabletleri bozmalarını ve bu cihazlardan yayılan radyasyonun göz ve sağlığa etkilerini de en önemli dezavantajları olarak belirtmiştir. Derslerde tablet bilgisayar kullanılmasını destekleyen öğretmenlerin desteklemeyen veya bu konuda fikri olamayanlara göre bilgisayar tutum puanlarının ve kullanım sıklıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan Türkiye’de çeşitli illerde görev yapan sınıf öğretmenleri üzerinde yapılan bir çalışmada FATİH projesinde dağıtılması düşünülen tabletlerin eğitimde kullanılması hakkında öğretmenlerin genel olarak olumsuz görüş ve bazı kaygıları olduğu ortaya çıkmıştır (Uzun & Sadioğlu, 2013).

Twining ve Evans (2005) İngiltere’de 12 ilkokulda tablet bilgisayar kullanımına yönelik tutumları belirlemeye çalışmıştır. Seçilen okullardaki BİT koordinatörlüklerine anket uygulanmış, yönetici ve öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Yapılan analizlerde okuldaki tüm kesimlerin tablet kullanımına pozitif yaklaştığı belirlenmiştir. Ayrıca okullarda tablet bilgisayarlar ile ilgili farklı düşünceler ortaya atılmıştır. Tabletlerin öğrencilere ait olması, BİT koordinatörlüğüne bağlı olması, haftalık kontrollerle sorumluluğunun öğrenciye verilmesi, sınıfların yeniden düzenlenmesi, tabletlerin 8 yaş üstüne verilmesinin daha isabetli olacağı, haftanın belirli günlerinde eğitimin tabletlerle yapılarak teknoloji destekli öğretimin klasik yöntemlerle kıyaslanması gibi fikirler ortaya atılmıştır. Genel BİT sorunlarının tabletlerde yaşanmaması için teknik önlemlerin alınması, öğrencilerin tabletleri her yerde ve çoklu amaçlarla kullanmasına izin verilmesi, masaüstü ve dizüstü bilgisayarlara göre farklı çalışma sistemlerinin ve arayüzlerinin öğrencilere tanıtılması gerekliliği, tabletlerin okullarda çok faydalı kullanılabileceği ve gelecekte diğer bilgisayar seçeneklerine göre daha fazla tercih edilecekleri belirtilmiştir.

Yukarıdaki çalışmalar tutarlı bir şekilde öğretmen, öğrenci ve velilerin tablet bilgisayarların eğitimde kullanılmasına yönelik olarak genellikle pozitif tutum sergilediklerini göstermektedir. Bu olumlu bakışın altında bilgiye kolay ve hızlı ulaşma, öğretimi kolaylaştırma, zaman ve mekân sınırlılıklarını giderme, kitap taşıma zahmetini ortadan kaldırma, öğrenci başarısını artırma, derslere görsellik katarak ilgi çekici hale getirme gibi tabletlerin sunabilecekleri avantajlar yatmaktadır. Ancak bunlar daha çok varsayım, beklenti veya öznel yargılar olup bilimsel çalışmalarla araştırılmaları ve teyit edilmeleri gerekmektedir. İnsanlarda genellikle yeni çıkan teknolojilere karşı olumlu bir bakış açısının olduğu bilinir. Bir araca karşı sahip olunan tutum veya algının o aracın kullanılma düzeyini artıracaktır zira buradaki bulgularda bunu destekleyici niteliktedir. Ancak, aşırı iyimser veya kötümser bir tutum aracın potansiyeli ve bunu hangi şartlarda ve kullanımda ortaya çıkarabileceği gerçeklerini gizleyebilmektedir. Çalışmalarda da bazı katılımcıların bu duruma dikkat çektiği görülmektedir. Zira tabletlerden etkili bir şekilde yararlanmak için tabletlerin uygun içeriklerle donatılması, öğretmenlerin profesyonel gelişimlerinin desteklenmesi, teknik desteğin sağlanması, farklı tablet uygulamalarının öğrencilere tanıtılması ve sınıf ortamlarının tablet kullanımına göre düzenlenmesi gibi gerekliliklere atıfta bulunulmuştur.

Tablet Bilgisayar Kullanımı ve Sağlık

Eğitim ve öğretimde tablet bilgisayar kullanımının önemli bir boyutu da ergonomi ve sağlık konusudur. Kullanıcılar yaptıkları işlere göre bilgisayarla uzun bir süre çalışabilmektedirler. Dolayısıyla bilgisayarların ergonomisi ve kullanıcıların sağlıkları üzerindeki etkileri özellikle İBE alanında araştırılan konulardan biridir. Buradaki “ergonomi” kavramı, bilgisayarların insan anatomisi, fizyolojisi ve psikolojisine uyumlu olarak tasarlanması ve kullanılmasını ve bilgisayarlardan en az olumsuz etkilenerek en çok verim almayı irdeleyen disiplinlerarası çalışma konusudur (Erkan, 2003). Bu alanda yapılan çalışmalar ergonomik olmayan bilgisayar kullanım koşullarının insanların göz, kas ve iskelet (posture), eklem, sinir ve psikolojik sağlığına kısa süreli veya kalıcı olumsuz sonuçlarının olabileceğini göstermektedir (Çağiltay, 2011; Keser, 2005). Önceki araştırmaların büyük bir kısmı masaüstü ve dizüstü bilgisayarlara odaklanmış olsa da tablet bilgisayarların yayılmasıyla birlikte özellikle yurtdışında bu cihazlar üzerine de çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla bu teknolojiyi almayı düşünen kişiler için bu çalışmaların sonuçları önemli ve bilgilendirici bir role sahiptir.

Straker vd. (2008) küçük okul çocuklarının farklı bilgisayar platform kullanımlarının kas ve iskelet aktivitelerine etkisini incelemek üzere deneysel bir araştırma yapmıştır. Yaş ortalaması 5,60 olan 18 çocuk üç gruba ayrılmıştır. Birinci grup tablet bilgisayardan, ikinci grup masaüstü bilgisayardan ve üçüncü grup sadece kalem-kâğıt üzerinden ders çalışmıştır. Çalışma sonuçlarına göre; tablet ve kalem-kâğıt kullanan öğrencilerin iskelet sistemleri, masaüstü bilgisayar kullanan öğrencilere göre daha az etkilenmiştir. Son zamanlarda tablet ve akıllı telefonların bilgisayar yerine de kullanıldığı düşünüldüğünde, çalışmada tabletlerin masaüstüne göre daha ergonomik insan-bilgisayar etkileşimi sunabileceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, benzer bir diğer çalışmada tablet bilgisayarların farklı kullanım durumlarının omurga sağlığına etkisi araştırılmıştır (Young, Trudeau, Odell, Marinelli, & Dennerlein, 2012). Çalışmada 15 tecrübeli tablet kullanıcısına farklı duruşlar ile tablet kullandırılmış ve baş ve boyun hareketlerindeki koordinatlar kızılötesi ışınlarla tespit edilmiştir. Bulgulara göre farklı durumlardaki tablet bilgisayar kullanımında omurga eğikliğinin masaüstü ve dizüstü bilgisayarlardakilerden daha fazla olduğu ve tabletlerin bir destek üzerinde kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. Tabletlerin kolay taşınabilirliğinin büyük kolaylıklar sağladığını ancak masaüstü bilgisayarlara göre daha fazla baş ve boyun bükülmesine neden olabileceği ve bu durumun omurga ağrularına sebebiyet verdiğini belirtilmiştir. Bunun çözümü için; tabletlerin sık ve uzun süreli kullanımında masa üzerine konularak ya da altına destek elemanları yerleştirilerek kullanılması önerilmektedir.

Masaüstü veya dizüstü bilgisayarın insan sağlığına olan etkileri hakkında daha çok araştırma bulunurken tablet bilgisayar hakkında neredeyse yok denecek kadar azdır. Türkiye’de bu konuda yapılmış araştırmaya alanyazın taramasında rastlanamamıştır. Belki de bu durum tabletin toplumdaki düşük ve erken yaygınlaşma düzeyinde olmasından kaynaklanmaktadır. Bu araçlar daha çok benimsedikçe ve sık kullanıldıkça olası rahatsızlıklar ve semptomlar ortaya çıkabilecektir. Alanyazındaki bulgular tabletin sağlığa yinelik etkileri bakımında henüz olgun ve tutarlı değildir. Bir tarafta diğer bilgisayarlar çeşitlerine göre daha ergonomik olduğu diğer tarafta ise uzun kullanımlarda daha boyun ve omurga ağrularına sebep olduğu gözlenmektedir. Ayrıca, bazı bulgularda öznel yargılara dayalıdır. Dolayısıyla, masaüstü ve dizüstü bilgisayarlara göre fiziksel yapı, arayüz ve kullanım bakımından farklılıklar gösteren bu araçların riskleri hakkında daha fazla ve detaylı çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin, mobil olmasından dolayı günün büyük bir diliminde insanların yanında taşımalarının olası radyasyon etkileri araştırılmalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Son on yıl içinde yaygınlaşmaya başlayan tablet bilgisayarlar hakkında Türkiye’de yapılmış çalışmaların FATİH projesiyle birlikte 2010 yılından itibaren başladığı görülmektedir. Dolayısıyla bu alandaki çalışmaların henüz başlangıç aşamasında oldukları ve sayılarının da oldukça az olduğu

söylenbilir. Öğretim amaçlı tablet bilgisayar kullanımı ve sonuçlarının araştırıldığı çalışma neredeyse yok denecek kadar azdır. Olanlarda da tabletlerin derslerde çok az düzeyde ve e-okul ve e-kitap gibi uygulamalar için kullanıldıkları görülmektedir. Bu durum etkili ve başarılı bir teknoloji entegrasyonunun sadece donanımdan ibaret olamayacağını göstermektedir. Bir taraftan donanım alt yapısı artırılırken diğer taraftan bu donanımlarda çalışabilecek öğrenme nesnesi ve uygulamalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca öğretim amaçlı tablet bilgisayar kullanımı ile ilgili çalışmaların azlığı bu cihazların dağıtımının yapıldığı pilot okul sayısının sınırlı olmasına bağlıdır. Tablet dağıtımını artırıldıkça bunların sayılarının artması beklenmektedir. Böylece bu çalışmalar tabletlerden öğretimde nasıl ve ne düzeyde faydalanabileceğini bilmeyen veya çekimser kalan öğretmenlere örnek teşkil etmesi ve onları cesaretlendirmesi bakımından katkılar sağlayacaktır.

Tablet bilgisayarlara yönelik tutum ve görüşler incelendiğinde öğrencilerin ilgili ve olumlu oldukları ancak öğretmenlerin bazı olumsuz görüş ve karamsarlıklara sahip oldukları görülmektedir. Bunun sebepleri arasında genel olarak dijital yerli ve göçmen arasındaki uçurum olabileceği gibi özelde pedagojik inançlar, sınıf yönetimine ilişkin endişeler, bilgi ve beceri eksiklikleri ve sınırlı tablet uygulamaları gösterilebilir. Dolayısıyla öğretmenlerin tablet bilgisayarlar açısından bilgi ve motivasyonlarını iyileştirme ve tablet dağıtımını yapılmış okullarda karşılaşılan aksaklıkları giderme çalışmalarının nitelikleri artırılmalıdır. Ayrıca teknik altyapı sorunlarının çözüme kavuştuğu günümüzde teknoloji entegrasyonunun önündeki en güçlü bariyer öğretmenlerin teknoloji hakkında inanç ve anlayışlarıdır (Koç, 2013). Teknolojiye karşı aşırı iyimser veya kötümser bir bakış açısı eğitimdeki sorunların teknoloji sayesinde kolayca çözülebileceği veya daha da kötüleşeceği gibi yüzeysel bir anlayış ortaya çıkarmaktadır. Hâlbuki “eğitim” ve “teknoloji entegrasyonu” kavramlarının oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir süreç oldukları düşünüldüğünde, eleştirel ve dengeli bir teknoloji anlayışının daha sağlıklı ve isabetli uygulamalar getireceği beklenmektedir. İnanç ve anlayışların çok güçlü bilişsel yapılar olması ve uzun süreçler sonunda oluşmasından dolayı, öğretmenlerin bu yapılarının değişimine yönelik uygulamaların aceleyle getirilmeden uzun süreli, tutarlı ve istikrarlı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Bütün teknolojik cihazlarda olduğu gibi Tablet PC’lerinde bilinçsiz ve yanlış kullanımlarının bir takım sağlık sorunlarına yol açabileceği vurgulanmaktadır. Her ne kadar çalışmalar Tablet PC’lerin diğer bilgisayar türlerine göre daha ergonomik kullanım sunabileceğini gösterse de, bu durumun farklı duruş ve kullanım koşullarında farklı sonuçlar doğurabileceği dikkate alınmalıdır. Daha fazla baş, boyun ve omurga bükülmelerini gerektiren durumlarda ağrılar yaşanabileceği unutulmamalıdır. Tabletlerin kullanımında insanların ekrana bakarken fazla eğilmemeleri iskelet sistemlerini korumaları için gereklidir. Özellikle uzun süreli kullanımlarda tabletlerin bir destek üzerinde sabitlenmesi omurga eğikliğini azaltacak ve iskelet sağlığını destekleyecektir. Okullarda öğrencilere ergonomik ve sağlıklı Tablet PC kullanımı hakkında da bilgilendirmeler yapılmalı ve İBE bağlamında tabletler üzerine bilimsel çalışmalar artırılmalıdır.

Türkiye’de yapılmış çalışmalarda tablet bilgisayarların öğretimdeki potansiyeline yönelik bulgular genellikle öz bildirime dayalı öznel fikir ve düşünceler ışığında değerlendirilmiştir. Bu tür verilerin bireylerin inanç ve beklentilerinden etkilenmesi ve yeterince tablet kullanım deneyimi edinmemiş bireylerden toplanması ortaya koyduğu sonuçları sınırlandırmaktadır. Dolayısıyla, belli alan bilgisi ve becerisinin kazandırılmasında kullanılacak öğretimsel tablet yazılım ve uygulamalarının geliştirilmesi ve bunların bilişsel ve duyuşsal etkililiklerinin araştırıldığı çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bunun için akademisyenler ve özellikle öğretmen olan lisansüstü öğrenciler tasarım temelli, deneysel ve eylem araştırması gibi yöntemlerle bu konularda çalışmalar ve tezler yapmaları için teşvik edilmelidir. Hatta bu çalışmalarda üretilmiş tablet temelli öğrenme nesnesi ve uygulamaları FATİH projesi kapsamında bir veritabanı (Eğitim Bilişim Ağı vb.) üzerinde tüm öğretmen ve öğrencilerin kullanımına sunulup yaygın etkileri artırılmalıdır. Ayrıca, mümkün olduğu durumlarda, tablet, masaüstü ve dizüstü bilgisayarın etki düzeylerinin kıyaslandığı deneysel çalışmalar yapılmalıdır.

Teşekkür

Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen 3938-YL1-14 nolu yüksek lisans tez projesi kapsamında yapılmıştır. Finansal katkılarından dolayı ilgili birim yetkililerine ve makale değerlendirme sürecindeki yapıcı önerilerinden dolayı iki gizli hakeme teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, M., & Ateş, V. (2011). *Avantaj ve dezavantajları ile akıllı tahta sistemlerine bakış*. Akademik Bilişim Konferansı, Malatya, Türkiye. <http://ab.org.tr/ab13/bildiri/4.pdf> Erişim Tarihi: 01.02.2014.
- Akbay, M., & Küçük, S. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinin e-kitap kullanımına yönelik görüşleri*. VII. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu, Erzurum, Türkiye.
- Akkoyun, F., & Erkan, K. (2011). *Fpga tabanlı dokunmatik ekranlı kullanıcı arabirimi tasarlanması ve gerçekleştirilmesi*. TMMOB Elektrik-Elektronik ve Bilgisayar Sempozyumu, Elazığ, Türkiye.
- Alanay, H., Gürol, M., & Aydın, H. (2013). *Fatih projesi kapsamındaki pilot okul öğrencilerinin proje hakkındaki tutumları*. VII. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu, Erzurum, Türkiye.
- Aydemir M., Küçük S., & Karaman S. (2012). Uzaktan eğitimde tablet bilgisayar kullanımına yönelik öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 153-159.
- Barwise, P., Elberse, A., & Hammond, K. (2000). Marketing and the Internet: A research review. <http://neumann.hec.ca/pages/jacques.nantel/notes/Marketing/textes/marketing3.pdf> Erişim Tarihi: 01.02.2014.
- Bulun, M., Gülnar, B., & Güran, M. S. (2004). Eğitimde mobil teknolojiler. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(2), 165-169.
- Chambers Z., Chidanandan, A., DeVasher R., Merkle, L., Minster, M., Mitra-Kirtley, S. vd. (2006). What is beyond the laptop initiative? Perhaps: Tablet PCs and DyKnow vision software. *Proceedings of 36th Annual Frontiers in Education Conference* (ss.8-13), San Diego, USA.
- Corlett, D., & Sharples, M. (2005). *Tablet technology for informal collaboration in higher education*. Learning Anytime Anywhere Conference, Rome, Italy.
- Çağıltay, K. (2011). *İnsan bilgisayar etkileşimi ve kullanılabilirlik mühendisliği: Teoriden pratiğe*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Daşdemir, İ., Cengiz, E., Uzoğlu, M., & Bozdoğan, A. E. (2012). Tablet bilgisayarların fen ve teknoloji derslerinde kullanılmasıyla ilgili fen ve teknoloji öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 495-511.
- Daşkıran, L. (2012). Tablet bilgisayarlar. *Bilim ve Teknik*, 45(535), 48-56.
- Emmungil, L. (2010). *Bilgisayar donanımı*. Ankara: Levent Emmungil.
- Erkan, N. (2003). *Ergonomi*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.
- Gill, T. G. (2007). Using the Tablet PC for instruction. *Decision Sciences Journal of Innovative Education*, 5(1), 183-190.
- Goadrich, M. H., & Rogers, M. P. (2011). Smart smartphone development: iOS versus Android. *Proceedings of the 42nd ACM Technical Symposium on Computer Science Education* (ss. 607-612), Dallas, TX, USA.
- Görhan, M. F., Öncü, S., & Şentürk, A. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin tablet bilgisayar kullanımı hakkında görüşleri: Öğretime uygunluk ve çekinceler*. VII. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu, Erzurum, Türkiye.
- Jarrett, R., & Su, P. (2003). *Building Tablet PC applications*. Redmond, WA: Microsoft Press.
- Kamacı E., & Durukan E. (2012). Araştırma görevlilerinin eğitimde tablet bilgisayar kullanımına ilişkin görüşleri üzerine nitel bir araştırma: Trabzon örneği. *International Journal of Turkish Literature Culture Education*, 1(3), 203-215.
- Kenar, İ. (2012). Teknoloji ve derslerde teknoloji kullanımına yönelik veli tutum ölçeği geliştirilmesi ve Tablet PC uygulaması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 123-139.
- Keser, H. (2005). *İnsan bilgisayar etkileşimi ve sağlığa etkisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Koç, M. (2013). Student teachers' conception of technology. A metaphor ansalsis. *Computers & Education*, 68, 1-8.
- Marcial, L. H. (2010). A comparison of screen size and interaction technique: Examining execution times on the smartphone, tablet and traditional desktop computer. http://marcial.web.unc.edu/files/2011/05/Marcial_lit_review_for_cmte.pdf Erişim Tarihi: 01.02.2014.

- McFarlane, C. D. (2002). Comparison of four primary methods for coordinating the interruption of people in human-computer interaction. *Human-Computer Interaction*, 17(1), 63-139.
- Mills, G. H. (2008). *Tablet PC sponsorship networks: A study of expectations, uses, practices and pushback*. Yayınlanmamış doktora tezi, Rensselaer Polytechnic Institute, USA.
- Mock, K. (2004). Teaching with Tablet PC's. *Journal of Computing Sciences in Colleges*, 20(2), 17-27.
- Pamuk, S., Çakır, R., Ergun, M., Yılmaz, H. B., & Ayaş, C. (2013). The use of Tablet PC and interactive board from the perspectives of teachers and students: Evaluation of the FATİH project. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(3), 1815-1822.
- Perenson, J. M. (2012). New Ipad vs. Android tablets: Is it game over? <http://www.techhive.com/article/251947/new-ipad-vs-android-tablets-is-it-game-over.html> Erişim Tarihi: 01.02.2014.
- Prey, J., & Weaver, A. (2007). Guest editors' introduction: Tablet PC technology-The next generation. *Computer*, 40(9), 32-33.
- Sachs, L., & Bull, P. (2012). *Case study: Using Ipad2 for a graduate practicum course*. International Conference of Society For Information Technology & Teacher Education, Nashville, TN, USA.
- Straker, L. M., Coleman, J., Skoss, R., Maslen, B. A., Burgess-Limerick, R., & Pollock, C. M. (2008). A comparison of posture and muscle activity during tablet computer, desktop computer and paper use by young children. *Ergonomics*, 51(4), 540-555.
- Şimşek, M. A., Erdemli, T., & Taşdelen, K. (2013). *Android cihazlarda konum tespiti ve aktarılması*. Akademik Bilişim Konferansı, Antalya, Türkiye. <http://ab.org.tr/ab13/bildiri/134.pdf> Erişim Tarihi: 01.02.2014.
- Tractinsky, N., & Lowengart, O. (2007). Web-store aesthetics in e-retailing: A conceptual framework and some theoretical implications. *Academy of Marketing Science Review*, 11(1), 1-18.
- Twining, P., Evans, D., 2005. Should there be a future for Tablet PCs in schools? *Journal of Interactive Media in Education*, 20, Article 2.
- Uzun, A., & Sadioğlu, Ö. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin Fatih projesi ve proje kapsamında dağıtılacak tablet bilgisayarlarla ilişkin görüşleri*. VII. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu, Erzurum, Türkiye.
- Young, J. G., Trudeau, M., Odell, D., Marinelli, K., & Dennerlein, J. T. (2012). Touch-screen tablet user configurations and case-supported tilt affect head and neck flexion angles. *Work*, 41(1), 81-91.
- Zhou, Y., Zhang, X., Jiang, X., & Freeh, V. W. (2011). Taming information-stealing smartphone applications (on Android). *Proceedings of the 4th International Conference on Trust and Trustworthy Computing* (ss. 93-107), Pittsburgh, PA, USA.

Tablet Computers and their Usage in Educational Settings: A Literature Review

Abdullah Özkale, Mustafa Koç[†]
Süleyman Demirel Üniversitesi

Extended Abstract

Introduction: The constant and dramatic developments in information and communication technologies (ICT) have increased the working capacity and productivity while decreasing the power usage. Computer technology has realized the ideas that individuals think of impossible or imaginations back in the days. People can now pay their bills anywhere with the Internet connection. An architect or engineer can complete a drawing project, which may take months by hand, in a shorter time via computer programs. A teacher can communicate with his/her students and share course materials with them not only in lecture hours but 24 hours a day and seven days a week. Educational technologies have the potential for presenting course subjects in an interactive, enjoyable and easily learnable manner by means of multimedia and hypermedia features.

There have been various computer technologies developed for serving different necessities and tasks. Consequently, people keep up with the innovations to choose the computer type that is suitable for their interests and needs. For the last years, there has been a rapid increase in the diffusion and usage of Tablet PCs known as new generation of computers. However, people obtain most of the information about these technologies from commercial web sites or advertisements due to the limited number of related academic studies. Therefore, this study reviews the related literature germane to Tablet PCs and their educational usages and presents detailed information. It initially analyzes the historical development of Tablet PCs, hardware and software characteristics, and functions. Next, it discusses the instructional uses of them in the educational settings in light of prior research studies in the literature. In this way, it is hoped that educational potentials of these technologies and their implementations can be introduced to teachers and students.

Method: This study was designed as a survey of prior research (i.e., literature review). The information and research presented in the study were gathered through reviewing scientific publications from academic web sites, electronic databases and indexes, and journals. Several appropriate key words including but not limited to “tablet computers”, “instructional use of tablet”, and “tablet pc in education” were used as search terms to find the related studies. The studies were examined in two steps. At first, their scopes were evaluated in terms of their appropriateness for the aim of this review. Once they passed this evaluation, they were thoroughly examined and summarized based on their purpose, sample, research methodology and main results. These summaries were organized based on their similarities and differences.

Results: The findings of this research review were categorized in three main themes as instructional use of Tablet PCs, attitudes and opinions about Tablet PCs, and the usage of Tablet PCs and health. In the first category, very few studies conducted in Turkey and they were all related to the FATİH project, which is a nationwide investment program providing all classrooms with an interactive smartboard and all students with a Tablet PC. Limited research consistently showed that Tablet PCs were not being used adequately in the classrooms. The possible reasons for this included lack of e-learning materials, limited number of tablet computer applications, disinterest of teachers, technical difficulties, teachers’ low level of techno-pedagogical competencies, and the blocking of some web sites by Internet filtering systems. Moreover, limited usage involved using e-school applications and reading e-books. The available e-books were mostly related to non-math courses and there were not sufficient materials for math courses. It was observed that some students used Tablet PCs in a way that is not accordant with the purpose of the courses (e.g., gaming, installing non-educational programs) and some were not allowed for using tablets due to their destruction of interest and attention.

[†]Corresponding Author: Mustafa Koç, Süleyman Demirel University, Education Faculty, Department of Computer Education & Instructional Technology, mustafakoc@sdu.edu.tr

There were more research studies in the second category than the first one. They focused on investigating attitudes or opinions of students, teachers, parents, or school managers about the Tablet PCs. Overall, the studies showed that students have positive attitudes toward the use of Tablet PCs as an instructional tool. On the other hand, some teachers were found to have negative opinions or anxieties about this issue. Those teachers who are frequent computers users or who have positive computer attitudes supported the use of Tablet PCs in the classrooms. According to teachers surveyed, the most important advantages of tablets included increasing student interest in the courses and making the lectures enjoyable by means of visuals and animations. Academicians think that Tablet PCs could be effective for students' access to information easily and rapidly and thus they could improve student achievement. In order to achieve this, they also thought that teachers should be supported with professional development programs and Tablets PCs should be furnished with effective instructional materials and applications.

Studies in the last category may not be directly related to the use of tablets in education but they have important implications for students and teachers. The focus of their inquiry is the ergonomics of Tablet PCs and their consequences on users' health. While research on desktop computers and laptops is plenty, research on Tablet PCs is scanty. A few studies have begun to explore the effects of tablets on musculoskeletal systems. The results have been so far contradictory. While one study showed that tablets negatively affected posture and muscle activities more than do desktop computers, the other one showed vice versa. There are no studies conducted with regards to this concern in Turkey.

Conclusion: In Turkey, research on the use of Tablet PCs in education is in infancy stage and has begun to increase since the FATİH project started in 2010. The majority of the research investigated attitude and opinions about Tablet PCs. However, research on their instructional usage is almost nonexistent. While this is expected due to limited number of pilot schools where Tablet PCs were distributed, it also indicates that effective technology integration is not just composed of providing hardware. Indeed, studies show that Tablet PCs are hardly used in the classrooms (e.g., reading e-books). This calls for developing learning objects and instructional applications that can be used on Tablet PCs. Prior research studies also suggest that teachers seem to be unprepared and abstaining for tablet usage. The possible reasons for this may include pedagogical beliefs, conceptions of technology, worries about classroom management, lack of knowledge and skills, and so on. Professional development programs should be implemented to eliminate such barriers. Finally, as in the case of all technological devices, there may be some health problems especially muscle and spinal disorders due to unconscious and improper use of Tablet PCs. Students should be trained about the ergonomic and health usage in the schools.

Key words: Tablet PC, Technology integration, Instructional use, Attitude, Opinion

Öğretmen Adaylarının Köy Kavramına Yönelik Düşüncelerinin Metaforlar Yolu İle Analizi: Denizli İli Örneği

Teacher Candidates' Thoughts Regarding the Concept of Village through Metaphor Analysis: Denizli Case

Nurettin Bilgen^{1*}, Şaban Tezcan², Akif Karatepe³, Cemalettin Ayas⁴

¹Pamukkale Üniversitesi

²Çanakkale 18 Mart Üniversitesi

³Sakarya Üniversitesi

⁴Sinop Üniversitesi

Özet

Bu araştırma, öğretmen adaylarının, ülkemizde ve dünyada kırsal yerleşmelerin en temel ögesi olan ve kırsal nüfusun çoğunluğunun yaşadığı "köy" kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada olgu bilim deseni kullanılmış ve veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırmaya 2012- 2013 eğitim öğretim yılında Denizli'de Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde okuyan 216 öğretmen adayı yani yüksek öğrenim öğrencisi katılmıştır. Öğrenciler "köy" kavramına ilişkin 40 farklı metafor üretmiştir. Bu metaforlar ortak özellikleri dikkate alındığında 5 farklı kategoride toplanmıştır. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır: (a) aday öğretmenler "köy" kavramını açıklamada hangi metaforları kullanmaktadırlar? (b) Ortak özellikleri dikkate alındığında "köy" kavramına yönelik metaforları hangi gruplar altında toplanabilir? Araştırmanın sonucunda öğrencilerin genel olarak "köy" kavramını; birlik – beraberlik duygularının yaşandığı, insan ilişkilerinin ve gelenek – göreneklerin ön planda olduğu bir mekân, sağlıklı huzurlu ve doğal yaşam, gelir düzeyi düşük ve imkânların kısıtlı, göç veren bir yer olarak ve doğal besin kaynaklarının bol olduğu bir yer olarak algıladıkları görülmüştür. Sonuç olarak bu çalışmamızda ortaya çıkan metaforlar köylerde de görev yapacak ve eğitime en büyük katkıyı yapacak olan günümüzün aday öğretmenlerinin geleceğin eğitimcilerinin "köy" kavramına ilişkin sahip oldukları algıları anlamada önemli bir araştırma aracı olarak kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Metafor, Öğretmen adayları, Köy

Abstract

This study was carried out to put forward teacher candidates' thoughts towards "village" concept to describe with the help of metaphors in order to uncover the perceptions that have been made. Phenomenography design was used in the study and the data were analyzed by content analysis techniques. The research was carried out in 2012 - 2013 academic year including 216 teacher candidates in Denizli Province. Teacher candidates have produced 40 different metaphors on the concept of "village". Considering the common features of these metaphors were collected in five different categories. The research aimed to answer the following questions: (a) Which metaphors were used by the teacher candidates to explain the concept of "village"? (b) Given the common characteristics of the "village" concept under which groups can be classified for the metaphors? As a result, students in general "village" concept; Alliance - Draw a sense of intense human relationships and traditions - traditions in the forefront as a venue, healthy, peaceful and natural life, low-income and underprivileged, emigration as a place and natural food sources there are plenty of a place where they perceive as has been seen. As a result metaphors can be used as a significant research tool to describe the concept of "village" in understanding related perceptions.

Key words: Metaphor, Teacher Candidates, Village

*İletişim: Nurettin Bilgen, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, nbilgen@gmail.com

GİRİŞ

Bilimsel araştırma metodu olarak metafor; anlatılmak istenen konuyu daha az sözcükle ve daha vurgulu bir şekilde anlatma metodudur. Metafor; aynı zamanda kişinin hayal gücünü kullanarak kendi yaşantısı yoluyla yaratıcılığını geliştirmesini sağlar (Girmen, 2007). Metafor; kişinin bir olguyu veya konuyu algılayış biçimini benzetmeler kullanarak bir veya iki kelime ile ifade etmesidir (Aydın,2010). Lakoff ve Johnson (2005) metaforu: “sadece bir söz figürü değil de aynı zamanda insan anlayış ve kavrayışının düşünceye yansımaları” olarak ifade etmiştir.

Forceville (2002), herhangi bir şeyin metafor olarak kabul görmesi için şu üç sorunun yanıtlanması gerektiğini ifade etmiştir. Bunlar: “1-Metaforun konusu nedir? 2-Metaforun kaynağı nedir? 3-Metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikler nelerdir?” Bu ilişkiyi Saban (2004, s. 2) bir örnekle şöyle ifade etmiştir: Metaforun konusu (örneğin, “Öğretmen bahçıvan gibidir.” cümlesindeki öğretmen sözcüğü), metaforun kaynağı (bahçıvan) ve metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikler (bahçıvanın yetiştirdiği fidanlarla ayrı ayrı ilgilenmesi gibi öğretmenin sınıftaki öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alması) şeklinde açıklayarak metaforun kaynağının, metaforun konusunu farklı bir bakış açısıyla anlamada bir filtre veya süzgeç görevi gördüğünü belirtmiştir (akt. Aydın, 2010).

Bu alandaki alan yazın incelendiğinde araştırmaların bir kısmı şöyledir: Nalbant (2006), Saban (2004, 2008, 2009), Saban, Koçbeker ve Saban (2006), Semerci (2007), Girmen (2007), Tunç (2008), Aydoğdu (2008), Arslan ve Bayrakçı (2006), Öztürk (2007), Cerit (2008), Arslan (2008), Töremen ve Döş (2009), Aydın ve Ünalı (2010), Yaşar ve Bayır (2010) ve Kaya (2010). Yabancı alan yazında konu ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bunlar arasında, Inbar (1996), Guerrero ve Villamil (2002), Botha (2009), Alger (2009), Shaw, Barry ve Mahlios (2008) ve Forceville (2002) gibi araştırmacıların çalışmaları yer almaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de 20. yy. boyunca ve 21. yüzyılda kırsal kesimlerden İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlere nüfusun göçü hızla artmıştır. Nüfus göçünün hızla artması ile ortaya çıkan sosyo-ekonomik sıkıntıların insanların kişisel, ailevi ve toplumsal hayatlarını olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Şehirlerdeki sosyal, ekonomik ve kültürel imkânların fazla olması; özellikle kırsal kesimde yaşayanların büyük şehirlere göç etmelerine ve yerleşmelerine neden olmuştur. Köylerdeki genç nüfus gittikçe kaybolmaya yüz tutarken, şehirler de ise plansız bir şekilde nüfus artışına sahne olmaktadır. ‘Köy’ kavramı bu yüzden her insanda farklı bir çağrışım uyandırır.

Bu çalışma, aday öğretmenlerin kırsal nüfusun yaşadığı en önemli çekirdek ünite olan köy kavramı ile ilgili algılarını metaforlar yolu ile tespit etmek amacı ile yapılmıştır. Bu çerçevede aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır.

1. Öğretmen adayları, köy kavramını açıklamada hangi metaforları kullanmaktadırlar?
2. Ortak özellikleri dikkate alındığında Köy kavramına yönelik metaforları hangi gruplar altında toplanabilir?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırmada, nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan olgu bilimi (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. İçerik analizi tekniği verilerin değerlendirilme aşamasında kullanılmıştır. İçerik analizi tekniği, kavramları ve ilişkileri ortaya koymakta ve elde edilen verilerin açıklanmasında kullanılır. Böylece, “Olgu bilim araştırmalarında veri analizi yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu

tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması çabası vardır. Sonuçlar betimsel bir anlatım ile sunulur ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilir. Bunun yanında ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanır ve yorumlanır” (Şimşek ve Yıldırım, 2008)

Araştırma Grubu

Araştırmaya 2012-2013 eğitim-öğretim yılında, Denizli İl’inde eğitim gören 216 Öğretmen adayı katılmıştır. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımının yüzdelik oranları ve frekansları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımının yüzdelik oranları ve frekansları

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bayan	91	42.1
Bay	125	57.8
Toplam	216	100.0

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 216 öğrencinin 91 (% 42.1)’i bayan, 125 (%57.8)’i ise erkektir.

Veri Toplama Aşaması

Öğretmen adayı olan Eğitim Fakültesi öğrencilerinden “Köy,”...” gibidir. Çünkü ,”...” ifadesini tamamlamaları istenerek “köy” kavramına yönelik algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Açıklama kısmında ilk boşluğa “köy” kavramı ile ilgili sadece bir veya iki kelime ile bir metafor düşünmeleri istenmiştir. İkinci kısma ise ürettikleri metaforla ilgili düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin “köy” kavramı ile ürettikleri metaforlar çalışmanın temel noktasını oluşturmaktadır. Öğrencilere, 15 dakika ifadeyi tamamlamaları için süre verilmiştir. Daha sonra sonunda kağıtlar toplanarak değerlendirmeye başlanmıştır. Metaforun konusu ile kaynağını arasındaki benzerliği daha net ortaya çıkarmak için “gibi” ifadesi kullanılmıştır. “Köy” kavramı ile üretilen metaforlara mantıklı sebepler ortaya koymak için ise “çünkü” ifadesi kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi tekniği, kavramları ve ilişkileri ortaya koymakta ve elde edilen verilerin açıklanmasında kullanılır. İçerik analizinde kavramlar daha derinden ve ayrıntılı işleme tabi tutulurken, betimsel analizde kavramlar daha yüzeysel olarak yorumlanır ve değerlendirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008:227). İçerik analizi ile öğrencilerin “köy” kavramıyla ilgili oluşturdukları kavramlar, ürettikleri metaforlar değerlendirilmiştir.

Katılımcıların köyle ilgili kullandıkları kavramlar kodlandı,geçici bir liste haline getirildi. Öğrencilerin metafor oluşturmadığı boş bırakılan boş bırakılan kâğıtlar ayrıldı. Öğrenciler tarafından yazılmış olan metaforlar gözden geçirilerek metaforun konusu ile metafor kaynağı arasındaki ilişki dikkate alınarak kavramlar analiz edildi. Yaptığımız çalışmada 3 kağıdın boş olması ve 4 kağıdın da kullanılan metafor ile “çünkü..” ifadesinin birbirini tamamlamaması nedeni ile toplamda 7 kağıt bu aşamada elenmiştir. Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar “köy” kavramının hangi yönü üzerinde durulduğu incelenmiştir. Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar 5 kavramsal kategoriye ayrılmış ve hangi metaforun hangi kategoride olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için 5 farklı kategorinin isimleri yazıldı ve oluşturulan metaforlar da başka bir listeye yazılarak iki uzmana verildi. Uzmanlardan daha önceden oluşturulan 5 kategoriye metaforların hiç biri dışarıda kalmayacak şekilde ayrılması istendi. Uzmanların yaptığı eşleştirmelerle daha önceden araştırma dahilinde yapılan eşleştirme karşılaştırıldı ve gerekli düzenlemeler yapıldı. Daha sonra güvenilirliği hesaplamak için Miles ve Huberman (1994:64)’in

formülü (Güvenilirlik=görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplandı. Nitel bir araştırmanın güvenilir olması için uzman ve araştırmacı değerlendirmesi arasındaki uyum %90 ve üzeri olması gerekir (Şaban, 2009). Yapılan bu çalışmanın güvenilirlik oranını hesapladığımızda $40/(40+2)= 0,93$ güvenilirlik bulunmuştur. Araştırmada elde edilen veriler bilgisayara aktarılmış, katılımcı sayısı kız ve erkek (f) olarak ayrılarak toplamlarının yüzdesi(%) hesaplanmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların “köy” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlarla ilgili olarak elde edilen bulgular tablo haline getirilmiş ve araştırma soruları çerçevesinde ele alınarak analiz edilmiştir. Katılımcılar “köy” kavramıyla ilgili 40 geçerli metafor ortaya koymuşlardır. Bu metaforlardan 19 tanesi bir katılımcı tarafından geliştirilmiştir. Bunlar; Birlik – beraberlik, imece, komşuluk, yakın ilişkiler, saygınlık, hatıralar, kültürlerin kaynağı, doğallık ve huzur, doğallık ve canlılık, temiz çevre, temizlik, yeşil çevre, ilkel yaşam, imkansızlık, cehalet, hayvancılık, çiftçilik, tarım toplumu, taşra, diğer metaforlar ise 2 ile 24 arasında tercih edilmiştir. Bunlar; samimiyet (f=25), doğallık ve samimiyet (f=4), sevgi – saygı (f=5), gelenek – görenek (f=6), doğal ortam (f=16), huzur (f=21), doğal yaşam (f=12), rahat yaşam (f=4), sağlıklı (f=9), sakin (f=14), tatil ve dinleme (f=2), temiz hava (f=7), az gelişmişlik (f=2), geri kalmışlık (f=8), kısıtlı imkanlar (f=8), zor yaşam koşulları (f=2), tarım (f=2), tarım ve hayvancılık (f=13), nüfusun azalması (f=15), küçük yerleşme (f=7), birliktelik (f=5). Öğrencilerin geliştirdiği metaforlar aşağıda Tablo 2 ‘de verilmiştir.

Tablo 2. Aday öğretmenlerin “köy” kavramına yönelik ortaya koydukları geçerli metaforlar (frekans durumuna göre), öğrenci sayısı ve yüzdeleri

Metafor Sırası	Metaforun Adı	Frekans (f)		Toplam	Yüzde (%)
		Kız	Erkek		
1	Samimiyet	11	14	25	11.96
2	Huzur	7	14	21	10.04
3	Doğal Ortam	9	7	16	7.65
4	Nüfusun azalması	8	7	15	7.17
5	Sakin	8	6	14	6.69
6	Tarım ve Hayvancılık	5	8	13	6.22
7	Doğal Yaşam	7	5	12	5.74
8	Kısıtlı İmkanlar	4	6	10	4.78
9	Geri kalmışlık	3	6	9	4.30
10	Sağlıklı	3	6	9	4.30
11	Küçük yerleşme	4	3	7	3.34
12	Temiz hava	2	5	7	3.34
13	Gelenek - Görenek	2	4	6	2.87
14	Sevgi - Saygı	1	4	5	2.39
15	Birliktelik	2	3	5	2.39
16	Doğallık ve Samimiyet	1	3	4	1.91
17	Rahat Yaşam	-	4	4	1.91
18	Tatil ve Dinlenme	1	1	2	0.95
19	Az Gelişmişlik	1	1	2	0,95
20	Zor Yaşam Şartları	-	2	2	0,95
21	Tarım	1	1	2	0,95
22	Birlik – beraberlik	-	1	1	0,47
23	İmece	1	-	1	0,47
24	Komşuluk	-	1	1	0,47
25	Yakın İlişkiler	-	1	1	0,47
26	Saygınlık	-	1	1	0,47
27	Hatıralar	-	1	1	0,47
28	Kültürlerin Kaynağı	-	1	1	0,47

Tablo 2 (Devamı)

Metafor Sırası	Metaforun Adı	Frekans (f)		Toplam	Yüzde (%)
		Kız	Erkek		
29	Doğallık ve Huzur	-	1	1	0,47
30	Doğallık ve Canlılık	1		1	0,47
31	Temiz Çevre	1		1	0,47
32	Temizlik	-	1	1	0,47
33	Taşra	1	-	1	0,47
34	Yeşil Çevre	1		1	0,47
35	İlkel Yaşam	-	1	1	0,47
36	İmkansızlık	1		1	0,47
37	Cehalet	1		1	0,47
38	Hayvancılık	-	1	1	0,47
39	Çiftçilik	-	1	1	0,47
40	Tarım toplumu	-	1	1	0,47
	Toplam	87	122	209	100,0

Katılımcıların “köy” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlarla ilgili olarak elde edilen bulgular tablo haline getirilmiş ve araştırma soruları çerçevesinde ele alınarak analiz edilmiştir. Aday öğretmenlerin “köy” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforların oluşturduğu kategoriler 5 grupta ele alınmıştır. Bunlar; 1- Birlik – Beraberlik duygularının yaşandığı, insan ilişkilerinin ve gelenek – göreneklerin ön planda olduğu bir mekan olarak köy, 2- Sağlıklı, huzurlu ve doğal yaşam olarak köy, 3- Gelir düzeyi düşük ve imkanların kısıtlı olduğu bir yer olarak köy, 4- Göç veren bir yer olarak köy, 5- Doğal besin kaynaklarının bol olduğu bir yer olarak köy, Öğretmen adaylarının “köy” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforların içerisinde yer aldığı kategoriler aşağıdaki Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Aday öğretmenlerin “köy” kavramı ile ilgili geliştirdikleri metaforlar ve bu metaforların yer aldığı kategoriler

Kategoriler	Metaforlar	Metafor frekansı	Metafor adedi
1-Birlik–beraberlik duygularının yaşandığı, insan ilişkilerinin ve gelenek–göreneklerin ön planda olduğu bir mekan olarak köy	Birlik beraberlik(1), birliktelik(5), samimiyet(25), doğallık ve samimiyet(4), imece(1), komşuluk(1), saygı-sevgi(5), yakın ilişkiler(1), gelenek– görenek(6), saygınlık(1), doğal ortam(16), hatıralar(1), kültürlerin kaynağı(1),	68	13
2-Sağlıklı huzurlu ve doğal yaşam olarak köy	Huzur(21), doğal yaşam(12), doğallık ve huzur(1), doğallık ve canlılık(1), rahat yaşam(4), sağlıklı(9), sakin(14), tatil ve dinlenme(2), temiz çevre(1), temizlik(1), temiz hava(7), yeşil çevre(1),	74	12
3-Gelir düzeyi düşük ve imkanların kısıtlı olduğu bir yer olarak köy	Az gelişmişlik(2), geri kalmışlık(9), ilkel yaşam(1), kısıtlı imkanlar(10), cehalet(1), imkansızlık(1), zor yaşam şartları(2)	26	7
4-Göç veren bir yer olarak köy	Nüfusun azalması(15), küçük yerleşme(7), taşra(1)	23	3
5-Doğal besin kaynaklarının bol olduğu bir yer olarak köy	Tarım(2), hayvancılık(1), çiftçilik(1), tarım ve hayvancılık(13), tarım toplumu(1)	18	5
	Toplam	209	40

Kavramsal Kategoriler

Katılımcıların “köy” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforlarla ilgili olarak elde edilen bulgular (Tablo 3) araştırma soruları çerçevesinde ele alınarak, beş kategori üzerinden analiz edilmiştir.

Kategori 1- Birlik – beraberlik duygularının yaşandığı, insan ilişkilerinin ve gelenek – göreneklerin ön planda olduğu bir mekân olarak köy

Öğretmen adayları yani eğitim fakültesi öğrencileri en fazla metaforu bu kategoride seçmişlerdir. Öğrenciler bu kategoride en fazla birlik beraberliği oluşturan kavramları seçmişlerdir. Bunlar; birlik beraberlik(1), birliktelik(5) samimiyet(25), doğallık ve samimiyet(4), imece(1), komşuluk(1), saygı-sevgi(5), yakın ilişkiler(1), gelenek – görenek(6), saygınlık(1), doğal ortam(16), hatıralar(1), kültürlerin kaynağı(1). Aşağıda da bu kategori ile ilgili bazı katılımcıların tamamlayıcı ifadeleri verilmiştir:

“Köy” birlik – beraberlik gibidir; çünkü, köy demek birlik beraberlik demektir. Köyde insanlar genelde birbirleri ile akrabadır. O yüzden insanlar birbirlerine çok bağlıdır.
“Köy” komşuluk gibidir; çünkü, köyde komşuluk çok önemlidir.
“Köy” doğallık ve samimiyet gibidir; çünkü, köyde insanlar birbirlerine doğal davranır ve samimidirler.

Kategori 2- Sağlıklı, huzurlu ve doğal yaşam olarak köy

Aday öğretmenler bu kategoride temizlik, doğallık ve sağlık metaforları etrafında metaforlar üretmişlerdir. Bunlar; huzur(21), doğal yaşam(12), doğallık ve huzur(1), doğallık ve canlılık(1), rahat yaşam(4), sağlıklı(9), sakin(14), tatil ve dinlenme(2), temiz çevre(1), temizlik(1), temiz hava(7), yeşil çevre(1). Aşağıda bu kategori ile ilgili bazı katılımcıların tamamlayıcı ifadeleri verilmiştir:

“Köy” huzur gibidir, çünkü; köyler çok huzurludur.
“Köy” yeşil çevre gibidir; çünkü, köyde ağaçlar kesilmez. Ağaçlar kesilmediği gibi doğaya fazla müdahale edilmez.
“Köy” sakin gibidir, çünkü; köyler sürekli göç verir. İnsanlar büyükşehirlere gittiği için köyler çok sakinidir.

Kategori 3 - Gelir düzeyi düşük ve imkânların kısıtlı olduğu bir yer olarak köy

Aday öğretmenleri bu kategoride “Köy” kavramının olumsuz yanına ışık tutan kavramlar tercih edilmiştir. Bunlar; Az gelişmişlik(2), geri kalmışlık(9), ilkel yaşam(1), kısıtlı imkanlar(10), cehalet(1), imkansızlık(1), zor yaşam şartları(2). Aşağıda bu kategori ile ilgili bazı katılımcıların tamamlayıcı ifadeleri verilmiştir:

“Köy” az gelişmişlik gibidir; çünkü, insanların ekonomik faaliyetleri çok sınırlı olduğu için fazla gelişmemiştir.
“Köy” imkansızlık gibidir; çünkü, köyde insanların ekonomileri düşük olduğu için her istediklerini yapamazlar.
“Köy” cehalet gibidir; çünkü köyde eğitim seviyesi çok düşük olduğu için insanların okuma yazma oranları çok düşüktür.

Kategori 4 - Göç veren bir yer olarak köy

Aday öğretmenler en az metaforun üretildiği bu kategoride, küçük yerleşme, nüfusun azlığı gibi metaforlarla göç kavramını ilişkilendirmişlerdir. Bunlar: Nüfusun azalması(15), küçük yerleşme(7), taşra(1). Aşağıda bu kategori ile ilgili bazı katılımcıların tamamlayıcı ifadeleri verilmiştir:

“Köy” nüfusun azalması gibidir; çünkü, köyde insanlar fazla kalma istemezler.
“Köy” küçük yerleşme gibidir; çünkü, Köyün nüfusu fazla olmadığından dolayı köyde yerleşmeler büyük olmaz.
“Köy” taşra gibidir; çünkü, köyler ücra köşelerdedir.

Kategori 5- Doğal besin kaynaklarının bol olduğu bir yer olarak köy

Öğretmen adaylarının daha az tercih ettiği bu kategoride doğal besin kaynaklarını tarım ve hayvancılık metaforları ile ilişkilendirmişlerdir. Bunlar; Tarım(2), hayvancılık(1), çiftçilik(1), tarım ve hayvancılık(13), tarım toplumu(1). Aşağıda bu kategori ile ilgili bazı katılımcıların tamamlayıcı ifadeleri verilmiştir:

“Köy” tarım ve hayvancılık gibidir; çünkü, tarım ve hayvancılık köyün temel geçim kaynağıdır.
“Köy” çiftçilik gibidir; çünkü, köyde çiftçiliği herkes yapar.
“Köy” tarım gibidir; çünkü, insanlar ihtiyaçlarını tarımla karşılar.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma, öğretmen adaylarının “köy” kavramına yönelik sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak, bunları belirli kavramsal kategoriler altında toplamak ve karşılaştırmak için hazırlanmıştır. Bu araştırmanın bulguları aşağıda sunulmuştur.

“köy” kavramına ilişkin öğretmen adaylarının ürettiği metaforlar incelendiğinde, en çok tercih edilen metaforların; samimiyet (f=25), huzur (f=21), doğal ortam (f=16), nüfusun azalması (f=15) ve sakin (f=14), olduğu görülmektedir.

Öncelikle, “köy” kavramının açıklanabilmesi için metaforlar yardımcı unsurlar olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmada köy kavramını ifade etmek üzere katılımcıların ürettikleri metaforlar genelde kavram ile ilgili soyut düşüncelerin yansıması şeklinde olmuştur. Günümüzde şehirlerin nüfusu hızla artmakta ve köylerde yaşayan nüfus neredeyse kaybolmaktadır. Bu açıdan baktığımızda, köy kavramının ve köy kültür unsurlarının tarihsel ve geleneksel değerleri yaşatan bir unsur olarak nesilden nesile aktarılması gereklidir. Köy kavramı ile ilgili ortaya çıkan metaforlardan bazıları; samimiyet, huzur, birlik, beraberlik, gelenek, görenek gibi olumlu güzel duyguların yansımasıdır. Bununla birlikte kısıtlı imkanlar, imkansızlık, cehalet, nüfus azlığı, zor yaşam koşulları gibi olumsuz yanlarını da dile getirmişlerdir. Aday öğretmenlerin ürettikleri metaforların çoğunluğu olumlu ve köye duyulan özlemi dile getirmektedir. Bununla birlikte, olumsuz metaforlar az da olsa ifade edilmiştir. Dolayısıyla, bir kavramın öğretiminde, onun zihinlerde uyandırdığı geniş bir anlam yelpazesini dikkate almak, yalın birkaç anlamı ile yetinmemek gerekmektedir. Bu sonucu destekleyen farklı kavramlarla ilgili yapılan benzer metafor çalışmalarında da aynı durumdan söz etmek mümkündür. Benzer bir çalışmada; Öztürk (2007) tarafından sınıf öğretmenliği, fen bilgisi öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Öğretmen adayı öğrencilerinin “coğrafya” kavramına ilişkin zihinsel imgeleri tespit edilmiştir. 357 öğrencinin katıldığı, 106 geçerli zihinsel imgenin bulunduğu ve 12 kavramsal kategorinin belirlendiği çalışmanın sonucunda da görülmüştür ki, “Coğrafya” kavramı, deprem kavramında olduğu gibi tek bir zihinsel imge ile ifade edilemez.

Metaforlar, ilköğretim, aday öğretmenler öğrencileri, aday öğretmenlerin “köy” kavramına yönelik sahip oldukları algıları belirlemede ve açıklamada güçlü birer araştırma aracı olarak kullanılabilir ve

böylece Coğrafya öğretim programlarındaki konuların ele alınışında ve ders kitaplarının yazımında öğrenci metaforları ve bu tür araştırmalar önemli rehberler olabilir. Çünkü karmaşık ya da soyut kavramların öğretilmesinde doğru zihinsel imgeler gereklidir. Semerci (2007), eğitimdeki metaforların karmaşık kavram ve olguların açıklanmasında öncelikle tercih edilen bir araç olduğunu belirtmiştir. Bu düşünceden yola çıkarak; benzer araştırmaların farklı türdeki liselerde (fen lisesi, Anadolu lisesi, sosyal bilimler lisesi, meslek lisesi gibi) öğrenim gören öğrencilerden, öğretmen yetiştiren kurumlardaki öğretmen adaylarından ya da öğretmenlerden oluşan gruplar içerisinde de yapılması önerilmektedir. Ayrıca metafor çalışmalarında cinsiyet, sınıf, yaş grubu, bölgesel farklılıklar gibi başka değişkenler de araştırılmalıdır. Çünkü metafor konusunun daha iyi anlaşılması ve okullarda daha iyi uygulanması bu tür çalışmaların çokluğuna bağlıdır.

Sonuç olarak: bu araştırmanın bulguları, aday öğretmenlerin köy kavramını nasıl algıladıklarını ortaya koymak için ipuçları vermektedir. Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan metaforlar, “köy” olgusuna ilişkin sahip oldukları algıları anlamada, açığa çıkarmada ve açıklamada güçlü birer araştırma aracı olarak kullanılabilir. Metaforlar eğitimciler açısından eğitimsel çalışmalarda önemli olan konuların neler olduğu konusunda yardımcı olarak kelimelerin anlamlandırılmasında kullanılabilir. Öğretirken ne yaptıklarını düşünen eğitimciler, düşünce, imaj ve uygulamalarını metaforları kullanarak geliştirebilirler. Etkili bir öğretim yapmak isteyen öğretmenler, kendi rol ve sorumluluklarını metaforlar ile anlamlandırmak suretiyle sınıf içi faaliyetlerini geliştirebilir ve değiştirebilirler (Çelikten, 2006, s. 276-277). Bu bağlamda, farklı türdeki liselerde (fen lisesi, Anadolu lisesi, meslek lisesi gibi) öğrenim gören öğrencilerden, öğretmen adaylarından ve öğretmenlerden eğitimle ilgili farklı kavram ve olgulara ilişkin metaforlar üretmeleri istenebilir. Ayrıca ilköğretim ve aday öğretmenler öğrencilerinin “köy” kavramına ilişkin metaforları tespit edilebilir.

KAYNAKLAR

- Alger, C. L. (2009). Secondary teachers' conceptual metaphors of teaching and learning: Changes over the career span. *Teaching and Teacher Education*, 25(5), 743-751.
- Arslan, M.M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Millî Eğitim*, 35(171), 100-108.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(3), 1313-1322.
- Aydoğdu, E. (2008). İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar yardımıyla analizi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aydın, F., & Eser-Ünalı, Ü. (2010). Coğrafya öğretmen adaylarının Coğrafya kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analizi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(2), 600-622.
- Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education. *South African of Education*, 29, 431-444.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Forceville, C. (2002). The identification of Target and Source in Pictorial Metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34, 1-14.
- Girmen, P. (2007). İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Guerrero, M. C. M. ve Villamil, O.S. (2002). Metaphorical conceptualizations of Els teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6(2), 95-120.
- Inbar, D. E. (1996). The free educational prison: Metaphors and images. *Educational research*, 38(1), 77-92.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). Metaforlar: Hayat, anlam ve dil (Çeviren: G.Y.Demir). İstanbul: Paradigma
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Öztürk, Ç. (2007). Sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının “coğrafya” kavramına yönelik metafor durumları. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 55-69.
- Shaw, D., Massengill, B. & Mahlgos, M. (2008). Preservice Teachers' Metaphors of Teaching in Relation to Literacy Beliefs. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 14(1), 35-50.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.

- Saban, A. (2008). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Olduğu Zihinsel İmgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Saban, A., Koçbeker, B.N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.
- Semerci, Ç. (2007). “Program Geliştirme” kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 125-140.
- Töremen, F. ve Döş, İ. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin müfettişlik kavramına ilişkin metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9, 1973-2012.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık..

Teacher Candidates' Thoughts Regarding the Concept of Village through Metaphor Analysis: Denizli Case

Nurettin Bilgen^{1†}, Şaban Tezcan², Akif Karatepe³, Cemalettin Ayas⁴

¹Pamukkale University

²Canakkale 18 Mart University

³Sakarya University

⁴Sinop University

Extended Abstract

This study was carried out to put forward teacher candidates' thoughts towards "village" concept to describe with the help of metaphors in order to uncover the perceptions that have been made. Phenomenography design was used in the study and the data were analyzed by content analysis techniques. The research was carried out in 2012 - 2013 academic year including 216 teacher candidates in Denizli Province. Teacher candidates have produced 40 different metaphors on the concept of "village". Considering the common features of these metaphors were collected in five different categories. The research aimed to answer the following questions: (a) Which metaphors were used by the teacher candidates to explain the concept of "village" ? (b) Given the common characteristics of the "village" concept under which groups can be classified for the metaphors? As a result, students in general "village" concept; Alliance - Draw a sense of intense human relationships and traditions - traditions in the forefront as a venue, healthy, peaceful and natural life, low-income and underprivileged, emigration as a place and natural food sources there are plenty of a place where they perceive as has been seen. As a result metaphors can be used as a significant research tool to describe the concept of "village" in understanding related perceptions.

The metaphors can be used as a powerful research tool when identifying and explaining the perceptions in which they have for elementary, student teachers students, and prospective teachers' "village" notions and the students metaphors and such researches can be important guides in the handling of topics in the geography curriculum and in the writing of textbooks because when the complex or abstract concepts are taught, the correct mental images is required. Semerci (2007) states that they can be a tool primarily preferred when explained the complex concepts and facts in educational metaphors. Based on this idea, it is recommended that simple studies are made from the students receive education in different types high schools, from prospective teacher in teacher training institutions or from the groups in which consist of teachers. Also metaphors should be investigated in terms of gender, class, age group, regional differences as well as other variables because a better understanding of the subject and a better implementation metaphor in schools is dependent on a number of such studies. In conclusion, the findings of this study give some hints for projecting how teacher candidates perceive the village concept. The metaphors which arise as a result of this study can be used as a powerful research tool for revealing, understanding and explaining the perceptions in which they have the notions relating to village. The metaphors can be used to help the signification of the word what are the issues that are important in the educational approaches in terms of educators. Educators can develop their thoughts, images and applications by using metaphors. Teachers who want to make effective teaching can develop and change their classroom activities in order to make sense of their roles and responsibilities with the metaphors (Çelikten, 2006, s. 276-277).

Key words: Metaphor, Teacher candidates, Village

[†]Corresponding Author: Nurettin Bilgen, Pamukkale University, Department of Social Studies Education, nbilgen@gmail.com

Hâkî'nin Süleymân-nâmesinde Harp Unsurları

Elements Related to Wars in Hâkî's Süleymân-Nâme

Kadir Alper*
Süleymân Demirel Üniversitesi

Özet

Klasik Türk Edebiyatı tarihi içinde hem Süleymân Peygamber hem de Kânûnî Sultân Süleymân'ın hayatlarını ayrı ayrı işleyen eserler yazılmıştır. Tümüne müşterek olarak Süleymân-nâme ismi verilmiştir. Kânûnî dönemi ile ilgili olan Süleymân-nâmelerde bazen padişahın tahta çıkışından ölümüne kadar olan olaylar ayrıntılarıyla anlatıldığı gibi bazılarında da sınırlı bir döneminden söz edilmektedir. Hâkî'nin Süleymân-nâmesi ise 1553-1555 yılları arasındaki İran Seferi ve Amasya Antlaşması ile sonuçlanan olayları içeren bir mesnevidir. Süleymân-nâmelerde siyasi, sosyal, askeri, ekonomik konularla ilgili pek çok bilgi görülebilmektedir. Kânûnî'nin döneminden bir kesiti anlatan Hâkî, olayları gözlemci bakış açısı ile anlatmaktadır. Harp zamanını nakleden ve bu nedenle harp edebiyatı açısından da önem taşıyan eser, 16 yy. manzum tarihleri içinde edebî bir belge olarak önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Kânûnî Sultân Süleymân, Mesnevi, Savaş, Tarih

Abstract

Classical Turkish Literature is known to have works that have been written on two different Suleiman, one that refers to the king Solomon, the other to the Ottoman ruler Suleiman. Literary works on the two personalities are named Süleymân-nâme. Those which tell about Suleiman the Magnificent describe either the period from his rising to the throne to his death or a certain event during his time. A case in point is Hâkî's Süleymân-nâme a work in the form of Mesnevi which describes the Ruler's war over Iran between 1553-1555 and on the treaty of Amasya thereafter. This kind of work is used to report a lot of information on politics, economics, military etc. Hâkî, the poet, reviews a time period from the Sultân's reign as a keen observer. The prose is particularly important as a documentary related to the 16th century in terms of wars at its time.

Key words: Classical Turkish Literature, Suleiman the Law-maker, Mesnevi, Wars, History

GİRİŞ

Harp edebiyatı, savaş ortamında bulunmuş ya da savaşın yapıldığı dönemi yaşamış şahısların ortaya koymuş oldukları manzum, mensur edebî ürünlerle ortaya çıkmıştır. Zamanla gelişen ve çeşitlenen bu edebiyatın zenginliği, bir milletin ulusal tarihinin köklülüğü ile uygunluk göstermektedir. Türklerin Orta Asya'da bulunduğu dönemlerde Orhun yazıtlarında, koşuklarda, yuğ törenlerinde (Köprülü, 2003, s. 95) izleri görülebilen harp edebiyatı örnekleri, Anadolu ve Balkanlara geldiği dönemden itibaren çeşitlilik gösterir. Dâsitânî halk hikâyeleri, Hamzâ-nâmeler, gazâvât-nâmeler, Battal-nâmeler, Saltuk-nâmeler, fetih-nâmeler, Murâd-nâmeler (Ceyhan, 1994; Kesik, 2009; Kadric, 2008), Selim-nâmeler (Argunşah, 2009), Süleymân-nâmeler vb. bu dönemin eserleridir (Levend, 2000, s. 4). Gazâ düşüncesinin müşterek olduğu bu tarz eserler, muhtevastaki küçük farklılıklara göre adlandırılmışlardır (Levend, 2000, s. 4-5). Savaş konulu eserler, yazılı ilk edebî örneklerden; günümüzde telif edilen eserlere kadar manzum ve mensur olarak çeşitlenerek artmaya devam

* İletişim: Kadir Alper, SDÜ Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, kadiralper@sdu.edu.tr

etmektedir (Gülşen, 2008, s. 85-89). Osmanlı tarihinde, Sultan Süleyman döneminde, cereyan eden sefer, savaş, fetih ve muahedeler çerçevesinde telif edilen Süleymân-nâmeler (Karataş, 2009) de harp edebiyatının önemli örneklerinden biridir.

Osmanlılar, Anadolu coğrafyasında Selçukluların bakiyesi olarak küçük bir beylik iken takriben iki yüz elli yılda “cihan imparatorluğu” kurmuşlardır. Beylik, dönemin şartlarına göre babadan oğula geçen bir sistemle yönetiliyor, âkil insanlar da yönetimde etkin bir konumda bulunuyorlardı. Dönemin siyasî ve sosyal şartlarını çok iyi değerlendiren Osmanoğulları, kısa zamanda kontrollü bir strateji ile dairesel bir şekilde genişleme sürecine girmişlerdir. Beylikten imparatorluğa doğru ilerleyen bu süreçte idarede; ekonomik, sosyal, siyasal, askeri açılardan çok kapsamlı bir yönetim ve organizasyon kabiliyetinin olması gerekiyordu (Ed. İhsanoğlu, 1994, s. 8-40). Bu bağlamda çağının şartlarında Osmanlılar, güçlü bir yönetim sistemi, buna dayalı olarak da güçlü bir ekonomik yapı oluşturmuşlardır. Daha çok tımar sistemine dayalı ekonomik yapı da güçlü ve seri hareket edebilen bir ordunun vücuda gelmesini temin edebilmiştir.

Hiyerarşik bir yapı olan orduda ise devlet başkanı konumunda olan pâdişâh, aynı zamanda tüm orduların başkomutanıdır. Beylerbeylikler, eyaletler ve yeri geldiğinde bağlı bulunan devletlerin askeri güçleri, büyük bir askeri güç oluşturuyorlardı. Sayısal çokluğun yanında niteliğe de önem veren Osmanlılar, ihtiyaçlara göre oluşturdukları askeri sınıfları zamanın teknolojisine uygun askerî teçhizatla donatmışlardır. Nicelik ve nitelik bakımlarından mükemmellik, en küçük rütbeli neferden sultana kadar üstün meziyetler, kuruluş ve yükselme döneminde hassasiyetle gözetilen özelliklerdendir.

Şeh-nâme vezin ve üslûbu ile telif edilen *Süleymân-nâme'de* de sözü edilen özellikleri görmek mümkündür. Klasik edebiyatta Osmanlı tarihi ile ilgili olan Süleymân-nâmeler, Kânûnî Sultân Süleymân'ın hayatından kesitler ihtiva etmektedir. Bu eserlerden bazıları, Sultân Süleymân'ın tahta çıkışından ölümüne kadar olan olayları içerdiği gibi bazıları da birkaç yılı kapsayan olayları anlatmaktadır. Niğde Kadısı Hâkî'nin padişahın emri üzerine telif ettiği 5176 beyitlik mesnevi biçimindeki eseri, sultânın Amasya antlaşmasıyla sonuçlanan İran seferinden söz etmektedir. *Süleymân-nâme*, pek çok açıdan incelenmeye açık bir eserdir. Yukarıda kısaca aktarılan bilgilerden sonra mesneviye harp çerçevesinde seçilen bazı başlıklar altında bakılmaya çalışıldı.

HÂKÎ'NİN SÜLEYMÂN-NÂMESİNDE HARP UNSURLARI

Devlet Başkanı ve Başkomutan Konumundaki Kânûnî Sultân Süleymân'ın Vasıfları

Eserin pek çok yerinde Kânûnî Sultân Süleymân'ın üstün vasıflarından söz edildiği gibi mesnevi tertibindeki sıraya göre sultânın övgüsünün bulunduğu kısımda [30 -112. beyitler arası] sözü edilen vasıflar muhtasar olarak anlatılır. Bu kısmın bâb başlığı şöyledir:

Büyüklük ve kudret göğünün yüce sultânı ve ulu hâkânı, huzur ve baht açıklığının en üstün şâhı; cihân mülkünde Allah'ın gölgesi, denizlerin hâkânı ve karaların sultanının övgüsü anlatıldı: Cihânı elinde tutan şâhların şâhı (Kânûnî Sultân Süleymân), yüksek karakterli, üstün seciyeli başı dik ve onurludur. Onun (bahtının) yıldızı uğurludur (bu nedenle her zaman üstündür)o dünyayı adaletiyle elinde tutar ve onun bağışlayıcılığı, emniyeti gökyüzü gibi kuşatıcıdır. O sultân, felek meydanının aslanı ve safları yaran kahramanıdır. O, peygamberin yolundan giden onurlu (bir) başkomutandır. O sultân, yeryüzü tahtında Allah'ın ışıldayan gölgesidir. Ay ve güneş, ışığını onun (kapısının) eşliğinden alır. Makamı yüce olan şâhların şâhı, cihânı alan Sultân Süleymân Hân (savaşmak için) asil atına bindiğinde; düşman, doğu ve batı istikametinde kaçacak yer arar. Gök kubbe gibi eğri kemanını tutup (düşmana) nişan alsa Sam ve Kahraman ona karşı gelemmez. Çünkü O, felek meydanını savaş meydanına çevirdiğinde ay ve güneş (dahi) onun nişangâhı olur. Ateş gibi (yakıcı) kılıcını eline alsa krallar onun heybetinden kırılırlar. Dönüp duran felek aslanına binerek gaza ettiğinde uçsuz bucaksız meydanlar onun naralarıyla dolar.

Demir mızrağını eline aldığı anda ise felek titrer zaman ve zemin (bu yüzden onun sadâlarıyla) inler. Altın kemendini düşmana attığında o kement, düşmanın canını boynunu bir yakalar. Cihan bağının gülü, başı dimdik servisi, şahların şahı ve dinin sultanı Sultân Süleymân Hân bütün küfür ehlinin elde ettiklerini yakıp yıkarak [onların bunca zamanki] kazançlarını (hazin) inlemelere çevirmiştir...

Müellif, fırsat buldukça *sultân-ı gerdûn-makâm*, *cihângîr-i ser-efrâz*, *cihândâr-ı adl ü dâd*, *şehen-şâh-ı dîn*, *sultân-ı din* gibi ifadelerle devletin başı ve tüm orduların başkomutanı konumunda olan sultânı yüceltmektedir. Bu durum, aynı zamanda esere hâkim olan bakış açısını da ortaya koymaktadır. 46 senelik hükümrânlığının takriben 11 yılını savaş meydanlarında geçiren Kânûnî'nin üstün özellikleri, devlet adamlığı ve komutanlığı; din, adâlet, emniyet, cömertlik, merhamet, yeri geldiğinde adaleti temin amacıyla gazap etme kavramlarıyla birlikte anlatılmaktadır. Söz konusu yaklaşım ve bakış açısı savaşın, barışın, yönetim anlayışının hukukî ve felsefî temellerini de göstermektedir. Bu bağlamda müellif, resmi bakış açısıyla erdemli sultânın önderliğinde hareket eden ordunun savaşı da barışı da dinin emirleri doğrultusunda yaptığı imajını oluşturmaktadır:

Melekdür melekveş ħalîm ü selîm
Süleymân Ħân ibn-i Sulţân Selîm [183]

Bir melek-ĥû pâdişâh-ı heft kişversün bülend
İrmesün ĥüsnüñ bahârına ĥazân idüp güzend
Taĥuben küffâr u mülĥid boynına ĥâm-ı kemend
Dest ü pâyin bağlayup a‘dâ-yı dîniñ bend bend
‘Asker-i İslâm ile manşûr u şadân ol yüri [Muhammes-f]

Ayrıca yukarıda, muhammesin altıncı bendinde yedi iklimin melek hasletli pâdişâhına dua eden şair, bendin sonuna doğru pâdişâha seslenmektedir. Müellif; sultândan, dine açıkça karşı gelenlerle dinden dönenlerin boynuna, el ve ayaklarına (tutsaklık) kemendi dolmasını, bu halde kendisinin (pâdişâhın) İslam askeri arasında huzur ile yürümesini istemektedir.

Osmanlı askerleri din yolunda olmakla başları diktir ve çokluklarıyla da yeryüzünü kaplamışlardır:

Cihâni tatar ser-firâzân-ı dîn
Ķamu ‘asker olur ser-â-ser zemin [375]

Süleymân-nâme'nin pek çok yerinde Kânûnî, üstün vasıflarıyla teşbih ve mecaz üzerinden anlatılırken 12 beyitte yine sözü edilen sıfatların yanında doğrudan ismi zikredilmek suretiyle yer almaktadır.

Ordu Komutanı Konumunda Olan Vezir-i Azam Rüstem Paşa'nın Vasıfları

Klasik mesnevi tertibinde sultândan sonra baş vezirin vasıflarının anlatıldığı bölümün [113 -144. beyitler] başlığı da şöyledir:

En büyük vezir ve kumandan, (Süleymân Peygamberin veziri Âsaf gibi) cihânın güven bulduğu ve felek tezgâhında dokunan işlerin ilan edicisi, onurlu, başı dik fâtilh, Rüstem (Paşa)'in övgüsü beyân edildi : [Nr. 5a]

Dinin emirlerini yerine getirmeyle başı dik olan Vezir (Rüstem Paşa) ilme, din ve yakîn (bir şey hakkında kesin malumata sahip olma) bilgilerine sahiptir. O; İlim, hak ve adâletle hükmeder, dört bir tarafa da cömertlik ve bağışta bulunur. Araştırma, inceleme hususunda ince ve esaslı görüş sahibidir. Bütün dünya ona hürmet etmekte, melekler (dahi) onun hizmetinde bulunmaktadır. (Rüstem Paşa) büyüklük ve heybetiyle (rezmde) aslanlar gibi kan saçıcı, yiğitlikte de zamanın parısı ve

kaplanı(gibi)dir. Onun (Rüstem Paşa'nın) gücü karşısında dünyanın bütün pehlivanları âciz olduğu gibi kâfirler de başları önlerinde ve aşağılanmışlardır. O, aydınlığın ta kendisidir, onun adaletli ve doğru yönetimiyle dünya huzur bulmaktadır. Dini, İslam'ı ve adaleti himaye eden vezir, dört yana canlılık ve cömertlik vermektedir. Her karmaşık ve zorlukta varlığı hayat verici olan vezir, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi olan sultânın emrindeki ülkeler fetheden kumandandır. [122 -123] Rüstem Paşa, ilim irfân meclislerinde boy gösteren bir serv-i revân, savaş meydanlarında da kükreyen bir aslana teşbih edilmiştir. [125] Pâdişâhtan sonra o kadar yüce bir makamı temsil etmektedir ki sultân, peygambere vekildir, vezirizam da sultâna vekâlet etmektedir. [133]

Anlatımında resmî ve olumlu bakış açısını devam ettiren şair, savaşta mücadelenin ve barışta da ilim, irfân meclislerinin hakkını veren bir devlet adamı – komutan betimlemesi yapmaktadır. Halifenin halifesi olma yönünden de makamının kutsallığı bulunmaktadır. Şair, Rüstem Paşa'yı temsil ettiği makâma uygun bir karakterde görmektedir:

Adı Rüstem-i şîr amma melek
Tutup emrini cân ile nüh felek [1139]

Şehen-şâh-ı devrâna maqbûl-i hoş
Ser-i pehlevânân u serdâr-ı ceş [1140]

Alt Kademedeki Komutanların, Beylerin Vasıfları

Ordu; savunma ve savaşma maksadıyla kurulmuş hiyerarşik bir sistemdir. Eserde daha alt kademedeki komuta heyetlerini, hiyerarşideki konum ve sorumluluklarına göre, bey, mîr, serdâr, ağa, çavuş ismiyle anılan komutanlar oluşturmaktadır. Bu komutanların vasıfları özetle şöyledir:

Mîrler, ağalar; Gelen fermana itaatle dört bir yandan askerleriyle gelip hazır olurlar. [645-651]

Gelürler ağalar emirân bile
Turup pehlevânân u şîrân bile [680]

Böyle bir görevde bulunmanın huzur ve sevinciyle gayet disiplinli ve düzenle tertip olmuşlardır:

Gelür cümle kul hıdmete şâd-mân
Ağalar dağî mîrler kâm-rân [681]

Müzeyyen müretteb vezîr ü emîr
Ağalar dağî herbiri şîr-gîr [682]

Ağalar, mîrler çoklukları, tertibi ve yol göstericilikleriyle yıldızlara teşbih edilmiştir:

Müretteb turup cümle encüm-mişâl
Kamu nîk-baht u kamu nîk-fâl [683]

Savaşmaya hazır olduklarının ve sultânlarıyla iftihar ettiklerinin emaresi olan naralarıyla sultânın karargâhında cem olurlar. Vezirler, ağalar, mîrler timsahlar gibi zırhlı, kaplanlar gibi de savaşmaya hazırdırlar. [684-686]

Askerlerin vasıfları

Osmanlı askerleri; yiğitlik, cesaret, atılganlık ve savaşçılık yönünden ejder, aslan, kaplan, panter gibi yırtıcı, vahşi varlıklara benzetilmektedir:

Felek-fer ü bebr ü peleng-i zamān
Sebük-seyr ḥandān u gerdūn-tüvān [2912]

Cihān tevseni gibi ejder-miṣāl
Cihāngīr ü serbāz ü āteş-fi'āl [2913]

Çekildi çün ol ejdehā-yı dilīr
Hemāndem ṭurup ol şeh-i şīr-gīr [2914]

Asker her zaman savaşa hazır olmalıdır. Eğer askerin savaşma kabiliyeti yoksa derhal düzeltilmesi için mehil verilir. Bu müddetin sonunda da asker nitelik ve nicelik açısından kusursuz hale getirilir. [783-785]

Diğer yandan asker sayıca çok olmalıdır eğer düşmana mukabil gelecek çoklukta asker henüz yok ise rezm yerine bezm edilmelidir:

Eger az ise 'askeri rezm için
Otursun cihāngīrlere bezm için [786]

Savaşa hazır hale gelen askerler yürüdüklerinde adeta ateş saçan ejderlere teşbih edilmişlerdir:

Buyurdı ki 'asker yürüsün hemān
Olup her biri ejdehā-yı demān [977]

Askerler tepeden tırnağa zırlı ve silahlıdır, ellerinde kılıç, mızrak ve baltalar bulunmaktadır. Okçular, atlılar ve piyadeler askerin tertip sırasını da göstermektedir:

Ele alalar tīğ ü tīr ü teber
Kemāndār u esb-efken ü şīr-i ner [979]

Alay düzeninde saflar halinde ilerleyen askerler canlarını hiçe sayan koşturan aslanlara benzetilmişlerdir:

Yürüyüp alaylar ṭuta şaf-be-şaf
Segirdüp kamu şīrlere cān-be-kef [980]

Doğruluk ve adaletin aslan yürekli askerleri, gece gündüz huzurla pâdişâhın hizmetinde bulunmaktadır:

Rikābında olup şeb ü rüz şād
Ṭolup 'asker-i şīr-dil-i 'adl ü dād [160]

Asker, İslam askeridir. Sultān bu askerin arasında seçkin ve huzurludur. [Muhammes I-f]

Askerî Casusluk Faaliyetleri

Osmanlı ordusunun şiddetli gücü yanında düşmanı sürekli gözleyen ve Osmanlı karargâhına bilgi aktaran casusları bulunmaktadır: 132. Bâb :“*Sultân-ı ‘âdil ü pâdişâh-ı mu‘tedil alay bağlayup Kırs üzre qarîb olduḡda [110b] cāsūs-ı şîr haber irgürdi ki şeh daḡı alayıyla Kırs üzre yetiḡdi*”

Ki cāsūs iriḡdi o şehden nihân
Ki gelmiş iriḡmiş şeh-i bed-niḡân [2813]

Savaş aletlerinin tasviri

Pâdişâhın ordunun başında bulunduḡu bütün seferlerde; savaş araç, gereç ve mühimmatının tedarikinin teminine yönelik toplantılara pâdişâh nezaret etmektedir:

“*Sultân-ı ‘âli-cenâb vü pâdişâh-ı zerrîn-rikâb hurşid-i kâm-yâb ü cihângir çün âfitâb divân-ı ‘âli kılup cemi‘ erkânla mühimmât-ı sefer için divân itdiler*” [V. 23a]

Savaşta, dönemin her türlü kesici, delici ve ateşli silahları kullanılmaktadır:

Top, Tüfek, ok, yay, kılıç, gürz, kemend, nîze ve atlar

Tüfekler ve toplar, savaş meydanında gök gürültüsü gibi sesler çıkarırken şehir; arslan, kaplan, timsah gibi yırtıcı, cesur askerlerle dolmuştur:

Atup her biri r‘ad gibi tüfeng
Ṭolup şeh şîr ü peleng ü niheng [1246]

Atar cümle şîrân u mirân tüfeng
Daḡı ṭoblar hemçü şîr u peleng [1480]

Tüfek, ok, yay ve kılıçlar kaplan-misâl askerlerin ellerindedir diğerk taraftan şair asker sayısı hakkında kesin rakamlar bildirmektedir:

Konar çevreye on iki bin peleng
Tutup tîr ü tîḡ u kemân u tüfeng [3861]

Tüfeḡin, topun uzaktan imha edici özelliğini üstü kapalı eleştiren şair, askerlerin yakın dövüş isteğini yırtıcı ve avcı varlıklar üzerinden anlatmaktadır:

Koyup topu terk eyleyelim tüfeng
Olup şîr u bebr u peleng ü niheng [4164]

Ejderha gibi heybetli atlara binen süvariler, ellerinde gürz, kemend ve kılıçlarla savaşırlar; Ellerinde kılıçlarıyla savaşan beyler savurdukları kılıç darbeleriyle can almaktadırlar:

Süvâr oldı bir ejdehâveḡ semend
Alup tîḡ-ı hünin ve gürz ü kemend [4378]

Virün gürz ü tîḡ ü kemân u kemend

Eger nīze vü tīr yāhūd semend [912]

Ki ferdā kamu mīrler cān-feşān
Binüp esb ala ele tīr ü kemān [1944]

Gemiler, Kadırgalar

Yelkenli gemiler ve kadırgalar Osmanlı donanmasının önemli bölümünü oluşturur; görevleri sona erdiğinde kendilerine korunak olan yerlere yavaşlar:

Cemi’-i sefīn yüz sürüp hem-çü bād
Gelürler kenāre bulurlar murād [5123]

Düzülmüşdi kaçırğalar muntazır
Olur cümle şeh girmege müftehir [1463]

Düşmanın Tasviri

Adâlet ve doğruluğun timsâli Kânûnî Sultân Süleymân’ın başında bulunduğu ordunun savaş meydanında karşısına çıkan orduyu yöneten şâhın vasıfları, daha çok olumsuz bir biçimde şu şekilde anlatılır:

O Şâh (Tahmasb)’ın işi gücü hile, düzen ve aldatmadır yaptıklarıyla elde ettiği kazancı da çapulculuk ve zulümdür:

İşi vü gücü mekr ü hud’ ü firīb
Hemān kârı vü kesbi zulm ü nehīb[814]

Safevî hükümdârı Şâh Tahmasb, savaşta her türlü şeytanî işleri yaptığından zerreden dahi küçük ve düşüktür.

Virüp niçe iblisi başına hem
Velī rezmde zerreden daħī kem [815]

Dünyayı kargaşaya ve mazlumların feryadına boğan [816] şâh, sözde şâhtır. Aslında kalbi itibarıyla dinden uzak, imandan mahrumdur bu sebeple gücü yettiğince zulüm ve haksızlık etmektedir:

Adı şâhdur gönül ilhâdda
Güci irdüğine zulm ü bî-dâdda [817]

Güçsüzlere zulüm etmekten çekinmeyen, sözleriyle âleme ateşler saçan şâh, savaş gördüğünde uçacak kaçacak yer arar:

Çoşan söylese ‘âleme od saçar
Velī rezm görse kaçar vü uçar [818]

Safevî Şâhı Tahmasb ve mahiyetinin; Osmanlı askerleriyle yiğitçe, mertçe savaşmaktan uzak olduğunu şair, sūfî - sâfî sözcüklerinin söyleyiş ve mânâ ilgisiyle bir sonraki beyitle de irtibatlandırarak anlatmaktadır. Tahmasb’ın dinî liderlik vasfının ve savaşçılık yeteneğinin sorgulandığı söz konusu beyitlerde, şâhın her iki konuda da yetersizliği vurgulanmaktadır:

Çü şūfī disen gönli şāfī degül
Eger şeh disen rezme vāfi degül [819]

Ne hālin bilüp bir arada turur
Ne asker çeküben mukābil yürür [820]

Şair, Osmanlı resmî bakış açısıyla düşman konumunda bulunan Tahmasb'ı ve mahiyetini her fırsatta aşağı görme eğilimindedir. Bu durum, Osmanlı ordusunun fizikî gücünün bir yansıması olarak görülse de askerin moral ve motivasyonu açısından da bir çeşit propaganda özelliği taşımaktadır.

Karargâh

Karargâh (Otağ), pâdişâhın ve vezirlerin bulunduğu yerdir. Burada her zaman protokol kuralları uygulanmaktadır. Pâdişâhın İzmit önlerinde kurulan otağı oldukça görkemlidir, feleklerin bağrına ulaşacak kadar mübalağalı bir heybeti vardır:

Çonup İznikimid önünde otâk
İrüp şadr-ı eflâke 'ayyūka tāk [1690]

Bu üşlûb u āyīn ile ol emīr
Düşüp önüne niçe bīn şīr-gīr [1691]

Ordunun intikali, konaklaması, güvenliği ile ilgili her türlü karar otağ içinde alınır. “Şāhib-i 'izz ü celāl ü müşāhib-i 'azimet ü iqbāl sulţān-ı berrin ü şehen-şāh-ı bahrīn sa'ādet ü devlet ü 'izzet ü ref'et ile otâğ-ı hümāyūn Akşehir'e maşar fermān kıldılar” bâbında karargâhın Akşehir'de kurulması kararlaştırılmıştır:

İrişdi çün Akşehr'e ol pâdişāh
Şehen-şāh u sulţān u zıll-ı İlāh [1917]

Çuruldı otâğ-ı hümāyūn 'ayān
Aşup bāb-ı 'āliye hırz-ı emān [1918]

Olup mīrler şīrler hem-'inān
Turlar selāmlaya tā kim o hān [1919]

Çü geldi cihāngīrler hem-'inān
Olup ejdehālar gibi hūn-feşān [1920]

Gelür kevkeb ile şehen-şāh-ı dīn
Otâğa koyup oldı çün ol emīn [1921]

Selām eyleyüp 'askerine o şāh
Nüzül itdi sulţān-ı 'ālem-penāh [1922]

Otağın etrafında silahlı, zırhlı ve ellerinde bayraklar olan muhafızlar bulunmaktadır:

Müselliḥ kamu şanasun ki āhenīn

utup ellerinde direfş-i gzn [1528]

urulmuş otĝ-ı hmyn 'ayn
Hvlide bunlar olup psbn [1529]

SONUÇ

Hk, *Sleymn-nme* adlı eserini Niĝde kadsyken pdişhn emriyle telif etmiştir. Eserde, Knn'nin mahiyetinde yürütülen Van, şirvan, Revan, Isfahan, Nahcivan gzerghlarındaki sefer ve savaşlar tasvir edilmektedir. 5176 beyitten oluşan ve mesnevi nazım şekliyle telif edilen eser; edebi, tarihi açıdan özellikle de harp edebiyat açısından önem taşımaktadır. Dönemin siyasal, askeri, sosyal zihniyetinin yansıması *Sleymn-nme*'nin neredeyse tamamında görülebilmektedir. Saray tarafından grevlendirildiĝini eserinde ifade müellif, seferin başlangıcından, anlaşma ile sonuçlanmasına ve ordunun tekrar İstanbul'a dönüşüne kadar olan safhaları resm bir üslup ve bakış açısıyla anlatmaktadır. Özelde Hk'nin eserinde, genelde bu tarz eserlerde emir-komuta anlayışı, düşmana bakış as, askerlerin ve komutanların askerlik vasıfları, dönemin savaş teçhizatı vb. harple ilgili pek çok bilgiye tesadüf edilmektedir. Klasik edebiyat dairesi içinde bilhassa 15, 16 ve 17. yüzyıllarda yoĝun olarak verilen şeh-nme, fetih-nme, zafer-nme, gazvt-nme, Selim-nme, Sleymn-nme gibi eserler edebi kıymetlerinin yanında tarihi, sosyolojik, antropolojik pek çok bilgiyi içermektedir. Harp sürecini ve ann gözlemci bakış asyla, edeb bir dille anlatan eserleri çok yönlü olarak incelemek gerekmektedir. Bu tür eserlerin ortak olan ve olmayan taraflarıyla, ĝh Srr Levend'in aıĝ yolu genişletilerek, kll olarak tasnif ve tahlile ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Argunşah, M. (2009, Fall). Türk Edebiyatında Selmnameler. *Turkish Studies*, 4(8), 31-47
- Ceyhan, A. (1994). Bedr-i Dilşd Murd-nmesi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Gülşen, H. (2008). Milli Mücadele Döneminde Savaş Edebiyatmz. *lmi Araştırmalar*, 25, 85-96.
- hsanoĝlu, E. (1994). Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi. İstanbul, İRCİCA.
- Kadric, A. (2008). Murd-nma. Orientalni İnstitut u Sarajeva, Sarajeva
- Karataş, A. (2009-Bahar). Sleymn-nmeler. *Yaĝmur dergisi*, 42.
- Kesik, B. (2009). *Derviş Paşa Murd-nmesi*. Giresun, Kiraz Ofis Baskı Merkezi
- Köprülü, M. F. (2003). *Türk Edebiyat Tarihi*. Ankara.
- Levend, A. S. (2000). *Gazavt-nmeler ve Mihaloĝlu Ali Bey'in Gazavt-nmesi*. Ankara, TTK Yayınları

Elements Related to Wars in Hâkî's Süleymân-Nâme

Kadir Alper[†]

Süleyman Demirel Üniversitesi

Extended Abstract

In our classical literature, the source of inspiration of the works known with the names of gazâvât-nâme, fetih-nâme, zafer-nâme, Selîm-nâme, Süleymân-nâme is mostly Firdevsî's *Şeh-nâme*. These works include a lot of literary, historical, sociological, anthropological, etc. information. They are accepted as the literary documents since a great deal of them were written by the poets witnessing the era. In our literature history, lots of works which separately analyze the lives of Süleyman The Prophet and Süleyman The Magnificent have been written, and they have been all called Süleymân-nâme.

Classical Turkish Literature is known to have works that have been written on two different Suleiman, one that refers to the king Solomon, the other to the Ottoman ruler Suleiman. Literary works on the two personalities are named Süleymân-nâme. Those which tell about Suleiman the Magnificent describe either the period from his rising to the throne to his death or a certain event during his time. A case in point is Hâkî's Süleymân-nâme a work in the form of Mesnewî which describes the Ruler's war over Iran between 1553-1555 and on the treaty of Amasya thereafter. This kind of work is used to report a lot of information on politics, economics, military etc. Hâkî, the poet, reviews a time period from the Sultân's reign as a keen observer. The prose is particularly important as a documentary related to the 16th century in terms of wars at its time.

Key words: Classical Turkish Literature, Suleiman the Law-maker, Mesnewi, Wars, History

[†]Corresponding Author: *Kadir Alper, Suleyman Demirel University, Education Faculty, Department of Turkish Education, kadiralper@sdu.edu.tr*

Coğrafya Öğretmenlerinin Meslek Tercihlerinde Lise Coğrafya Öğretmenlerinin Etkisi Üzerine Bir Çalışma

Geography Teachers' Job Preferences: A Study on Influence of the High School Geography Teacher

Adem Özder*

Özet

Bu çalışma Coğrafya öğretmenlerinin mesleklerini seçiminde Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkisinin olup olmadığı, eğer bir etkiden söz edilecekse bu etkinin seviyesi ve nasıl gerçekleştiği, böyle bir etki yok ise Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçimlerinde hangi faktörlerin etkili olduğunu incelemektedir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcıların çoğunluğu (% 60,8) meslek seçimlerinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin herhangi bir etkisi olmadığını vurgularken geri kalan yaklaşık % 40'ı ise Lise Coğrafya öğretmenlerinin kendilerinin meslek seçiminde belli bir seviyede etkisinin olduğunu belirtmiştir. Coğrafya öğretmenlerinden meslek seçimlerinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkili olduğunu düşünenler daha çok alan bilgisi ve öğretmenlik formasyonun ön palanda olduğunu vurgularken böyle bir etkinin olmadığını iler süren Coğrafya öğretmenleri ise meslek seçimlerini Coğrafyaya yönelik ilgi ve sevgiyle açıklamakla birlikte, “üniversite giriş sınavlarında başka bir bölüm kazanılamaması”, “aile etkisi”, “tercih hatası” ve “şans faktörü” sınav yöntemi ve diğer faktörler gibi çeşitli etkenlerle açıklamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya öğretmenleri, Meslek seçimi, Öğretmen etkisi, Coğrafya eğitimi

Abstract

In this research, it is investigated whether the high school geography teachers in the research played a role or not in the selection of geography teaching as a profession. If so the level of this effect and how it has been realized, if not what are the factors affected the profession choices of geography teachers other than the effect of their high school geography teachers were investigated. Research results revealed that almost 61% of the participants stated that their high school geography teachers did not affect their choice of profession while remaining 39% indicated that their high school geography teachers played a role on selecting their professions to a certain level. The participant teachers who think that their high school geography teachers affected their choice of profession underlined the control of their high school geography teachers' discipline and teaching formation on geography. The other teachers who did not agreed with the idea that their high school teachers played a role on their profession choices explained their choices of geography teaching profession by a number of factors including their interest in geography, family factor, preference mistake in university entrance exams, and chance.

Key words: Geography teachers, Profession choices, Teacher effect, Geography education

*İletişim: Dr. Adem Özder, ademozder@gmail.com

GİRİŞ

Bir eğitim ve öğretim kurumunda bilgi, beceri ve tecrübeyi öğrencilere çeşitli metot ve tekniklerle aktaran ve bu uygulamaları kendine meslek edinmiş olan kişi olarak tanımlanabilecek olan öğretmenlik, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Maddesine göre ise devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği olarak tanımlanmıştır (Ergen ve Metin, 1982).

Coğrafya öğretmenliği ise fiziki, beşeri ve ekonomik unsurların yeryüzündeki dağılışı, bu dağılışa etki eden faktörler, bu unsurların diğer unsurlarla karşılıklı etkileşimleri ve çeşitli ölçeklerde sürdürülebilir olarak nasıl kullanılabileceği gibi konuları sebep-sonuç, bağlantı, dağılım, hareket gibi çeşitli ilkeler doğrultusunda öğrencilere aktarma mesleği olarak tanımlanabilir (Doğanay, 2002). Coğrafya öğretmenlerinin bu süreçte öğrencileri coğrafi bilgi ile donatma, onlara gerekli becerileri kazandırma ve yerelden hareketle bir dünya insanı olma yolunda Coğrafi Bilgi Sistemleri, Uzaktan Algılama, çoklu medya ortamları gibi güncel araç gereç ve alana yönelik öğretim metotlarını kullanması ise onların mesleki başarılarını artırma yönünde en önemli faktörleri oluşturmaktadır (Karakuyu, 2008; Kılınç, 2013).

Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenler, eğitim ve öğretim görevlerinin yanında bir belli ölçüde yönlendirme ve rehberlik açısından da isteyerek ya da istemeyerek önemli bir rol oynamaktadır. Bu açıdan bakıldığında diğer tüm alan öğretmenleri gibi Coğrafya öğretmenleri de öğrencileri açısından önemli bir rol model olduğu ve öğrencilerinin meslek seçiminde belli bir seviyede etkili oldukları söylenebilir. Bununla birlikte böyle bir rolün varlığının yanında, bu rolün tam olarak ne olduğu ve öğrenciler üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu konusu Coğrafya eğitimi araştırmaları açısından önemli bir araştırma konusu teşkil etmekle birlikte bu konuda ulusal ve uluslararası literatürde yeterli kaynağın bulunduğunu ifade etmek mümkün görünmemektedir.

Ulusal ve uluslararası alanda yapılmış olan Coğrafya mesleği ile ilgili yayınlar genel olarak değerlendirildiğinde bu yayınların:

- Coğrafya öğretmenlerinin mesleki sorunları (Şahin, 2001),
- Mesleğe bağlılıkları ve mesleğe bakış açıları (Tamilenthi ve Mohanasundaram, 2011),
- Coğrafya öğretmenlerinin mesleklerini icra etmeleri üzerinde etkili olan faktörler (Brooks, 2012),
- Mesleki açıdan Coğrafyanın önemi ve kullanımını (Demirci, Sekin ve Ünlü, 2002),
- Coğrafya öğretmenlerinin mesleğe yönelik tutumları (Karahan, 2005; Özder, Konedralı ve Zeki, 2010),
- Mesleğe yönelik olarak Coğrafyacıların ihtiyaç duyacağı beceri, yeterlilikler ve hedefler (Öztürk ve Eroğlu, 2013; Solem, Cheung ve Schlemper, 2008; Solem, Kollasch, ve Lee, 2013),
- Coğrafya öğretmen adaylarının mesleğe yönelikalığı, tutum ve kaygıları (Gümüş ve Çapar, 2011; Kılınç ve Ateş, 2013; Sezer, 2010) gibi konular üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Yukarıda değinilen çalışmalardan birinde öğretmenlerin meslekle ilgili problemleri üzerinde duran Şahin (2001), bu problemleri müfredatlar la ilgili problemler, lisans eğitiminde yaşanan problemler, ders araç-gereçleri ile ilgili problemler, ders kitaplarına yönelik problem ve diğer problemler olarak 5 ana kısımda toplamıştır (Şahin, 2001, s. 61-62). Ortaöğretim Coğrafya öğretmenlerinin mesleki bağlılıkları ve mesleki bakış açıları üzerinde duran Tamilenthi ve Mohanasundaram (2011) ise okulun yeri (kır, şehir), eğitim dili (Tamil ve İngilizce) ve okul türü (devlet ve özel) ve mesleki bağlılık ve bakış açısı arasındaki anlamlılığı incelemiş demografik özelliklerle eğitim dili ve okul türü arasında bir anlamlılık bulmuş olmalarına rağmen, okulun yeri ile demografik özellikler arasında bir fark tespit edememişlerdir (Tamilenthi ve Mohanasundaram, 2011, s. 154).

İngiltere'de Coğrafya öğretmenlerinin mesleklerini icra etmeleri üzerindeki faktörleri inceleyen Brooks (2012), öğretmenlerin özellikle eğitim politikaları ile sınıf ortamında yaşanan problemler arasında sıkıştığı üzerinde durmuş, bu sıkıntının özellikle kapsamlı çözüm önerileri sunan Coğrafya

eğitimi araştırmaları ve uluslararası ortak çalışma ve projelerle çözülebileceği üzerinde durmuştur (Brooks, 2012, s. 297). Demirci ve diğerleri ise (2002) Türkiye’de mesleki açıdan Coğrafyanın önemi ve kullanımı üzerinde durdukları çalışmalarında Coğrafyanın yapı, içerik ve mesleki açıdan birçok imkân sunduğu ancak ülke olarak bundan coğrafi bilginin tespit, üretim ve öğretiminde karşılaşılan çeşitli problemlerden ötürü bu imkânlardan yeterince faydalanılamadığı değerlendirilmiştir (Demirci ve diğ., 2002, s. 171).

Öztürk ve Eroğlu ise (2013) Coğrafya öğretmen yeterliklerini inceledikleri çalışmalarında Coğrafya öğretmenlerinin 2005 Coğrafya Öğretim Müfredatı’nın yansıttığı yeterlilik alanlarını yeterince hayata geçiremedikleri ve hatta bu yeterlik yaklaşımlarına aykırı uygulamalarını sürdürdüklerini tespit etmişlerdir (Öztürk ve Eroğlu, 2013, s. 630). Amerika’da Coğrafya ile ilgili mesleki kariyerler, buna yönelik olarak iş dünyasının Coğrafyacılar beklediği yeterlilikler üzerinde önemli çalışmaları olan Solem ise (2008, 2013) bu çalışmalarında genel olarak iş dünyasının çalışanlarından zaman yönetimi, yazım yeterlilikleri, bilgi yönetimi ve bilgisayar yeterlilikleri gibi genel becerilerin yanında arazi çalışmaları becerileri, disiplinler arası çalışma yeteneği, mekânsal düşünme gibi coğrafi yeteneklere asgari seviyede sahip olmaları gerektiğini bekledikleri üzerinde durmuştur (Solem, 2008, s. 356; Solem ve diğ., 2013, s. 92).

Sezer 2010 yılında Türkiye’de Coğrafya öğretmen adaylarının mesleğe yönelik endişelerini ele aldığı çalışmada, adayların genel olarak mesleğe yönelik endişelerinin düşük seviyede olmakla birlikte onların mesleğe yönelik olarak kişisel, görev ve etki merkezli bir endişe düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte yazar öğretmen adaylarının mesleki endişelerinde cinsiyet ve öğretim görülen programın bir etkiye sahip olmadığını belirlemiştir (Sezer, 2010, s. 788). Gümüş ve Çapar ise (2011) Coğrafya öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarında okudukları üniversite, ebeveynlerinin mesleği, ailelerinin ekonomik durumu gibi faktörlerin belirleyici olduğunu ifade etmişlerdir. Coğrafya lisans öğrencilerinin kariyer planları ile ilgili görüşlerine yer veren çalışmalarında Kılınç ve Ateş (2014), sonuç olarak öğrencilerinin yaklaşık yarısının meslek olarak öğretmenliği tercih ettiklerini vurgularken diğer yarısının ise lisansüstü eğitimi hedeflediklerini belirlemiştir. Bununla birlikte Coğrafya lisans öğrencilerinin istihdam edilip edilememesi açısından önemli bir kaygı taşıdıkları da çalışmanın diğer bir sonucunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada ise yukarıdaki çalışmalardan farklı olarak Coğrafya öğretmenlerinin meslek olarak Coğrafya öğretmenliğini seçmelerinde etkili olan faktörler üzerinde durulmuş, bu kararları üzerinde özellikle Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkili olup olmadığının tespiti hedeflenmiştir. Bununla birlikte söz konusu etkinin ne olduğu ve nasıl gerçekleştiği de araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır. Araştırmaya katılan Coğrafya öğretmenlerinin mesleki tercihlerinde Lise Coğrafya öğretmenleri dışında nelerin etkili olduğu da okuyuculara genel fikir vermesi amacıyla ele alınmıştır.

YÖNTEM

Genelde Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçiminde etkili olan faktörlerin, özelde ise Lise Coğrafya öğretmenlerinin bu seçimde etkisinin irdelendiği çalışma aşağıda verilen araştırma soruları etrafında örgütlenmiştir. Bunlar:

- Coğrafya öğretmenlerinin meslek tercihlerinde Coğrafya öğretmenlerinin bir etkisi var mıdır?
- Eğer böyle bir etkiden bahsedilecekse bunun derecesi nedir?
- Bu etki nasıl sağlanmıştır?
- Eğer Lise Coğrafya öğretmeni meslek seçiminde etkili olmamış ise (“Coğrafya öğretmenlerinin meslek tercihinde” hangi faktörler etkili olmuştur?)

Yukarıdaki hedefler ve araştırma soruları doğrultusunda bir “Coğrafya Öğretmenlerinin meslek tercihlerinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkisinin belirlenmesi anketi” hazırlanarak İstanbul, Sakarya, Ankara, İzmir ve Hatay’da Devlet Liseleri, Özel Liseler ve dershanelerde görev yapan toplam 125 Coğrafya öğretmenine gönüllülük esasına göre yüz yüze uygulanmıştır. Uygulama anketi aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

- Demografik sorular: Bu sorular Coğrafya öğretmenlerinin mezun oldukları lisans programı (Eğitim Fakülteleri Orta Öğretim Sosyal Alanlar Bölümü, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalları ve Fen Edebiyat Fakülteleri Coğrafya Bölümleri çalıştıkları kurum (devlet okulu, özel okul ve dersane), cinsiyet ve mesleki tecrübe gibi özelliklerin ve bu özelliklerin mesleki tercihlere bir etkisinin olup olmadığının tespitine yönelik olarak hazırlanmıştır.
- Coğrafya öğretmenlerinin meslek tercihine yönelik olarak hazırlanmış açık uçlu sorular: Bu sorular genel itibarıyla Coğrafya öğretmenlerinin meslek tercihlerinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkisi, varsa bu etkinin derecesi ve hangi yönde olduğu ve son olarak da eğer meslek tercihlerinde lise Coğrafya öğretmenlerinin bir etkisi yok ise meslek tercihlerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesine yönelik olarak hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır.

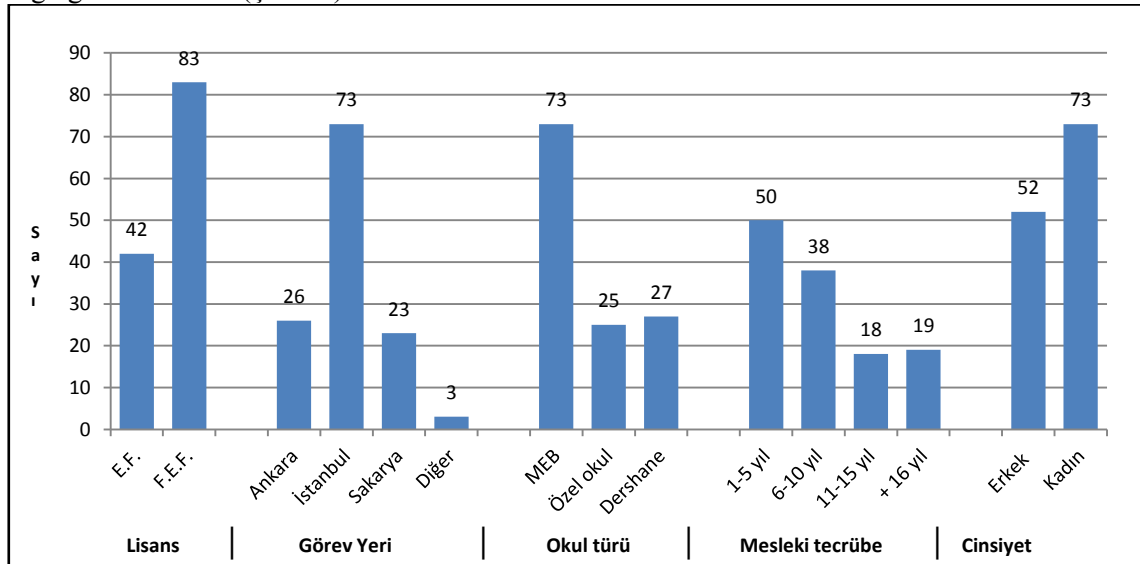
Verilerin yorumlanmasında sıklık analizleri ve karşılaştırmalı tablolar kullanılmış olup açık uçlu sorularda ise öğretmenlerin verdiği cevaplar kendi aralarında gruplandırılmıştır. Özellikle Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçimlerinde lise Coğrafya öğretmenlerinin etkisi ve meslek seçiminde etkili olan diğer faktörlere ilişkin gruplandırma kategorilerinin belirlenmesinde anketler iki defa okunmuş ve benzer cevaplar aynı kategori altında değerlendirilmiştir. Anketlerin güvenilirliğinin sağlanmasında ise konunun uzmanı iki akademisyene anketler ulaştırılmış ve onların yaptığı gruplandırma ile yazarınkiler karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda %95 oranında benzer gruplamalar olduğu tespit edilmiştir.

BULGULAR

Demografik Özellikler

Farklı illerde görev yapan 125 Coğrafya öğretmenine uygulanan anketin demografik özelliklerine bakıldığında katılımcıların % 58,4'ünün (n= 73) kadın, % 41,6'sının (52) ise erkek öğretmenlerden meydana geldiği görülmektedir. Yine katılımcıların büyük bir bölümünün (% 66,4) lisans öğrenimlerini Fen-Edebiyat Fakültelerinde tamamladıkları geri kalan % 33,6 (n= 42) bir kısmın ise Eğitim Fakültesi mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların görev yaptıkları illere göre dağılımında İstanbul en önemli yeri tutarken, bunu Ankara, Sakarya ve diğer iller takip etmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası devlet okullarında görev yaparken, geri kalan kısmı ise özel okul ve dersanelerde çalışmaktadır. Ankete katılan Coğrafya öğretmenlerinin meslekli tecrübeleri ele alındığında %70,4'lük bölümünün 1 ile 10 yıllık bir tecrübeye sahip olduğu, geri kalan % 29,6'lık kısmının ise 10 yıl ve üzeri bir mesleki tecrübeye sahip olduğu görülmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Coğrafya Öğretmenlerinin Meslek Seçiminde Lise Coğrafya Öğretmenlerinin Etkisi

Çalışmada demografik nitelikleri belirlemeye yönelik sorular haricinde Coğrafya öğretmenlerinin meslek tercihlerinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkisinin olup olmadığı, varsa bu etkinin derecesi ve hangi yönde olduğu ve son olarak da eğer böyle bir etki yok ise Coğrafya öğretmenlerinin mesleki tercihlerinde etkili olan faktörlerin ne olduğuna yönelik olan sorular sorulmuştur. Bu sorular ve katılımcıların verdiği cevaplar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

Meslek Olarak Coğrafya Öğretmenliğini Seçmenizde Coğrafya Öğretmenizin Bir Etkisi Oldu Mu?

Öğretmenlerin bu soruya verdiği cevaplara bakıldığında katılımcıların % 60,8'i "Hayır, Coğrafya öğretmenliğini meslek olarak tercih etmemde Coğrafya öğretmenimin etkisi olmadı" cevabını verirken geri kalan % 39,2'lik bir kısım ise meslek seçimlerinde Lise Coğrafya öğretmeninin belli bir etkisinin varlığından bahsetmiştir (Tablo 1). Meslek seçiminde Coğrafya öğretmeninin bir etkisinin olmadığını vurgulayan katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde bunların yarısından fazlasının kadın olduğu göze çarpmaktadır. Yine Lise Coğrafya öğretmeninin meslek tercihinde bir etkisinin olmadığını düşünen katılımcılar içerisinde lisans eğitiminde FEF mezunu olan ve devlet okullarında çalışan katılımcıların çoğunluğu oluşturduğu anlaşılmaktadır. Lise Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçimlerinde bir etkisinin olmadığını düşünen öğretmenler mesleki tecrübe açısından değerlendirildiğinde ise 1-10 yıllık tecrübeye sahip olan katılımcıların çoğunlukta olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Meslek seçimlerinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin bir etkisi olduğunu savunan öğretmenlerin yarısından fazlasının kadınlardan oluştuğu görülürken yine bunlar içerisinde FEF mezunu olanların ve devlet okullarında görev yapanların çoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Mesleki tecrübeye açısından değerlendirildiğinde ise Lise Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçiminde etkili olduğunu düşünen öğretmenlerden 1-10 yıllık tecrübeye sahip olanların çoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçiminde Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkisi

Evet, Coğrafya öğretmenliğini meslek olarak tercih etmemde Lise Coğrafya öğretmenimin etkisi oldu				Hayır, Coğrafya öğretmenliğini meslek olarak tercih etmemde Lise Coğrafya öğretmenimin etkisi olmadı			
	Parametre	Sayı	%		Parametre	Sayı	%
Cinsiyet	Erkek	20	40,8	Cinsiyet	Erkek	32	42,1
	Kadın	29	59,1		Kadın	44	57,9
	Toplam	49	100		Toplam	76	100
Lisans	Eğitim	14	28,5	Lisans	Eğitim	28	36,8
	FEF	35	71,4		FEF	48	63,2
	Toplam	49	100		Toplam	76	100
Okul Türü	MEB	30	61,2	Okul Türü	MEB	43	56,5
	Özel okul	12	24,4		Özel okul	13	17,2
	Dershane	7	14,2		Dershane	20	26,3
	Toplam	49	100		Toplam	76	100
Mesleki Tecrübe (yıl)	1-5	20	40,8	Mesleki Tecrübe (yıl)	1-5	30	39,4
	6-10	14	28,4		6-10	24	31,5
	11-15	7	14,2		11-15	11	14,4
	16-20	8	16,3		16-20	11	14,4
	Genel Toplam	49	39,2		Genel Toplam	76	60,8

Eğer Coğrafya öğretmeni olmanızda Lise Coğrafya öğretmeninizin bir etkisinin olduğunu düşünüyorsanız bu etkinin seviyesi nedir?

Araştırmaya katılan Coğrafya öğretmenlerinin bu soruya katılım dereceleri 1'den 5'e kadar artan bir ölçek dâhilinde değerlendirilmiştir. Buna göre Lise Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçimlerinde etkili olduğunu düşünen katılımcıların yaklaşık % 77'lik kısmı bu etkinin çok fazla ve fazla olduğunu vurgularken, yaklaşık % 23'ü ise bu etkinin orta ve az bir seviyede gerçekleştiğini belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçiminde Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkisinin seviyesi ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Etkinin Seviyesi				
	1(Çok az)	2(Az)	3(Orta)	4(Fazla)	5(Çok fazla)
Erkek	0	0	2	12	10
Kadın	0	1	8	4	12
Toplam	0	1	10	16	22
%	0	2	20,4	32,6	44,8

Not: 1 en düşük, 5 ise en yüksek etkiyi göstermektedir.

Coğrafya Öğretmenlerinin Meslek Seçiminde Lise Coğrafya Öğretmenlerinin Etkisinin Nedenleri Nelerdir?

Araştırmaya katılan Coğrafya öğretmenleri içerisinde meslek seçimlerinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkili olduğunu düşünenlere bu etkinin ne olduğu ve nasıl gerçekleştiği sorulmuş ve öğretmenlere birden fazla neden belirtme imkânı verilmiştir. Buna göre bu etkiler içerisinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin derse hâkimiyeti, ders anlatma şekli ve öğrencilere dersi sevdirmesi % 40'lık bir oranla en etkili olan faktör olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 3. Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçiminde Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkisi olduğunu düşünenlerin nedenleri ve bu nedenlerin cinsiyete göre dağılımı.

Nedenler	Sayı	%	Erkek		Kadın	
			Sayı	%	Sayı	%
Derse hâkim olması, dersi sevdirmesi ve ders anlatma şekli	32	40	13	40,6	19	59,4
Örnek kişiliği ve sevecen olması	24	30	8	33,3	16	67,7
Dersi örneklendirmesi ve tasvir yönünün iyi olması	14	17,5	7	50	7	50
Görsel materyaller, harita ve yardımcı ders araçları kullanması	7	8,7	3	43,5	4	57,5
Kanaat belirtmeyen	3	3,8	2	67	1	33
Toplam	80	100	33	100	47	100

Not: Öğretmenlere birden fazla seçenek hakkı verilmiştir.

Bunu sırasıyla öğretmenin örnek kişiliği ve sevecen olması (% 30), dersi örneklendirmesi ve tasvir yönünün iyi olması (% 17,5) ve görsel materyallerden harita ve diğer yardımcı ders araç ve gereçlerini kullanması (% 8,7) takip etmektedir. Bununla birlikte % 3,8'lik bir kısım ise bu noktada bir kanaat belirtmemiştir (Tablo 3).

Eğer Coğrafya öğretmeni olmanızda Lise Coğrafya öğretmeninizin bir etkisinin olmadığını düşünüyorsanız meslek olarak Coğrafya öğretmenliğini seçmenizden nedeni nedir?

Tablo 4. Coğrafya öğretmenliğini meslek olarak tercih etmenizden Coğrafya öğretmenimin etkisi olmadığını diyenlerin Coğrafya öğretmeni olmasının nedenleri ve cinsiyete göre dağılımı.

Nedenler	Sayı	%	Erkek		Kadın	
			Sayı	%	Sayı	%
Coğrafyaya olan ilgim, sevgim ve isteğim (akademik araştırma isteği dâhil)	38	43,7	15	39,4	23	60,6
Başka bir bölüm kazanamadığım için	16	18,4	4	25	12	75
Ailemin etkisi	15	17,3	4	25	11	75
Kanaat belirtmeyen	7	8	5	71,4	2	29,6
Şans eseri kazandım	7	8	5	71,4	2	29,6
ÖSYM tercih hatası	4	4,5	2	50	2	50
Toplam	87	100	35	100	52	100

Not: Öğretmenlere birden fazla seçenek hakkı verilmiştir.

Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçimlerini Lise Coğrafya öğretmenlerinin haricinde başka bir faktörle açıklayan katılımcıların cevapları incelendiğinde en etkili faktör olarak “Coğrafyaya olan ilgi, sevgi ve istek” gelmektedir (% 43,7). Bu faktörün dışında, Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçimlerinde % 18,4’lük bir oranla “başka bir bölümü kazanamama”, % 17,3’lük bir oranla “aile etkisi”nin katılımcıların Coğrafya öğretmeni olmalarında etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte % 8’lik bir dilim üniversiteyi şans eseri kazandığını belirtirken, % 4,5’lik bir dilim “tercih” hatası sonucu Coğrafya öğretmeni olduğunu ifade etmiş, geri kalan % 8’lik bir kısım ise bu konuda kanaat belirtmemiştir (Tablo 4).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma Coğrafya öğretmenlerinin mesleklerini seçiminde Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkisinin olup olmadığı, eğer bir etkiden söz edilecekse bu etkinin seviyesi ve nasıl gerçekleştiği, böyle bir etki yok ise Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçimlerinde hangi faktörlerin etkili olduğunu incelemektedir. Çalışma genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların çoğunluğu (% 60,8) meslek seçimlerinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin herhangi bir etkisi olmadığını vurgularken geri kalan yaklaşık % 40’ı ise Lise Coğrafya öğretmenlerinin kendilerinin meslek seçiminde belli bir seviyede etkisinin olduğunu belirtmiştir. Bu durum Lise öğrencilerinin mesleklerini seçimlerinde öğretmenlerinin yanında ilgi, beceri, kişisel özellikler, aile gibi birçok faktörün rol oynadığı düşünüldüğünde Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçimlerinde Lise öğretmenlerinin öğrencilerinin gelecekte Coğrafya öğretmenliği meslek olarak seçmelerinde azımsanmayacak bir rol oynadığı söylenebilir. Ankete katılanların meslek tercihlerinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin bir rolü olup olmadığına yönelik sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde, bu cevaplar üzerinde katılımcıların cinsiyet, mezun oldukları fakülte türü, görev yaptıkları okul türü ve mesleki tecrübe gibi değişkenlerin bir etkisinin varlığından söz etmek mümkün değildir.

Araştırmaya katılan Coğrafya öğretmenlerinin mesleklerini seçmelerinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin bir etkisi olduğunu düşünenlere bu etkinin değeri sorulduğunda verdikleri cevaplar % 77,4 oranında çok fazla ve fazla bir etkinin varlığını göstermektedir. Bu sonuç bize öğrencilerinin meslek seçiminde etkisi olan Coğrafya öğretmenlerinin bu etkinin oluşmasında etkin bir rol oynadığını göstermektedir.

Araştırmanın en önemli bulguları arasında yer alan ve Coğrafya öğretmeni adayları ve mesleğe yeni başlayan Coğrafya öğretmenleri için önemli bir yol haritası niteliğinde olan Lise Coğrafya öğretmenlerinin öğrencilerinin meslek seçimlerinde nasıl bir rol oynadığı değerlendirildiğinde; öğretmenlerin Coğrafya alan bilgisi ve öğretmenlik formasyonunun en önemli faktörler arasında yer aldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte öğretmenin örnek kişiliği, dersi nefret ettirmeden sevdirmeye yönelik bir tutum izlemesi öğrencileri üzerinde Coğrafya dersinin sevilmesi ve meslek olarak Coğrafya öğretmenliğinin tercih edilmesi üzerinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Lise Coğrafya öğretmenlerinin alan bilgisi ve öğretmenlik formasyonunun yanında özellikle görsel yönü ile ön plana çıkmış olan Coğrafya derslerini daha görsel hale getirme adına mümkün olduğunca fazla görsel materyal, harita ve araç-gereç kullanımı da bu etkinin oluşturulmasına önemli bir katkı

sağlamaktadır. Coğrafya öğretmenlerinin dersi örnek olaylarla daha güncel ve somut hale getirmesi, tasvir yönünün kuvvetli olması iyi bir öğretme ve öğrenme ortamı oluşturmanın yanında öğrencilerin meslek seçiminde de etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçimlerini Lise Coğrafya öğretmenlerinin etkisinin dışında bir sebeple açıklayan tercih etmelerinde Lise Coğrafya öğretmenlerinin herhangi bir etkisi olmadığını düşünenlerin (% 60,8) içerisinde % 43,7'lik bir dilim Coğrafya öğretmeni olmalarını Coğrafya'ya olan ilgi, sevgi ve araştırma isteklerinin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Geri kalan % 56,3'lük bir dilim ise Coğrafya öğretmeni olmalarını “üniversite giriş sınavlarında başka bir bölüm kazanılamaması”, “aile etkisi”, “tercih hatası”, “şans faktörü” gibi isteklerinin dışında bir nedenle açıklamışlardır. Bu durum bize araştırmaya katılan Coğrafya öğretmenlerinin toplamda yaklaşık % 34'lük bir kısmının istemeden ve iradelerinin dışında bir etki nedeniyle Coğrafya öğretmeni olduğunu ispatlamaktadır. Bu süreç bize ortaöğretimden itibaren öğrencilerin bir yönlendirme ve oryantasyon problemi olduğu, öğrencilerin kendi ilgi, beceri ve isteklerine göre bir meslek seçme konusunda sıkıntı yaşadıklarını göstermektedir.

Sonuç olarak araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, araştırma kapsamında fikirlerine başvuru Coğrafya öğretmenlerinin meslek seçimlerinde etkili olan faktörlerin ortaya konması yanında, ideal ve öğrenciler üzerin bir rol model olan bir Coğrafya öğretmenin nasıl olması gerektiği ile ilgili de önemli ipuçları vermektedir. Özellikle Coğrafya öğretmen adayları ve mesleğe yeni başlamış öğretmenlerin öncelikle kendilerini Coğrafya alan bilgisi açısından iyi yetiştirmesi ve formasyon bakımından eksikliklerini tamamlamaları iyi bir öğretim sunabilmeleri adına en önemli faktörleri oluşturmaktadır. Bununla birlikte, “insan sevdiğinden daha iyi öğrenir” ilkesinden hareketle öğrencilere kendilerini güvende hissedecekleri ve sevecen bir öğretim atmosferi oluşturmak öğretmenlerin öğrencilerine kaliteli bir öğrenim ve rol model oluşturma adına en önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Buna ek olarak, araştırma sonuçları araştırmaya katılan Coğrafya öğretmenlerinin yaklaşık %34'lük bir kısmının istek ve iradelerinin dışında bir faktöre bağlı olarak bu mesleği seçtiklerini ortaya koymaktadır. Bu durum mesleğini sevmeyen, tatminsiz bir öğretmen grubunun oluşmasına neden olabileceği düşünüldüğünde Coğrafya eğitim ve öğretimi açısından olumsuz bir tablo ortaya koyabileceği akıldan çıkarılmamalıdır. Bu sonuç özellikle ortaöğretimde meslek seçimi ve kariyer planlama konusunda acil çözüm bulunması gereken problemlerin varlığına işaret etmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde meslek seçimi, kariyer planlama ve tanıtım ve yönlendirmeye yönelik ders ve uygulamalarının konulması, sayılarının artırılması ve daha etkin hale getirilmesi, ilgili yönlendirme probleminin çözümü açısından tekrar ele alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Brooks, C. (2012). Changing times in England: The influence on Geography teachers' Professional practice. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 21(4), 297-309.
- Demirci, A., Sekin, S., & Ünlü, M. (2002). Mesleki açıdan coğrafyanın önemi ve Türkiye'de kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 5(5), 171-185.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya öğretim yöntemleri*. Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Ergen, N. & Metin, M. (1982). *Türkiye'de meslek eğitimi ve sorunları*. Şafak Matbaası, Ankara.
- Gümüş, N. & Çapar, T. (2011). Coğrafya öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(1), 395-410.
- Karahan, H. (2005). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan Coğrafya öğretmenlerinin diğer öğretmenlerle öğretmenlik tutumları açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakuyu, M. (2008). Coğrafya eğitiminde öğretmen olmak ve öğretmen kalabilmek. R. Özey, A. Demirci (Ed.), *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar* içinde (s. 341-363). Aktif Yayınevi, İstanbul
- Kılınç, Y. (2013). Geography teacher candidates' competencies of using geography teaching methods and techniques in a sample class environment. *The International Journal of Social Sciences*, 13(1), 76-91.

- Kılınç, Y., & Ateş, M. (2013). Üniversite öğrencilerinin coğrafya bölümlerini tercih etmelerinde lise coğrafya öğretmenlerinin etkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, 47-63.
- Özder, H., Konedralı, G., & Zeki, C. P. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Educational Administration: Theory and Practice*, 16(2), 253-275.
- Öztürk, M., & Eroğlu, E. (2013). Coğrafya öğretmen yeterlikleri ve uygulamaların değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27, 630-659.
- Sezer, A. (2010). Turkish geography student teachers' concerns towards the teaching profession. *Educational Research and Reviews*, 5(12), 788-793.
- Solem, M., Cheung, I., & Schlemper, M. B. (2008). Skills in Professional geography: an assessment of work force needs and expectations. *The Professional Geographer*, 60(3), 356-373.
- Solem, M., Kollasch, A., & Lee, J. (2013). Career goals, pathways and competencies of geography graduate students in the USA. *Journal of Geography in Higher Education*, 37(1), 92-116.
- Şahin, C. (2001). Orta öğretim coğrafya öğretmenlerinin mesleki sorunları hakkında bir araştırma. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 3(2), 59-70.
- Tamilenthi, S., & Mohanasundaram, K. (2011). High school geography teachers: profession commitment and profession perspectives. *International Journal of Current Research*, 3(5), 154-159.

Geography Teachers' Job Preferences: A Study on Influence of the High School Geography Teacher

Adem Özder[†]

Extended Abstract

In this research, it is investigated whether the high school geography teachers in the research played a role or not in the selection of geography teaching as a profession. If so the level of this effect and how it has been realized, if not what are the factors affected the profession choices of geography teachers other than the effect of their high school geography teachers were investigated. Research results revealed that almost 61% of the participants stated that their high school geography teachers did not affect their choice of profession while remaining 39% indicated that their high school geography teachers played a role on selecting their professions to a certain level. The participant teachers who think that their high school geography teachers affected their choice of profession underlined the control of their high school geography teachers' discipline and teaching formation on geography. The other teachers who did not agreed with the idea that their high school teachers played a role on their profession choices explained their choices of geography teaching profession by a number of factors including their interest in geography, family factor, preference mistake in university entrance exams, and chance.

In the group (60.8%) of those geography teachers, who explain the reason that they choose their profession not because of their High School Geography teachers, but because the other factors, 43.7% of the participants indicate that the main reasons why they choose their profession are their interest, enthusiasm and their tendency to research about Geography. The remaining 56.3% state that such factors as "inability to get enough point to attend other departments in university entrance exam", "family factor", "preference mistake", "the luck factor" affect their choice of profession as Geography teachers. Therefore, this proves that a total of approximately 34% Geography teachers participated in our study choose their profession unintentionally and involuntarily. This process indicates that students have orientation problems since secondary education and have difficulty in choosing a profession according to their own interests, skills and demands.

In conclusion, when the research results are evaluated generally, the research reveals the factors that affect Geography teachers as participants of this research in choosing their profession, it also gives important clues about how an ideal Geography Teacher, who is a role model on students, should be.

Key words: Geography teachers, Profession choices, Teacher effect, Geography education.

[†]Corresponding Author: *Dr. Adem Özder, ademozder@gmail.com*